

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΤΗΣ

ΒΕΡΓΕΤΑΚΗ ΣΤΥΛΙΑΝΗΣ

ΑΜ. 171 Έτος Εγγραφής 2010

Με Τίτλο

"Μετά εξήντα έτη. Η Έκθεση Βαρβαρέσου, Η Ελληνική Οικονομία Και Το
Πρόβλημα Της Ανάπτυξης".

Επιβλέπων

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΚΙΟΥΡΑΣ

Ρέθυμνο

Σεπτέμβριος 2011

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

1. ΓΚΙΟΥΡΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

2. ΓΡΑΒΑΡΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

3. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ ΗΛΙΑΣ

Ημερομηνία Αξιολόγησης:

Πίνακας περιεχομένων

	Σελ.
1. Πίνακας περιεχομένων.....	2
2. Σύντομη περίληψη	3
3. Σύντομο Βιογραφικό Σημείωμα.....	4
4. Εισαγωγή	5
Κεφάλαιο 1. Ελληνική Δημοκρατία και Ευρωπαϊκή Ένωση.....	7
Δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Ελλάδας.....	7
Η Ελλάδα, κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	12
Κεφάλαιο 2. Δημόσια οικονομικά και παραγωγικοί τομείς της Ελλάδας.....	14
Η δημοσιονομική κατάσταση και πολιτική της Ελλάδας.....	14
Παραγωγικοί τομείς της οικονομίας.....	18
Α. Γεωργικές εκμεταλλεύσεις.....	18
Β. Βιομηχανία.....	21
Κεφάλαιο 3. Προτεινόμενα μέτρα για τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης.....	29
Μέτρα που αφορούν στη δημοσιονομική πολιτική.....	29
Ισοζύγιο των εξωτερικών πληρωμών.....	43
Α. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.....	44
Β. Ισοζύγιο κεφαλαιακών μεταβιβάσεων.....	46
Γ. Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών.....	49
Τα μετρα οικονομικής πολιτικής που αφορούν στο ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών.....	50
Κεφάλαιο 4. Αναδιοργάνωση του διοικητικού μηχανισμού	52
Κεφάλαιο 5. Ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.....	63
Μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή πολιτική.....	63
Η χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομικής ανάπτυξης.....	80
Πολιτική σταθερότητα και κομματική συναίνεση.....	82
Συμπέρασμα.....	83
5. Πίνακας βιβλιογραφικών αναφορών.....	84
Παράρτημα.....	87

Σύντομη περίληψη

Στην εργασία παρουσιάζεται ένα πρόγραμμα μακροχρόνιας οικονομικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των σημερινών οικονομικών προβλημάτων το οποίο βασίζεται στις προτάσεις του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου, οι οποίες περιλαμβάνονται στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» που κλήθηκε να συντάξει για το οικονομικό πρόβλημα της Ελλάδας κατά τη μεταπολεμική περίοδο.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Ελλάδας καθώς και πληροφορίες για το πολίτευμα και την συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μία συνοπτική περιγραφή των παραγωγικών κλάδων της οικονομίας εστιάζοντας στην γεωργία και τη βιομηχανία και παρουσιάζεται η δημοσιονομική κατάσταση και πολιτική της χώρας.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα οικονομικά προβλήματα της Ελλάδας και τα μέτρα που προτείνονται για την οικονομική ανάπτυξή της όσον αφορά τη δημοσιονομική πολιτική και το ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών. Σκοπός της οικονομικής πολιτικής είναι η βελτίωση της θέσης των ασθενέστερων οικονομικά και κοινωνικά στρωμάτων του πληθυσμού.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται η λειτουργία και η αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης,

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή πολιτική βασισμένη στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» και η χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομικής ανάπτυξης στο πλαίσιο πολιτικής σταθερότητας και κομματικής συναίνεσης.

Σύντομο Βιογραφικό Σημείωμα

Επώνυμο : Βεργετάκη
Όνομα : Στυλιανή
Ταχ.Διεύθυνση : Ηρακλή 95, Τ.Κ. 71305 Ηράκλειο
Τηλ. : 2810262463, 6978196857
Ηλ.Διεύθυνση : stvergetaki@yahoo.gr

Σπουδές :

11/2010 – 2011

Εγγεγραμμένη στον Α΄ Κύκλο Σπουδών του Π.Μ.Σ. «Πολιτική Ανάλυση & Πολιτική Θεωρία», Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης

09/2006- 07/2008

Δίπλωμα Π.Μ.Σ. «Οικονομικά της Παραγωγής & των Διακλαδικών Σχέσεων», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης

09/ 2002- 07/2006

Πτυχίο του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης- Κατεύθυνση Δημόσιας Οικονομικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Διακρίσεις: Χορήγηση υποτροφίας από το Ί. Κ.Υ. (2003-2004)

Επαγγελματικές άδειες : Άδεια Οικονομολόγου & Λογιστή- Φοροτέχνη Γ Τάξεως

Γνώση Ξένων Γλωσσών: Αγγλικά (Πιστοποιητικό F.C.E., University of Cambridge)

Γνώσεις Πληροφορικής - Χειρισμού Η/Υ E.C.D.L. Progress, S.P.S.S., E- views

Επαγγελματική Εμπειρία: 02/2007 – 2011: Ερευνήτρια ΕΛ.ΣΤΑΤ.
12/2008 – 06/2009 : Οικονομολόγος
11/2006- 05/2007 : Βοηθός Λογιστή
10/2006 – 11/2006 : Πρακτική Άσκηση

Άλλες γνώσεις:

10/2010: Επιμορφωτικό Προγράμμα «Κοστολόγηση» (Ο.Ε.Ε.-Τ.Α.Κ.)
12/2007 – 06/2008: «Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα» (Επαγγελματική Κατάρτιση Α.Ε.)

Εισαγωγή

Η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σήμερα μια σειρά σοβαρών προβλημάτων τα οποία, πέραν από την επίδραση από την ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας, είναι και αποτέλεσμα χρόνιων δυσλειτουργιών του ελληνικού πολιτικού συστήματος και της δημόσιας διοίκησης. Οι εκτενείς και συχνές αναφορές για την παγκόσμια οικονομική κρίση τόσο στον έντυπο Τύπο όσο και στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και το Διαδίκτυο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για μια πλουραλιστική και πολύπλευρη πληροφόρηση, όμως είναι αναγκαίο να υπάρχει επιστημονική τεκμηρίωση για την διεξαγωγή ορθών και έγκυρων συμπερασμάτων.

Η μεγάλη φοροδιαφυγή, η ανεπάρκεια των ελεγκτικών και εισπρακτικών υπηρεσιών του κράτους, η ανισοκατανομή του εισοδήματος, η έλλειψη μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού προγράμματος, ο πληθωρισμός και η μειωμένη αγοραστική δύναμη των πραγματικών εισοδημάτων είναι ορισμένες από τις βασικές αιτίες των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε σήμερα.

Στην ανά χείρας εργασία παρουσιάζεται ένα πρόγραμμα οικονομικής πολιτικής που περιλαμβάνει μέτρα αντιμετώπισης των σημερινών οικονομικών προβλημάτων. Τα μέτρα που καταγράφονται έχουν αναφερθεί στην Έκθεση που συνέταξε ο πολιτικός και καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Κυριάκος Βαρβαρέσος (1884-1957) σε μια εξίσου κρίσιμη καμπή της οικονομίας της πατρίδας μας. Η υπογράμμιση και αναδειξη της διαχρονικότητας της Έκθεσης και του έργου του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου αποτελεί το σκοπό της παρούσας εργασίας. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η χρήση βιβλιογραφίας και στατιστικών στοιχείων από την Ελληνική Στατιστική Αρχή αλλά και από διάφορους διεθνείς και εθνικούς οργανισμούς.

Είναι αναγκαίο να αναφέρουμε ότι ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος θεωρούσε ως σκοπό της οικονομικής πολιτικής «τη βελτίωση της θέσης των οικονομικώς ασθενών»¹. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού αλλά και «για την εξυγίανση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης της χώρας»² ο καθηγητής Κυριάκος

¹ Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 84.

² Όπως την υποσημείωση με αριθμό 1.

Βαρβαρέσος όρισε οτι υπάρχουν τρεις απαραίτητες προϋποθέσεις: πρώτη προϋπόθεση είναι η νομισματική σταθερότητα, δεύτερη η «ρίζική αναδιοργάνωση των δημόσιων υπηρεσιών»³ και τρίτη η κομματική συναίνεση για την αποτελεσματική εκτέλεση ενός μακροχρόνιου οικονομικού προγράμματος.

³ Όπως την υποσημείωση με αριθμό 1.

Κεφάλαιο 1. Ελληνική Δημοκρατία και Ευρωπαϊκή Ένωση.

Δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Ελλάδας.

Η Ελλάδα είναι χώρα που βρίσκεται στη νοτιοανατολική Ευρώπη, στο νοτιότερο άκρο της Βαλκανικής χερσονήσου, στην Ανατολική Μεσόγειο. Συνορεύει στα βόρεια με τη Βουλγαρία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ.), στα βορειοδυτικά με την Αλβανία και στα βορειοανατολικά με την Τουρκία. Βρέχεται ανατολικά από το Αιγαίο Πέλαγος, στα δυτικά από το Ιόνιο και νότια από τη Μεσόγειο θάλασσα. Έχει μακρά και πλούσια ιστορία κατά την οποία άσκησε μεγάλη πολιτισμική επίδραση σε τρεις ηπείρους.⁴

Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία και το ισχύον Σύνταγμα είναι το Σύνταγμα της 11^{ης} Ιουνίου 1975⁵ όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27^{ης} Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων.⁶

Σύμφωνα με την Απογραφή του 2011 ο πληθυσμός της Ελλάδας ανέρχεται στους 10.787.690 μόνιμους κάτοικους⁷. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας το 2010 ήταν 338,056 δις € σε τρέχουσες τιμές, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής⁸. «Η γεωργία καταλαμβάνει το 3% του ΑΕΠ, η βιομηχανία το 20% και ο κατασκευαστικός κλάδος το 10% του ΑΕΠ. Το 77% του ΑΕΠ αφορά στις Υπηρεσίες.»⁹

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2009, το 19,7% του πληθυσμού της Χώρας¹⁰ «ή 840.000 νοικοκυριά με τα

⁴ <http://el.wikipedia.org>, Βικιπαίδεια, η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια.

⁵ Σύνταγμα της Ελλάδος ΦΕΚ Α' 111/9.6.1975 Ε' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων.

⁶ Σύνταγμα της Ελλάδας όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27^{ης} Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, Βουλή των Ελλήνων, επανέκδοση Ιούνιος 2010.

⁷ <http://www.statistics.gr>, βλ. Δελτίο Τύπου της 22/07/2011 σχετικά με αποτελέσματα της Απογραφής 2011.

⁸ Βλ. www.statistics.gr, Ελληνική Στατιστική Αρχή, Η Ελληνική Οικονομία, 23/09/2011, http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/greek_economy_23_9_2011.pdf.

⁹ <http://www.worldbank.org>, 2010 World Development Indicators (Economy). <http://data.worldbank.org/sites/default/files/section4.pdf>.

¹⁰ Βλ. Δελτίο Τύπου Οικονομική Ανισότητα, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2009, 3/11/2010, Ελληνική Στατιστική Αρχή. «Πρόκειται για τα στοιχεία της Έρευνας

μέλη τους (συνολικά 2.147.000 άτομα)¹¹ βρίσκονται κάτω από το χρηματικό όριο της σχετικής φτώχειας¹² (με κριτήριο τα εισοδήματα του 2008).»¹³ Το ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερο από ό,τι στα 15 παλαιότερα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 15 – βάσει στοιχείων της έρευνας EU-SILC 2009, στην ΕΕ-15 το μέσο ποσοστό είναι 16,1%) αλλά και από ό,τι στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 κρατών μελών (σύνολο ΕΕ-27: 16,3%).¹⁴

«Από τη μελέτη των δεικτών για τις συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού προκύπτει ότι η στέρηση βασικών αγαθών και υπηρεσιών και η δυσκολία ικανοποίησης βασικών αναγκών αφορά όχι μόνο τον φτωχό πληθυσμό, αλλά και μέρος του μη φτωχού πληθυσμού. Ειδικότερα, το 52,5% του φτωχού πληθυσμού αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες ενώ το αντίστοιχο ποσοστό του μη φτωχού πληθυσμού εκτιμάται σε 15,7%.

Η στέρηση βασικών αγαθών και υπηρεσιών είναι μεγαλύτερη για τους ηλικιωμένους (65 ετών και άνω), καθώς τα προηγούμενα ποσοστά φθάνουν το 55,7% και 17,3%

Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών του έτους 2009 (EU-SILC), που ανακοινώθηκαν από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ, δελτίο τύπου 3.11.2010) και δημοσιοποιήθηκαν από την Eurostat (Statistics Database). Η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών αποτελεί τη βασική πηγή αναφοράς των συγκριτικών στατιστικών για την κατανομή του εισοδήματος, τον κίνδυνο φτώχειας και τον κοινωνικό αποκλεισμό στις χώρες της ΕΕ.», βλ. σχετ.: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011, υποσημείωση με αριθμό 10, σελ. 103.

¹¹ Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011, σελ. 103-104.

¹² «Σύμφωνα με την έννοια της σχετικής φτώχειας, ένα άτομο θεωρείται φτωχό όταν το εισόδημά του δεν επαρκεί για να του εξασφαλίσει επίπεδο διαβίωσης συνεπές με τις συνήθειες και τα πρότυπα της συγκεκριμένης κοινωνίας στην οποία ζει. Σύμφωνα με τη σχετική προσέγγιση, η γραμμή φτώχειας μεταβάλλεται κατ'αναλογία προς το μέσο βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού, ενώ σύμφωνα με την απόλυτη προσέγγιση η γραμμή φτώχειας διατηρείται σταθερή διαχρονικά σε όρους αγοραστικής δύναμης. Στην έρευνα του 2009, το χρηματικό όριο της σχετικής φτώχειας για ένα μονομελές νοικοκυριό ήταν 6.897 ευρώ, ενώ για ένα τετραμελές νοικοκυριό με δύο ενήλικες και δύο παιδιά ήταν 14.484 ευρώ.» βλ. σχετ.: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011, υποσημείωση με αριθμό 11, σελ. 104.

¹³ Όπως την υποσημείωση με αριθμό 11.

¹⁴ Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011, σελ. 104.

αντίστοιχα, έναντι των παιδιών ηλικίας έως 17 ετών, όπου τα αντίστοιχα ποσοστά, αν και περιορίζονται, παραμένουν σημαντικά (49,2% και 16,7%).

Επισημαίνεται ακόμη ότι το 60,3% του φτωχού πληθυσμού και το 21,4% του μη φτωχού πληθυσμού έχουν οικονομική δυσκολία να αντιμετωπίσουν έκτακτες αλλά αναγκαίες δαπάνες αξίας της τάξεως των 500 ευρώ, ενώ το 77,7% και το 40,0% αντίστοιχα δηλώνει δυσκολία πληρωμής της δαπάνης για μία εβδομάδα διακοπών. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο βαθμός επιβάρυνσης των νοικοκυριών από τις δαπάνες στέγασης, καθώς το 30,3% του συνόλου του πληθυσμού δηλώνει μεγάλο βαθμό επιβάρυνσης (44,4% του φτωχού και 26,6% του μη φτωχού πληθυσμού), ενώ το 63,1% δηλώνει ότι επιβαρύνεται αρκετά (53,9% του φτωχού και 65,5% του μη φτωχού πληθυσμού).

Παρά τη σταθερότητα των δεικτών φτώχειας για το σύνολο του πληθυσμού, τα τελευταία χρόνια οι διαστάσεις της σχετικής φτώχειας φαίνεται να διαφοροποιούνται σημαντικά για ορισμένες επιμέρους πληθυσμιακές ομάδες. Ο σχετικός κίνδυνος φτώχειας μετατοπίζεται στην Ελλάδα από την ομάδα των ηλικιωμένων προς την ομάδα των νεότερων ζευγαριών με παιδιά, αλλά και προς τους νέους εργαζομένους. Μετατόπιση της φτώχειας (για ολόκληρη τη μεταπολιτευτική περίοδο) καταγράφεται από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές και από τους λιγότερο εκπαιδευμένους (π.χ. άτομα που δεν τελείωσαν το δημοτικό) προς τους αποφοίτους των μεσαίων και υψηλότερων εκπαιδευτικών βαθμίδων (π.χ. αποφοίτους γυμνασίου, λυκείου).¹⁵

Ο παραπάνω δείκτης, υπολογιζόμενος με την ίδια μεθοδολογία, παρουσιάζει σχετική σταθερότητα κατά τα έτη 1994- 2008 για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, κυμαινόμενος μεταξύ 20% και 23%. Ο κίνδυνος φτώχειας¹⁶ για άτομα ηλικίας άνω

¹⁵ Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011,σελ. 103-107.

¹⁶ Ως κίνδυνος φτώχειας πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (δεν περιλαμβάνονται ούτε τα κοινωνικά επιδόματα ούτε οι συντάξεις στο διαθέσιμο εισόδημα), συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων σε αυτές, ορίζεται το ποσοστό των ατόμων που διαβιούν σε νοικοκυριά των οποίων το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι μικρότερο του 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος.

Κοινωνικές μεταβιβάσεις θεωρούνται τα κοινωνικά επιδόματα, δηλαδή η κοινωνική βοήθεια (ΕΚΑΣ, εισοδηματικές ενισχύσεις σε νοικοκυριά μόνιμων κατοίκων ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, επίδομα μακροχρόνια ανέργων ηλικίας 45-65 ετών κλπ.), τα οικογενειακά επιδόματα, τα επιδόματα / βοηθήματα ανεργίας, τα επιδόματα / βοηθήματα ασθένειας, τα επιδόματα / βοηθήματα αναπηρίας - ανικανότητας και οι εκπαιδευτικές παροχές και οι συντάξεις (δηλαδή συντάξεις γήρατος από εργασία

των 65 ετών υπολογίζεται σε ποσοστό 21,4% και είναι μειωμένος κατά 0,9 της ποσοστιαίας μονάδας σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας των ανέργων ανέρχεται σε 38,1%, με σημαντική αύξηση κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος.^{17,18}

«Όσον αφορά την κατανομή του εισοδήματος, «από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) ανακοινώνονται στοιχεία για την ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος, τα οποία προέρχονται από τα διαθέσιμα αποτελέσματα της δειγματοληπτικής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, έτους 2009 (European Union - Statistics on Income and Living Conditions), με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το έτος 2008. Η οικονομική ανισότητα εκφράζεται, κυρίως με το δείκτη κατανομής εισοδήματος σε πεντημόρια (S80/S20) και το δείκτη άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής Gini). Η παραπάνω έρευνα αποτελεί τη βασική πηγή αναφοράς των στατιστικών για την κατανομή του εισοδήματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Ο δείκτης S80/S20¹⁹ πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (περιλαμβάνονται τα κοινωνικά επιδόματα στο διαθέσιμο εισόδημα, ενώ δε συμπεριλαμβάνονται οι

και συντάξεις / βοηθήματα από το / τη σύζυγο). , βλ.σχετ.: Δέλτιο Τύπου Οικονομική Ανισότητα, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2009, 3/11/2010, Ελληνική Στατιστική Αρχή. www.statistics.gr

¹⁷ European Union - Statistics on Income and Living Conditions. Η έρευνα αποτελεί τη βασική πηγή αναφοράς των συγκριτικών στατιστικών για την κατανομή του εισοδήματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό, βλ.σχετ. www.statistics.gr, Αποτελέσματα Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης, 9/12/2010, βλ.σχετ.: www.statistics.gr, Αποτελέσματα Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης, 9/12/2010.

¹⁸ Επισημαίνεται ότι για την εξαγωγή ορθών συμπερασμάτων, κατά την μελέτη των αποτελεσμάτων της έρευνας, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στον ερευνώμενο πληθυσμό δεν περιλαμβάνονται ομάδες πληθυσμού που είναι, κατά τεκμήριο, φτωχές, όπως άστεγοι, διαβιούντες σε ιδρύματα, Ρομά κλπ., βλ.σχετ.: www.statistics.gr

¹⁹ Ορισμός Δείκτη κατανομής του εισοδήματος (S80 / S20) κατά πεντημόρια: Η ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος (S80 / S20) εκφράζεται ως λόγος του συνόλου του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος που λαμβάνεται από το 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα προς το σύνολο ανάλογου εισοδήματος που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα. Συγκρίνει, δηλαδή, το μερίδιο του εισοδήματος του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού με το 20% του φτωχότερου. Βλ. σχετικά: Δέλτιο Τύπου Έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών έτους 2009, 9/12/2010, Οικονομική ανισότητα.

συντάξεις) ανήλθε στο 6,3, δηλαδή το μερίδιο του εισοδήματος του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού είναι 6,3 φορές μεγαλύτερο από το μερίδιο του εισοδήματος του φτωχότερου 20% του πληθυσμού.

Ο ίδιος δείκτης για άτομα ηλικίας 18 έως 64 ετών εκτιμάται σε 6,1, ενώ για άτομα 65 ετών και άνω εκτιμάται σε 4,1. Η μεγαλύτερη οικονομική ανισότητα (6,9) παρατηρείται στην ομάδα ηλικιών 50 - 64 ετών.

Για καλύτερη καταγραφή της οικονομικής ανισότητας χρησιμοποιείται συμπληρωματικά ο δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής Gini)²⁰, διότι, όπως αναφέρθηκε, ο δείκτης κατανομής εισοδήματος (S80/S20) σε πεντημόρια εισοδήματος επηρεάζεται από τις ακραίες τιμές της κατανομής του εισοδήματος.

Ο συντελεστής Gini κυμάνθηκε από 37,4% το 1994 σε 33,1% το 2009. Αυτό σημαίνει ότι αν πάρουμε 2 τυχαία άτομα, τότε αναμένουμε ότι το εισόδημά τους θα διαφέρει κατά 33,1% του μέσου όρου.»²¹ «Η Ελλάδα σε όρους οικονομικής ανισότητας κατέχει την υψηλότερη θέση (συντελεστής Gini: 33,1) μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 κρατών μελών (30,3) με εξαίρεση την Πορτογαλία (35,4), αλλά και των περισσότερων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 κρατών μελών (30,4).»²²

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0802/PressReleases/A0802_SFA10_DT_AN_00_2009_06_F_GR.pdf.

²⁰ Ορισμός Δείκτη άνισης κατανομής του εισοδήματος (συντελεστής Gini): Ο συντελεστής Gini ορίζεται ως ο λόγος των αθροιστικών μεριδίων του πληθυσμού, κατανεμημένου ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος, προς το αθροιστικό μερίδιο του συνολικού ποσού που λαμβάνουν. Η τιμή του κυμαίνεται από 0 (πλήρης ισότητα) έως 1 (πλήρης εισοδηματική ανισότητα).

Αν όλο το εθνικό εισόδημα ήταν συγκεντρωμένο σε ένα άτομο, ο συντελεστής Gini θα ήταν 1. Αν ο συντελεστής Gini ήταν π.χ. 0,30, αυτό σημαίνει ότι αν πάρουμε 2 τυχαία άτομα, τότε αναμένουμε ότι το εισόδημά τους θα διαφέρει κατά 30% του μέσου όρου. Βλ. σχετικά:

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0802/PressReleases/A0802_SFA10_DT_AN_00_2009_06_F_GR.pdf

²¹ Βλ. Δέλτιο Τύπου Οικονομική Ανισότητα, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2009, 9/12/2010, Ελληνική Στατιστική Αρχή.

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0802/PressReleases/A0802_SFA10_DT_AN_00_2009_06_F_GR.pdf

²² Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011. σελ. 104.

Η ανεργία στην Ελλάδα σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής ανέρχεται σε ποσοστό 15,9% το Α΄ Τρίμηνο του 2011 και η τιμή του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (πληθωρισμός) είναι 2,4 (Ιούλιος 11/Ιούλιος 10).²³

Η Ελλάδα, κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

«Η Ελλάδα είναι κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1981. Το άρθρο 28 του ισχύοντος Συντάγματος αποτελεί θεμέλιο για τη συμμετοχή της Χώρας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Σύμφωνα με το άρθρο 28 του Συντάγματος, η Ελλάδα προβαίνει ελεύθερα, με νόμο που ψηφίζεται από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, σε περιορισμούς ως προς την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας της, εφόσον αυτό υπαγορεύεται από σπουδαίο εθνικό συμφέρον, δεν θίγει τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος και γίνεται με βάση τις αρχές της ισότητας και με τον όρο της αμοιβαιότητας.»²⁴

Στο πλαίσιο της λειτουργίας των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κράτη μέλη εφαρμόζουν κοινές πολιτικές, βάση των οποίων αποτελεί η τελωνειακή, οικονομική και νομισματική ένωση των κρατών μελών. Η «τελωνειακή ένωση είναι ένα στάδιο πολυεθνικής ολοκλήρωσης, κατά το οποίο τα μέλη αναλαμβάνουν με Συνθήκη την υποχρέωση να μην επιβάλλουν στις μεταξύ των συναλλαγές κανέναν τελωνειακό δασμό ή φόρο με ανάλογο αποτέλεσμα και κανέναν ποσοτικό περιορισμό, και την υποχρέωση να εφαρμόζουν ένα κοινό τελωνειακό δασμολόγιο στις σχέσεις τους με τρίτα κράτη. Το κοινό τελωνειακό δασμολόγιο συνεπάγεται, όχι μόνο μια κοινή τελωνειακή πολιτική, αλλά και μια κοινή πολιτική εξωτερικού εμπορίου. Επιπλέον, στην τελωνειακή ένωση η ελεύθερη κυκλοφορία ισχύει για όλα

²³ www.statistics.gr, Ελληνική Στατιστική Αρχή.

²⁴ ΣΥΝΤΑΓΜΑ Της ΕΛΛΑΔΑΣ όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27ης Μαΐου 2008 της Η΄ Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, Βουλή των Ελλήνων, επανέκδοση Ιούνιος 2010.

τα προϊόντα, οποιασδήποτε προέλευσης, πράγμα που συνεπάγεται την κατάργηση των τελωνειακών ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα.»²⁵

«Η δημιουργία ενός ενιαίου οικονομικού ευρωπαϊκού χώρου βασισμένου σε μια κοινή αγορά ήταν ένας βασικός στόχος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (σήμερα Ευρωπαϊκής Ένωσης). Η Κοινότητα έχει σαν αποστολή, με τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, αυξημένη σταθερότητα, επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών που συνενώνει. Όπως φαίνεται από αυτό το άρθρο, η κοινή αγορά δεν ήταν αυτοσκοπός αλλά μέσο για την επίτευξη οικονομικών και πολιτικών στόχων.»²⁶

«Στο στάδιο της τελωνειακής ένωσης οι μεταβολές των συναλλαγματικών τιμών είναι ακόμη δυνατές και, μέχρι ένα σημείο, επιθυμητές, γιατί τα κράτη μέλη διατηρούν την αυτονομία των οικονομικών πολιτικών τους και μπορούν χάρη σε αυτές τις μεταβολές να προσαρμόσουν τις οικονομίες τους στις νέες συνθήκες του ανταγωνισμού μεταξύ τους και με τον υπόλοιπο κόσμο. Στο στάδιο της κοινής αγοράς, όμως, οι μεταβολές των συναλλαγματικών τιμών γίνονται όλο και πιο ενοχλητικές για τους εταίρους. Ενώ ίσοι όροι ανταγωνισμού πρέπει να ισχύουν σε μια κοινή αγορά, η υποτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους μπορεί να προσκομίσει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις του, ενώ η ανατίμηση του νομίσματος ενός άλλου κράτους μέλους μπορεί να παρενοχλήσει τις εξαγωγές του. Πράγματι, η υποτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους μιας τελωνειακής ένωσης έχει αποτελέσματα ισοδύναμα με την επιβολή τελωνειακών δασμών σε όλα τα εισαγόμενα είδη και την επιδότηση όλων των εξαγομένων αγαθών και υπηρεσιών. Αντίστροφα, η υπερτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους σημαίνει περιορισμό των εξαγωγών και ενθάρρυνση των εισαγωγών, καταστάσεις που παρενοχλούν τις οικονομικές δραστηριότητες στο κράτος αυτό.»²⁷

²⁵ Νίκος Σ. Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο – Οικονομία- Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005,σελ. 73.

²⁶ Βλ. Νίκος Σ. Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο – Οικονομία- Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005,σελ. 89-90.

²⁷ Νίκος Σ. Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο – Οικονομία- Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005,σελ. 124.

«Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που υπογράφηκε στο Μάαστριχτ το 1991, πρόβλεψε τη σταδιακή καθίδρυση μιας ενιαίας νομισματικής πολιτικής βασιζόμενης σε ένα ενιαίο νόμισμα το οποίο θα διαχειρίζεται μια ενιαία και ανεξάρτητη κεντρική τράπεζα. Σύμφωνα με τη Συνθήκη, ο βασικός στόχος της ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και, υπό την επιφύλαξη του στόχου αυτού, η υποστήριξη των γενικών οικονομικών πολιτικών στην Κοινότητα, σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοικτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό. Οι δράσεις αυτές των κρατών μελών και της Κοινότητας συνεπάγονται την τήρηση των ακόλουθων κατευθυντηρίων αρχών: σταθερές τιμές, υγιή δημόσια οικονομικά, υγιείς νομισματικές συνθήκες και σταθερό ισοζύγιο πληρωμών.»²⁸

«Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση πραγματοποίησε την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων και αγαθών και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.»²⁹ Η νομισματική πολιτική της Ελλάδας ασκείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) μετά την εκχώρηση του μέρους αυτού της κυριαρχίας της Ελλάδας στο υπερεθνικό επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. «Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναπτύσσει δραστηριότητα σε ποικίλους τομείς πολιτικής από τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη γεωργία, τη δημόσια υγεία, την απασχόληση μέχρι το εμπόριο και τις μεταφορές.»³⁰

²⁸ Νίκος Σ. Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο – Οικονομία- Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005,σελ. 129.

²⁹ Βλ. Νίκος Σ. Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο – Οικονομία- Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005.

³⁰ Βλ. www.europa.eu, Η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης..

Κεφάλαιο 2. Δημόσια οικονομικά και παραγωγικοί τομείς της Ελλάδας.

Η δημοσιονομική κατάσταση και πολιτική της Ελλάδας.

«Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση προϋποθέτει την εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης το οποίο είναι ένα κανονιστικό πλαίσιο για τον συντονισμό των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών των χωρών που συμμετέχουν στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Σκοπός του είναι να διασφαλίζει την ευρωστία των δημόσιων οικονομικών των χωρών αυτών.

Για να λειτουργήσει ομαλά η Οικονομική και Νομισματική Ένωση, τα κράτη μέλη πρέπει να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα. Σύμφωνα με το Σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης, οφείλουν να τηρούν δύο κριτήρια: ποσοστό του ελλείμματος στο ΑΕΠ 3% και ποσοστό του χρέους στο ΑΕΠ 60%.

Το Σύμφωνο έχει ένα προληπτικό και ένα αποτρεπτικό σκέλος. Σύμφωνα με το προληπτικό σκέλος του Συμφώνου, τα κράτη μέλη υποβάλλουν κάθε χρόνο πρόγραμμα σταθερότητας (ή σύγκλισης). Το αποτρεπτικό σκέλος του συμφώνου αφορά τη λεγόμενη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Η διαδικασία αυτή τίθεται σε εφαρμογή όταν το έλλειμμα υπερβαίνει το όριο 3% του ΑΕΠ. Εάν κριθεί ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα ενός κράτους μέλους είναι υπερβολικό κατά την έννοια της Συνθήκης, το Συμβούλιο του συνιστά να το διορθώσει εντός της προθεσμίας που του ορίζει. Σε περίπτωση που το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί με τη σύσταση, λαμβάνονται περαιτέρω μέτρα και, εφόσον το κράτος αυτό συμμετέχει στην ευρωζώνη, είναι δυνατόν να επιβληθούν κυρώσεις.»³¹

Παρά την υποχρέωση της τήρησης των δυο κριτηρίων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, δηλαδή ποσοστό του ελλείμματος στο ΑΕΠ 3% και ποσοστό του χρέους στο ΑΕΠ 60%, η Ελλάδα βρέθηκε να παραβιάζει τα ανωτέρω κριτήρια. (Πίνακας 1).

³¹ http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/index_el.htm , Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Οικονομικές και χρηματοδοτικές υποθέσεις.

Πίνακας 1.^{32, 33, 34}

Αναθεωρημένο Δημοσιονομικό Έλλειμμα και Δημόσιο χρέος
(Δημοσίευση 2011)

Στοιχεία	Δημοσιονομικό Έλλειμμα	Δημόσιο χρέος
Eurostat	(% ΑΕΠ)	(% ΑΕΠ)
2000	3,7 %	103,4 %
2001	4,5 %	103,7 %
2002	4,8 %	101,7 %
2003	5,6 %	97,4 %
2004	7,5 %	98,6 %
2005	5,2 %	100,0 %
2006	5,7 %	106,1 %
2007	6,4 %	105,4 %
2008	9,8 %	110,7 %
2009	15,4 %	127,1 %
2010	10,5 %	142,8 %

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με έκθεση³⁵ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του Ιανουαρίου 2010, «στις 2 και 21 Οκτωβρίου 2009, οι ελληνικές αρχές διαβίβασαν δύο

³² Έκθεση 60/2011 Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat), 26/04/2011,

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-26042011-AP/EN/2-26042011-AP-EN.PDF

³³ Οικονομία της Ελλάδας, Βικιπαίδεια, Η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια,

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82.

³⁴ Government Finance Statistics - Summary tables — 1/2011 Data 1996 – 2010, 2011 Edition.

European Union, 2011, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EK-11-001/EN/KS-EK-11-001-EN.PDF.

διαφορετικές ομάδες πινάκων Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ) στην Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat), οι οποίοι καλύπτουν το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος για την περίοδο 2005-2008, καθώς και μια πρόβλεψη για το 2009. Στην κοινοποίηση της 21ης Οκτωβρίου, το ελληνικό δημόσιο έλλειμμα για το 2008 αναθεωρήθηκε από 5,0% του ΑΕΠ (το ποσοστό που αναφέρθηκε από την Ελλάδα, και έχει δημοσιευθεί και επικυρωθεί από τη Eurostat τον Απρίλιο του 2009) σε 7,7% του ΑΕΠ. Ταυτόχρονα, οι ελληνικές αρχές, αναθεώρησαν επίσης το προβλεπόμενο έλλειμμα για το 2009 από 3,7% του ΑΕΠ (το νούμερο που αναφέρθηκε την άνοιξη) στο 12,5% του ΑΕΠ, αντανακλώντας μια σειρά από παράγοντες (ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης, δημοσιονομικές διολισθήσεις σε ένα εκλογικό έτος και αποφάσεις λογιστικής). Αναθεωρήσεις αυτού του μεγέθους στους εκτιμώμενους κυβερνητικούς δείκτες δημόσιου ελλείμματος ήταν εξαιρετικά σπάνιες σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, αλλά έχουν γίνει για την Ελλάδα σε πολλές περιπτώσεις.»³⁶

«Κατά τις πρώτες εβδομάδες του 2010 παρατηρήθηκε μια ανανεωμένη ανησυχία για το υπερβάλλον δημόσιο χρέος. Στα μέσα του 2010 η ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του δημοσιονομικού ελλείμματος³⁷, με αποτέλεσμα τον άμεσο κίνδυνο στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου και συνεπώς τη χρεοκοπία. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων οδήγησε σε λήψη σκληρών μέτρων λιτότητας³⁸, τα οποία δεν κατάφεραν να ανατρέψουν το αρνητικό κλίμα. Αποτέλεσμα ήταν η Ελλάδα να καταφύγει στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα. Στις 3 Μαΐου 2010 η Ελλάδα αιτήθηκε 80 δις

³⁵ Report on Greek Government Deficit and Debt Statistics, European Commission, Brussels, January 2010, [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2010:0001\(01\):FIN:EN:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2010:0001(01):FIN:EN:PDF)

³⁶ Μετάφραση μέρους της Έκθεσης (βλ. Υποσημείωση με αριθμό 32) από :Οικονομική ενημέρωση-Οικονομικές Ειδήσεις, Τετάρτη, 13 Ιανουαρίου 2010, www.capital.gr

³⁷ Βλ. Ν.3833//2010, Προστασία της εθνικής οικονομίας – Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης..ΦΕΚ Α΄ 40/ 15-03-2010.

³⁸ Βλ. Ν. 3845/10 ΦΕΚ Α΄ 65 /6-5-2010, Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

€από τις υπόλοιπες χώρες του Ευρώ και 30 δις €από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Την αίτηση συνόδευαν 3 συνημμένα μνημόνια:

"Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής" (ΜΟΧΠ),

"Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης" (ΤΜΣ) και

"Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής" (ΣΠΟΠ).

Στις 8 Μαΐου 2010 εγκρίθηκε η "Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης" ("Loan Facility Agreement") με τις χώρες του Ευρώ και "Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας" ("Stand-by Agreement") με το ΔΝΤ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται συχνά "Μνημόνιο".

Στη συνέχεια σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), γνωστή και ως "Τρόικα", η οποία ανά τρίμηνο αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του "Μνημονίου" (ΜΟΧΠ και ΣΠΟΠ) και αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

Ο μηχανισμός στήριξης επέβαλε στην Ελλάδα λήψη νέων μέτρων. Η ελληνική οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε δεινή θέση και το επόμενο διάστημα με αποτέλεσμα ένα χρόνο μετά, τον Ιούνιο του 2011, η κυβέρνηση να καταφύγει στην ψήφιση του μεσοπρόθεσμου προγράμματος³⁹, που περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας, περικοπές και πρόγραμμα αξιοποίησης δημόσιας περιουσίας. Το μεσοπρόθεσμο προβλέπει μία σειρά από μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών και αύξησης των εσόδων.»⁴⁰

Παραγωγικοί τομείς της οικονομίας

³⁹ Ν. 3986 ΦΕΚ Α' 152/01-07-2011: Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015.

⁴⁰ Ελληνική κρίση δανεισμού 2010, Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια.

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_%CE%B4%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D_2010#cite_note-3

Α. Γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Η έκταση της Ελλάδας είναι 131.957 τετραγωνικά χιλιόμετρα (km²)⁴¹. «Σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της Ετήσιας Γεωργικής Στατιστικής Έρευνας (δημοσίευση 3/11/2010⁴²), το σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων της χώρας ανέρχεται σε 37.324 χιλιάδες στρέμματα.» (δηλαδή σε 37.324 τετραγωνικά χιλιόμετρα⁴³).

Από αυτά, κατά το έτος 2009, καλλιεργήθηκαν 32.693 χιλ. στρέμματα, δηλαδή ποσοστό 87,6%, ενώ το υπόλοιπο 12,4% δηλαδή 4.631 χιλ. στρέμματα, αντιστοιχεί σε αγροναπαύσεις.

Από τις καλλιεργούμενες εκτάσεις, δηλαδή 37.324 χιλ. στρέμματα, το μεγαλύτερο ποσοστό 53,1% δηλαδή 19.829 χιλ. στρέμματα το αποτελούν οι αροτραίες καλλιέργειες⁴⁴ και λοιπές καλλιέργειες (σιτηρά για καρπό, βρώσιμα όσπρια, βιομηχανικά φυτά, κτηνοτροφικά φυτά και μπιστανικά) και ακολουθούν οι μόνιμες (δενδρώδεις καλλιέργειες, αμπέλια - σταφιδάμπελα και φυτώρια), οι οποίες αποτελούν το 30,8% δηλαδή 11.484 χιλ. στρέμματα. Το 2,8% δηλαδή 1.048 χιλ. στρέμματα είναι οι κηπευτικές καλλιέργειες και το υπόλοιπο 12,4% δηλαδή 4.631 χιλ. στρέμματα είναι οι αγροναπαύσεις.⁴⁵

⁴¹ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelecti on=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>, Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία, European Commission, Eurostat, Your key to European Statistics.

⁴² Δελτίο τύπου: Προσωρινά αποτελέσματα καλλιεργούμενων εκτάσεων της ετήσιας γεωργικής στατιστικής έρευνας: Έτους 2009, 3/11/2010.

⁴³ Το τετραγωνικό μέτρο (m²) αποτελεί μονάδα μέτρησης επιφάνειας. Πολλαπλάσιά του είναι το στρέμμα (1 στρέμμα = 1000 τ.μ.) και το τετραγωνικό χιλιόμετρο (km², 1 τετρ. χιλ. = 1.000.000 τ.μ.), Βλ. σχετ. : <http://el.wikipedia.org/> Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

⁴⁴ Οι αροτραίες καλλιέργειες συγκεντρώνουν ένα ευρύ φάσμα ετησίων καλλιεργειών πρωτεύουσας σημασίας, όπως : ο σίτος, η κριθή, ο αραβόσιτος, η σίκαλη, η κράμβη, το ηλιοτρόπιο, τα πύρα, κλπ. Καλύπτουν το 40% της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και είναι παρούσες σε όλα τα κράτη μέλη. Βλ. σχετ.: Μεταρρύθμιση της ΚΓΠ: Αροτραίες καλλιέργειες (Ιούλιος 1999).

http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/cereals/index_el.htm

⁴⁵ Δελτίο τύπου Προσωρινά Αποτελέσματα Καλλιεργούμενων Εκτάσεων της ετήσιας γεωργικής στατιστικής Έρευνας: Έτους 2009, 3/11/2010.

Στο πλαίσιο της Έκθεσης, ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος τόνισε την «άγνοια του εδάφους»⁴⁶ της χώρας. Συγκριτικά με την κατάσταση του αγροτικού τομέα πριν από εξήντα έτη, παρόλο που σήμερα το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού είναι υψηλότερο, η εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού στον αγροτικό τομέα είναι υψηλότερου επιπέδου, παρά την πρόοδο στα τεχνολογικά μέσα και γενικότερα στην τεχνολογία και στις υποδομές, τις χρηματοδοτήσεις προς τους επιχειρηματίες αγρότες οι οποίες είναι μεγαλύτερες τόσο σε υπερεθνικό όσο και σε εθνικό επίπεδο χρηματοδότησης, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις παραμένουν περίπου στα ίδια ποσοστά και συγκεκριμένα «δεν υπερβαίνουν τα 25% της όλης επιφάνειας. Αλλά και όπου η καλλιέργεια είναι δυνατή, οι αποδόσεις είναι χαμηλές και το αποτέλεσμα δυσανάλογο προς την προσπάθεια.»⁴⁷

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος ανέφερε ότι «η γεωργία είναι η πηγή των αγαθών εκείνων επί των οποίων στηρίζεται η λειτουργία κάθε οικονομίας, δηλαδή τροφίμων και πρώτων υλών. Ακόμα και στις πλουσιότερες χώρες η διατροφή απορροφά περισσότερο του 1/3 των εισοδημάτων του πληθυσμού. Ακόμη και στις μεγάλες βιομηχανικές χώρες η γεωργική παραγωγή αποτελεί σημαντικό τμήμα της όλης παραγωγής αγαθών. Δεν υπάρχει παράδειγμα χώρας με μικρή γεωργική απόδοση και υψηλό εθνικό εισόδημα. Όπου αναπτύχθηκε η βιομηχανία το πρώτον κίνητρο υπήρξε η ικανοποίηση των αναγκών ενός ενημερούμενου γεωργικού πληθυσμού.»⁴⁸

Βασικά συμπεράσματα της Έκθεσης, όσον αφορά τον αγροτικό τομέα της οικονομίας, είναι ότι «η τάση περισσότερο προς το εμπόριο παρά στην παραγωγή αποτελεί, μεταξύ άλλων, σοβαρότατο εμπόδιο για την προσπάθεια βελτίωσης των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών της χώρας.»⁴⁹

Σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο είναι βέβαιο ότι «το ελληνικό εθνικό εισόδημα είναι επιδεκτικό αύξησης, διότι πρώτον σε κάθε χώρα υπάρχουν πάντοτε αχρησιμοποίητοι ή μη καλώς χρησιμοποιούμενοι πόροι, οι οποίοι με ορθολογική εκμετάλλευση μπορούν να αυξήσουν την απόδοση της οικονομίας της, και, δεύτερον

⁴⁶ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 87.

⁴⁷ Όπως υποσημείωση με αριθμό 45.

⁴⁸ Όπως υποσημείωση με αριθμό 45.

⁴⁹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 88.

διότι η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας δημιουργεί ανα πάσα στιγμή δυνατότητες οικονομικής βελτίωσης.⁵⁰

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος διαπίστωσε ότι «η δυσχερής θέση των αγροτών όπως και των μισθωτών, δεν οφείλεται στο ανεπαρκές των εισοδημάτων, αλλά στο εξαιρετικά υψηλό επίπεδο των τιμών του εμπορίου και της βιομηχανίας. Συμπιέζοντας τις τιμές αυτές θα βελτιώσουμε την θέση όχι μόνο των μισθωτών αλλά και του αγροτικού πληθυσμού.»⁵¹

Μέτρα που προτείνονται στην Έκθεση όσον αφορά στην αγροτική πολιτική είναι η αξιοποίηση ευκαιριών για την εξαγωγή των προϊόντων μας και η αξιοποίηση δυνατοτήτων τοποθέτησης των προϊόντων μας σε ξένες αγορές.⁵² Άλλα μέτρα που προτείνονται στην Έκθεση είναι η «συστηματική και συντονισμένη προσπάθεια αύξησης του πραγματικού εισοδήματος του γεωργού. Τέτοια αύξηση μπορεί να επιτευχθεί:

(α) Με τον υποβιβασμό των υψηλών τιμών των ειδών του εμπορίου και της βιομηχανίας,

(β) Με την ενίσχυση του γεωργού να βελτιώσει τις μεθόδους και τα μέσα καλλιέργειας,

(γ) Με την προστασία του γεωργού από την εκμετάλλευση των μεσαζόντων με την οργάνωση συνεταιρισμών και τη διάθεση των γεωργικών προϊόντων.

(δ) Με την μείωση του τόκου των χορηγουμένων δανείων προς τους γεωργούς,

(ε) Με την δημιουργία διοίκησης η οποία θα εξυπηρετεί τον γεωργό αντί να αδιαφορεί για τα προβλήματά του ή να τον ταλαιπωρεί.»⁵³

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος τόνισε ιδιαίτερα την ανάπτυξη της γεωργίας καθιστώντας την αύξηση της γεωργικής παραγωγής και την ανάπτυξη της γεωργίας ως τη βασικότερη παράμετρο για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας αλλά και ως βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της βιομηχανίας ειδών ευρείας κατανάλωσης.

⁵⁰ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 89.

⁵¹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 89.

⁵² Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 97.

⁵³ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 198.

«Η αύξηση της γεωργικής παραγωγής και του γεωργικού εισοδήματος πρέπει να κατέχει πρωτεύουσα θέση σε κάθε πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης, αν σκοπός της οικονομικής ανάπτυξης είναι η εξύψωση του βιοτικού επιπέδου των λαϊκών τάξεων.

Αυτό σημαίνει ότι σημαντικό τμήμα των διαθέσιμων πόρων για την οικονομική ανάπτυξη πρέπει να χρησιμοποιηθεί προς βελτίωση των γεωργικών αποδόσεων, αύξηση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων και εξύψωση του βιοτικού επιπέδου των γεωργικών πληθυσμών. Σημαίνει επίσης ότι προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης τα οποία θέτουν ως επίκεντρο την ίδρυση νέων βιομηχανιών και παραμελούν την γεωργία είναι δυνατόν να δημιουργήσουν σοβαρή ανισορροπία και εξάρθρωση σε μια οικονομία και συνεπώς να βλάψουν μάλλον παρά να ωφελήσουν την χώρα.»⁵⁴

B. Βιομηχανία

«Η εξέλιξη του Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής, με βάση το έτος 2005=100,0, για το μήνα Ιούνιο 2011, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, έχει ως εξής: Ο Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής του μηνός Ιουνίου 2011, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο Δείκτη του Ιουνίου 2010, παρουσίασε μείωση κατά 13,1%, έναντι μείωσης 4,1% που σημειώθηκε κατά την αντίστοιχη σύγκριση του έτους 2010 προς το 2009.

Η μείωση του Γενικού Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής⁵⁵ κατά 13,1% το μήνα Ιούνιο 2011, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο δείκτη του Ιουνίου 2010, οφείλεται στις παρακάτω μεταβολές των δεικτών των επιμέρους τομέων βιομηχανίας, δηλαδή:

⁵⁴ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 321.

⁵⁵ Σκοπός του δείκτη είναι η σύγκριση του μεγέθους (όγκου) της εκάστοτε τρέχουσας μηνιαίας παραγωγής στους κλάδους ορυχείων – λατομείων, μεταποιητικών βιομηχανιών και παροχής ηλεκτρικού ρεύματος και νερού, προς την αντίστοιχη παραγωγή μιας δεδομένης σταθερής περιόδου, η οποία λαμβάνεται ως βάση, βλ. Ελληνική Στατιστική Αρχή, Δελτίο τύπου 09/08/2011 : Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής Ιούνιος 2011.

α. Στη μείωση του Δείκτη Παραγωγής Ορυχείων – Λατομείων κατά 22,3%. Ειδικότερα, στη μείωση αυτή συνέβαλαν, κυρίως, οι μειώσεις των δεικτών των κλάδων: άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου και άλλων εξορυκτικών και λατομικών δραστηριοτήτων.

β. Στη μείωση του Δείκτη Παραγωγής Μεταποιητικών Βιομηχανιών κατά 12,2%. Ειδικότερα, στη μείωση αυτή συνέβαλαν, κυρίως, οι μειώσεις των δεικτών των κλάδων παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα, μη μεταλλικών ορυκτών και μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων, ημιρυμουλκούμενων.

γ. Στη μείωση του Δείκτη Παραγωγής Ηλεκτρισμού κατά 15,7%.

δ. Στη μείωση του Δείκτη Παροχής Νερού κατά 4,6%.»⁵⁶

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος αναφέρθηκε εκτενώς στο τομέα της βιομηχανίας στην «Έκθεσή επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος».⁵⁷ Έθεσε όμως το ζήτημα της δυνατότητας βιομηχανικής ανάπτυξης όχι ως ζήτημα κεφαλαίων και πρώτων υλών, όπως γίνεται συνήθως και είναι «εν μέρει μόνο ακριβές»⁵⁸, αλλά ως ζήτημα περισσότερο περίπλοκο και το συνέδεσε στενά με τη συνολική εξέλιξη μιας χώρας. Συγκεκριμένα ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος ανέφερε: «Πολλές βιομηχανίες αναπτύχθηκαν καταρχήν με ξένο κεφάλαιο. Πολλές βιομηχανίες εξαρτώνται εξ ολοκλήρου από το εξωτερικό για την προμήθεια των πρώτων υλών. Το ζήτημα της βιομηχανικής ανάπτυξης είναι πολύ περισσότερο περίπλοκο και είναι στενώς συνυφασμένο με την όλη εξέλιξη μιας χώρας.

Η σύγχρονη βιομηχανία απαιτεί άρτια οργάνωση, συνεχή προσπάθεια για τεχνική βελτίωση, ταχεία ανανέωση του τεχνικού εξοπλισμού, ομαλές σχέσεις μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου. Για την εξασφάλιση των συνθηκών αυτών χρειάζεται πολιτική, κοινωνική και οικονομική σταθερότητα, κυρίως όμως χρειάζεται να αναπτυχθεί ο τύπος εκείνος του επιχειρηματία ο οποίος θεωρεί ως σκοπό της δράσης του όχι μόνο το άμεσο κέρδος, αλλά και την κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου. Υψηλή βιομηχανική απόδοση προϋποθέτει

⁵⁶ Βλ. Ελληνική Στατιστική Αρχή, Δελτίο τύπου 09/08/2011 : Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής Ιούνιος 2011.

⁵⁷ Βλ. επίσης : Η Ελληνική Βιομηχανία και οι επικριταί της, Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων 1946.

⁵⁸ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 89.

ειδίκευση, η οποία για μία μικρή χώρα όπως η Ελλάδα σημαίνει δυνατότητα διάθεσης ενός μεγάλου μέρους των προϊόντων της βιομηχανίας σε ξένες αγορές.⁵⁹

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος υπογράμμισε ότι «η αμοιβαία δυσπιστία Κράτους – πολίτη, η αβεβαιότητα για το μέλλον, η επιδίωξη του γρήγορου πλουτισμού, η τάση προς το εμπόριο περισσότερο παρά στην παραγωγή αποτελούν σοβαρότατα εμπόδια για την προσπάθεια βελτίωσης των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών της χώρας.»⁶⁰

Επίσης ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος είχε τη γνώμη ότι «όταν η γεωργία και η βιομηχανία μιας χώρας, από τις οποίες εξαρτάται η παραγωγή των υλικών αγαθών που έχει ανάγκη η συγκεκριμένη χώρα, βρίσκεται σε τόσο μειονεκτική θέση, η επίδοση σε άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, οι οποίοι κατ' ανάγκη έχουν επικουρικό χαρακτήρα, όπως το εμπόριο, η ναυτιλία, ο τουρισμός δεν μπορεί να μεταβάλει ριζικά τις οικονομικές δυνατότητες αυτής της χώρας. Δεν σημαίνει όμως ότι δεν υπάρχει δυνατότητα αύξησης του ελληνικού εθνικού εισοδήματος. Είναι γνωστό ότι υπάρχουν πάρα πολλές περιπτώσεις τόσο στην γεωργία όσο και στη βιομηχανία, όπου θα ήταν δυνατή σημαντική αύξηση της παραγωγής.»⁶¹

Μέτρα που προτείνονται στην Έκθεση για τη βιομηχανία αλλά και γενικότερα για μια αναπτυξιακή πολιτική είναι η αξιοποίηση και διάθεση της εξωτερικής βοήθειας προς αύξηση της παραγωγικότητας της οικονομίας και όχι για σκοπούς καταναλωτικούς.⁶² (σήμερα η εξωτερική βοήθεια παρέχεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας με τις οικονομίες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Οι παρατηρήσεις του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου για τη βιομηχανία ήταν οι εξής: η επιβάρυνση της κατανάλωσης από τα υπερβολικά κέρδη των επιχειρηματιών, η αδυναμία του ανταγωνισμού της ελληνικής βιομηχανίας με τις ξένες βιομηχανίες και η ύπαρξη μονοπωλιακών και ημιμονοπωλιακών καταστάσεων στους

⁵⁹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 88.

⁶⁰ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 88.

⁶¹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 89.

⁶² Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 115.

περισσότερους τομείς της ελληνικής βιομηχανίας. «Η ανώμαλη διαμόρφωση των τιμών στην χώρα αποτελεί σοβαρό παράγοντα ανισοροπίας. Η βάση της ανωμαλίας έγκειται στην ύπαρξη μονοπωλιακών ή ημιμονοπωλιακών καταστάσεων στους περισσότερους τομείς της βιομηχανίας και του εμπορίου. Οι εντελώς μονοπωλιακές επιχειρήσεις είναι βεβαίως λίγες, αλλά η ύπαρξη μικρού σχετικά αριθμού επιχειρήσεων, οι οποίες ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος της προσφοράς κάποιου είδους, αποτελεί τον κανόνα μάλλον παρά την εξαίρεση στους κυριότερους κλάδους της βιομηχανίας και του εμπορίου. Μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών υπάρχει ρητή ή σιωπηρή συνεννόηση για διατήρηση των τιμών σε υψηλά επίπεδα και αποφυγή κάθε ανταγωνισμού, ο οποίος θα μπορούσε να οδηγήσει στην πτώση των τιμών.

Το αποτέλεσμα αυτής της διαμόρφωσης των τιμών είναι η πραγματοποίηση εξαιρετικά υψηλών κερδών κατά μονάδα προϊόντος και η αντίστοιχη επιβάρυνση της κατανάλωσης. Οι υψηλές τιμές των ελληνικών βιομηχανικών προϊόντων οφείλονται, όχι μόνο στα πραγματοποιούμενα υψηλά κέρδη, αλλά και στο υψηλό κόστος της παραγωγής. Αυτό αποδίδεται στην πλημμελή οργάνωση των επιχειρήσεων, τις अपαρχαιωμένες εγκαταστάσεις τους, την μη ικανοποιητική απόδοση της εργασίας, και την υποχρέωση των επιχειρήσεων να μισθοδοτούν περιττούς υπαλλήλους και εργάτες. Κάποιες από αυτές τις δυσμενείς συνθήκες υπάρχουν βεβαίως στις περισσότερες ελληνικές βιομηχανίες, και σε αυτό οφείλεται το ότι δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τις ξένες βιομηχανίες. »⁶³

«Τις μονοπωλιακές ή ημιμονοπωλιακές καταστάσεις, οι οποίες επιτρέπουν την εκμετάλλευση αυτή της κατανάλωσης ενίσχυσε σημαντικότερα ή και ενίοτε δημιούργησε ο πληθωρισμός, που επέτρεψε στους επιχειρηματίες να αποκομίζουν μεγάλα κέρδη και να συνηθίσουν στα μεγάλα αυτά κέρδη. »⁶⁴

«Η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών αφενός, με την περικοπή των μη αναγκαίων δαπανών και την αύξηση των εσόδων από την άμεση φορολογία και αφετέρου ο περιορισμός και η παραγωγικότερη χρησιμοποίηση των πιστώσεων, εφαρμοζόμενα με σθένος και ειλικρίνεια θα είχαν ως αποτέλεσμα:

⁶³ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 169-170 .

⁶⁴ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 175 .

α) να περιορίσουν τα μεγάλα κέρδη και την υψηλή κατανάλωση της τάξης των εμπόρων και των βιομηχάνων και των οποιονδήποτε προσώπων που την υπηρετούν,
β) να μειώσουν την ζήτηση ειδών μη πρώτης ανάγκης και
γ) να αναγκάσουν τις επιχειρήσεις να στραφούν περισσότερο προς την παραγωγή ειδών ευρείας κατανάλωσης για την διάθεση των οποίων θα πρέπει να συμπίεσουν τις τιμές και να αρκεσθούν σε μικρότερα κέρδη.

Αλλά θα ήταν κάποιος εκτός πραγματικότητας, αν στηριζόταν αποκλειστικά στα μέτρα αυτά για να επιτύχει τον υποβιβασμό των σημερινών υψηλών τιμών.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι, οι οποίοι πείθουν ότι τα μέτρα αυτά δεν είναι επαρκή για να εξασφαλίσουν τον περιορισμό των κερδών σε λογικά επίπεδα. Πρώτον ο Έλληνας επιχειρηματίας έχει πλέον συνηθίσει στα υψηλά κέρδη και πολλές φορές προτιμά να μη παράγει αγαθά παρά να δεχτεί μείωση των κερδών του. Δεύτερον, είδαμε ότι η φοροδιαφυγή είναι σήμερα τόσο μεγάλη και η εν γένει νοοτροπία μας τόσο αντίθετη προς την άμεση φορολογία. Εν όψει των ανωτέρω η βελτίωση της θέσης των λαϊκών τάξεων απαιτεί την λήψη και άλλων ριζικότερων μέτρων.»⁶⁵

Για τον τομέα της βιομηχανίας ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος ανέφερε ότι η οικονομική πολιτική θα έπρεπε να κατευθυνθεί προς τις παρακάτω τέσσερις κατευθύνσεις:

«Πρώτον, πρέπει να επιδιώξουμε με κάθε τρόπο να αυξήσουμε τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων. Απαιτείται προσπάθεια ενίσχυσης της μικρής επιχείρησης. Ειδικότερα θα έπρεπε να καθιερωθεί η αρχή της συστηματικής ενίσχυσης των επαρχιακών επιχειρήσεων. Η ενίσχυση των επαρχιακών επιχειρήσεων θα βοηθήσει στην εξύψωση του επιπέδου ζωής στην επαρχία και την αποσυμφόρηση του κέντρου. Η παραπάνω εύνοια προς τις επαρχιακές επιχειρήσεις προϋποθέτει απαραίτητα υποβιβασμό των σημερινών υψηλών τιμών. Παροχές στις επιχειρήσεις αυτές χωρίς το αντάλλαγμα των χαμηλότερων τιμών όχι μόνο δεν δικαιολογούνται αλλά θα οδηγήσουν απλώς στην αύξηση του αριθμού των προνομιακών επιχειρήσεων στη χώρα. Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να επιδιωχθεί ο υποβιβασμός των τιμών μέσω της χορήγησης φορολογικών ή άλλων προνομίων τέτοιας φύσης στις επαρχιακές επιχειρήσεις, καθ' όσον τέτοιος υποβιβασμός των τιμών, που γίνεται εις

⁶⁵ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 172-175.

βάρος των εσόδων του Κράτους, είναι εικονικός και δεν επιτυγχάνει τον επιδιωκόμενο σκοπό δηλαδή την μείωση των κερδών.

Η μεγάλη επιχείρηση, με τις δυνατότητες καλύτερης και ορθολογικότερης οργάνωσης της παραγωγής, τις οποίες προσφέρει, μπορεί να καταστεί σπουδαίος παράγοντας προόδου στην οικονομία μιας χώρας. Αυτό συμβαίνει κατά γενικό κανόνα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι περισσότερες από τις μεγάλες αμερικανικές επιχειρήσεις έχουν κατορθώσει, χάρη στην εξαιρετική τους απόδοση και τις συνεχείς τεχνικές προόδους, να μειώσουν στο ελάχιστο το κόστος της παραγωγής κατά μονάδα προϊόντος, αρκούνται σε μικρό κατά μονάδα κέρδος και αποβλέπουν στην όσο το δυνατόν ευρύτερη κατανάλωση των προϊόντων τους, καταβάλλουν υψηλά ημερομίσθια και βρίσκονται σε άριστες και στενότερες σχέσεις με το προσωπικό τους, δέχονται δε αγγύστα να τους αφαιρεί το Κράτος περισσότερο του 50% των κερδών τους μέσω της φορολογίας.

Κατά την γνώμη μου, αναφέρει ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος, είναι αναμφισβήτητο, ότι η μεγάλη επιχείρηση υπήρξε ένας από τους κύριους παράγοντες της πρωτοφανούς ευημερίας των Ηνωμένων Πολιτειών. Νομίζω όμως, συνεχίζει ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος, ότι, όταν η μεγάλη επιχείρηση πολιτεύεται κατά τον εντελώς αντίθετο τρόπο, η ενίσχυσή της όχι μόνο δεν εξυπηρετεί το σύνολο, αλλά αποτελεί κίνδυνο για την οικονομική και κοινωνική σταθερότητα μιας χώρας. Στην Ελλάδα δεν μπορούμε να βασιστούμε στην κοινωνική συνείδηση και την πεφωτισμένη αντίληψη του μεγάλου επιχειρηματία για το πραγματικό του συμφέρον και έχουμε συνεπώς καθήκον να ευνοήσουμε συστηματικά την μικρή επιχείρηση και να επιδιώξουμε την δημιουργία ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων καταργώντας έτσι τα βλαπτικά για την χώρα ιδιωτικά μονοπώλια.

Δεύτερον, το Κράτος πρέπει να επέμβει άμεσα και αποφασιστικά προς τη μείωση των εξαιρετικά υψηλών κερδών του εμπορίου και της βιομηχανίας μέσω της άσκησης αποτελεσματικού ελέγχου επί των τιμών και των κερδών. Παρά την αύξηση της παραγωγής και των εισαγωγών, οι υψηλές τιμές και τα μεγάλα κέρδη όχι μόνο δεν μειώθηκαν αλλά τείνουν συνεχώς προς αύξηση,

Για να επιτευχθεί ο έλεγχος των τιμών είναι απαραίτητο:

(α) Να στρατολογηθούν υπάλληλοι όχι μόνο ικανοί και χρηστοί αλλά και αμερόληπτοι και ανεξάρτητοι κάθε πολιτικής ή άλλης επιρροής. Υπάλληλοι που πιστεύουν στην κοινωνική σημασία της αποστολής τους και είναι αποφασισμένοι να εκτελέσουν το καθήκον τους σε κάθε περίπτωση και απέναντι οποιουδήποτε.

(β) Να δημιουργηθεί άρτια υπηρεσία εξακρίβωσης του κόστους παραγωγής των ελεγχόμενων προϊόντων για την οποία υπάρχουν τα κατάλληλα όργανα, και να αφηθεί ανεπηρέαστη να εκτελέσει το καθήκον της.

(γ) Να εκλεγούν εκτελεστικά όργανα του ελέγχου, τα οποία ούτε να χαρίζονται στους επιχειρηματίες, ούτε να τους ταλαιπωρούν αδικαιολόγητα.

(δ) Να νομοθετηθούν αυστηρότατες και γρήγορα επιβαλλόμενες κυρώσεις κατά των παραβατών, ούτως ώστε να πεισθούν επί τέλους, ότι ούτε πολιτικές παρεμβάσεις, ούτε άλλου είδους επιρροές θα μπορούν να τους απαλλάξουν από τις συνέπειες της παράβασής τους.

Ένα από τα πλέον απογοητευτικά θεάματα είναι η απροθυμία του Κράτους να χρησιμοποιήσει τα πολλαπλά μέσα τα οποία έχει στη διάθεσή του για να πειθαναγκάσει τους επιχειρηματίες να συμμορφωθούν προς τις επιταγές των νόμων και τα στοιχειώδη συμφέροντα της κοινωνίας και η εντελώς εσφαλμένη εντύπωση την οποία έδωσε ότι η κοινωνία ήταν ανίσχυρη ενώπιον της ασυδοσίας των προσώπων αυτών.

Τρίτον, το γεγονός ότι πρέπει να αποκλεισθούν γενικές χρηματικές αυξήσεις μισθών και ημερομισθίων δεν σημαίνει ότι καμία χρηματική αύξηση δεν είναι δυνατή.

Η ρύθμιση του επιπέδου των μισθών και ημερομισθίων από το Κράτος αποτελεί εξαιρετικό μέτρο δικαιολογούμενο μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις το οποίο παρατεινόμενο γίνεται αιτία ανωμαλίας στην οικονομία και παρεμποδίζει την επάνοδο της οικονομικής ζωής στον κανονικό ρυθμό. Εφ' όσον αποβλέπουμε στην οικονομική εξυγίανση της χώρας πρέπει να επανέλθουμε σταδιακά στον μόνο λογικό τρόπο καθορισμού των ημερομισθίων και μισθών, δηλαδή της διαπραγματεύσεως και συμφωνίας μεταξύ εργοδοτών και εργατικών σωματείων (ιδιαίτερα υπό την μορφή των συλλογικών συμβάσεων) ο οποίος λαμβάνει υπ' όψιν την δυναμικότητα της επιχείρησης, το είδος και την αποδοτικότητα της προσφερόμενης εργασίας, την προσφορά και ζήτηση εργασίας και ούτω καθ' εξής. Νομίζω ότι, εφ' όσον το ζήτημα των μισθών και ημερομισθίων παύσει να είναι ζήτημα γενικής ρύθμισης από το Κράτος και μεταβληθεί σε ζήτημα συνεννόησης μεταξύ εργοδοτών και εργατών κάθε επιχείρησης ή κλάδου επιχειρήσεων, ο κίνδυνος της επιρρίψεως των αυξήσεων επί των τιμών θα μειώνεται και οι μισθωτοί θα μπορούν να εξασφαλίσουν δίκαιη συμμετοχή στα νόμιμα κέρδη των επιχειρήσεων.

Τέταρτον, ο μισθωτός ως άτομο βρίσκεται σε μειονεκτική θέση απέναντι στον εργοδότη διότι τίποτα άλλο δεν διαθέτει παρά μόνο την εργασία του και θα ήταν

αναγκασμένος να δεχθεί ό,τι του προσφέρεται για τις υπηρεσίες του για να μπορεί να επιβιώσει. Την ανισότητα αυτή στην σχέση εργάτη-εργοδότη επεδίωξε η εργατική τάξη να μειώσει διαμέσου του συνδικαλιστικού κινήματος, δηλαδή μέσω της οργάνωσης των μισθωτών σε ενώσεις και σωματεία. Είναι αναμφισβήτητο ότι χωρίς αυτή την οργάνωση των εργατών δεν θα είχε καταστεί δυνατή η βελτίωση της θέσης των εργαζομένων η οποία επιτεύχθηκε στις περισσότερες χώρες και συνεχίζεται. Στην Ελλάδα το συνδικαλιστικό κίνημα δεν είναι ακόμη επαρκώς ανεπτυγμένο, η δε εργατική ηγεσία πολλές φορές αρκείται στο να απευθύνεται στο Κράτος για την ικανοποίηση τα αιτήματα των εργατών, σαν το Κράτος να ήταν ο εργοδότης και σαν να ήταν δυνατή η βελτίωση της θέσης των εργατών μέσω απλών υπουργικών αποφάσεων.

Αλλά υπάρχει και άλλος σπουδαιότερος λόγος για τον οποίο ο υποβιβασμός των τιμών είναι η προτιμότερη λύση από την αύξηση των μισθών και των ημερομισθίων. Εκτός από τους εργαζόμενους υπάρχει σήμερα στην Ελλάδα πλήθος ανθρώπων, οι οποίοι μόλις κατορθώνουν να συντηρηθούν με μία μικρή σύνταξη ή άλλο βοήθημα, με μικρό εισόδημα από περιουσία, ή με πρόσκαιρη απασχόληση σε διάφορες εργασίες. Και αν ακόμη κατορθωνόταν να δοθούν γενικές αυξήσεις μισθών και ημερομισθίων χωρίς να προκληθεί από αυτό αύξηση των τιμών, πράγμα που θεωρώ αδύνατον, δεν θα επιτυχανόταν από αυτό κάποια βελτίωση στη θέση των προαναφερόμενων προσώπων. Ο υποβιβασμός των τιμών είναι ο μόνος τρόπος ανακούφισης της πάσχουσας αυτής τάξης του Ελληνικού λαού.

Νομίζω ότι αν εφαρμόσουμε αποτελεσματικά την παραπάνω πολιτική μπορούμε να επιτύχουμε τον υποβιβασμό των τιμών των ειδών του εμπορίου και της βιομηχανίας. Αυτό θα αυξήσει αντίστοιχα την αγοραστική δύναμη του κοινού και θα ανακουφίσει αισθητά τις λαϊκές τάξεις.⁶⁶

Κεφάλαιο 3. Προτεινόμενα μέτρα για τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης.

Μέτρα για τη βελτίωση της δημοσιονομικής κατάστασης της Ελλάδας

⁶⁶ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 181-191.

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη λήψη οικονομικά και κοινωνικά ήπιων και αποτελεσματικών μέτρων τα οποία θα εφαρμόζον την αρχή της ισότητας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 και ειδικά όσον αφορά τη φορολογία στο άρθρο 4 παράγραφος 5 του ισχύοντος Συντάγματος σύμφωνα με το οποίο «οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους.⁶⁷ Με τη λήψη των παραπάνω μέτρων αποφεύγονται οι κοινωνικές συγκρούσεις, δεν επικρατεί το αίσθημα της κοινωνικής αδικίας και ενισχύεται η κοινωνική συνοχή.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης του έτους 2009 τα οποία παραθέσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, το 19,7% του πληθυσμού της χώρας βρίσκεται κάτω από το χρηματικό όριο της σχετικής φτώχειας και η Ελλάδα σε όρους οικονομικής ανισότητας κατέχει την υψηλότερη θέση μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 κρατών- μελών (30,3) με εξαίρεση την Πορτογαλία (35,4), αλλά και των περισσότερων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 κρατών- μελών (30,4).⁶⁸

Στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» προτείνεται μια οικονομική πολιτική με στρατηγικούς στόχους την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας και την βελτίωση της θέσης των οικονομικά ασθενέστερων πολιτών. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, ως πρωταρχικό μέτρο δεν προτείνεται η αύξηση των μισθών⁶⁹ ή η επιβολή βαριάς φορολογίας, αλλά η δικαιότερη επιβάρυνση από τη φορολογία, η μείωση της φοροδιαφυγής και η δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος σε συνδυασμό με τον έλεγχο των τιμών και του πληθωρισμού από το κράτος.

⁶⁷ Άρθρο 4 παράγραφος 5, Σύνταγμα της Ελλάδας όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27ης Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, Βουλή των Ελλήνων, επανέκδοση Ιούνιος 2010.

⁶⁸ Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011. σελ. 104.

⁶⁹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 175 κ.ε..

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος ανέφερε χαρακτηριστικά ότι: «Όταν η ανισότητα της κατανομής του εθνικού εισοδήματος είναι τέτοια, ώστε ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού να καρπώνεται ένα μεγάλο μέρος του πραγματοποιούμενου εισοδήματος, η βελτίωση της θέσης των λαϊκών τάξεων, με την αύξηση της παραγωγής, θα προσκρούει στην ανεπαρκή αγοραστική δύναμή τους, η δε νέα παραγωγή, όπως και η παλαιά, μοιραία θα κατευθυνθεί προς ικανοποίηση των αναγκών των ευπορότερων τάξεων.»⁷⁰ «Το κατάφορος άδικο της κατανομής του εθνικού εισοδήματος και του φορολογικού βάρους δεν αμφισβητείται σοβαρά και αναγνωρίζεται γενικά η ανάγκη η φορολογία να μεταρρυθμιστεί προς το δικαιότερο.»⁷¹

Η αύξηση των μισθών από μόνη της δεν συντελεί στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των πολιτών, όταν ασκούνται πληθωριστικές πιέσεις. Ο πληθωρισμός γενικά αλλά και πιο συγκεκριμένα η αύξηση των τιμών των βασικών αγαθών διατροφής μειώνει την αγοραστική δύναμη των μισθών, επομένως ακόμη και μία αύξηση των ονομαστικών μισθών, σε κάθε περίπτωση, δεν αυξάνει το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού.⁷²

Η κρατική επέμβαση για τον έλεγχο των τιμών με σκοπό την προστασία της κατανάλωσης και η εξασφάλιση ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων είναι τα μέτρα που προτείνει ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος για την βελτίωση της θέσης των αδύναμων οικονομικά στρωμάτων του πληθυσμού. «Σε μια ομαλά λειτουργούσα οικονομία ο μηχανισμός των τιμών εκπληρώνει διττή λειτουργία: πρώτον, ισορροπεί την ζήτηση κάθε προϊόντος προς την υφιστάμενη προσφορά του προϊόντος και δεύτερον, εξασφαλίζει ότι η επιβάρυνση του καταναλωτή για κάθε προϊόν δεν υπερβαίνει το κόστος της παραγωγής περισσότερο από ένα λογικό κέρδος του επιχειρηματία. Κάθε φορά που για οποιονδήποτε λόγο η ζήτηση κάποιου προϊόντος υπερβεί την προσφορά, ανέρχονται οι τιμές και συνεπώς αυξάνονται τα περιθώρια κέρδους άνω των κανονικών, και αυτό ωθεί τους επιχειρηματίες προς αύξηση της παραγωγής του προϊόντος, που προκαλεί αύξηση της προσφοράς και επάνοδο των

⁷⁰ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 314.

⁷¹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 126.

⁷² Ενδεικτικά Βλ. Αντωνάκης Νίκος, Θεμελιώδεις Αρχές Οικονομικής Ανάλυσης, Εκδόσεις Συμεών, Αθήνα 1999.

τιμών στα κανονικά επίπεδα. Το αντίθετο συμβαίνει όταν η προσφορά υπερβεί την ζήτηση.

Για να λειτουργήσουν οι τιμές κατά τον παραπάνω επωφελή τρόπο πρέπει απαραίτητα να συντρέχουν οι εξής δύο προϋποθέσεις: πρώτον, να υπάρχει πραγματικός ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρηματιών και δεύτερον η συνολική ζήτηση προϊόντων να μη υπερβαίνει την δυνατή συνολική προσφορά. Κάθε φορά που δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές, οι τιμές όχι μόνο δεν συντελούν σε ισορρόπηση της οικονομίας, αλλά αντίθετα μεταβάλλονται και αυτές σε παράγοντα ανισορροπίας.

Η έλλειψη πραγματικού ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρηματιών επιτρέπει την δημιουργία μονοπωλιακών καταστάσεων, δηλαδή καταστάσεων, στις οποίες ο επιχειρηματίας μπορεί να διατηρεί τις τιμές υπεράνω του κόστους και συνεπώς να αποκομίζει μεγαλύτερο κέρδος κατά μονάδα προϊόντος χωρίς να φοβάται ότι άλλος επιχειρηματίας θα προσφέρει τα ίδια αγαθά σε κατώτερες τιμές. Όταν συμβαίνει αυτό ο καταναλωτής υποχρεώνεται να καταβάλει υψηλότερες τιμές για τα είδη των οποίων έχει ανάγκη, μειώνεται η αγοραστική του δύναμη και συνεπώς το γενικό επίπεδο καταναλώσεως είναι κατώτερο εκείνου το οποίο θα ήταν δυνατό αν υπήρχε ανταγωνισμός. Ακριβώς επειδή οι μονοπωλιακές καταστάσεις καταλήγουν στον περιορισμό της κατανάλωσης κάτω του ανώτατου δυνατού, με άλλα λόγια καθιστούν την χώρα φτωχότερη, έχει γίνει γενικά αποδεκτή η αρχή ότι όταν υπάρχουν τέτοιες μονοπωλιακές καταστάσεις, το Κράτος έχει καθήκον να επέμβει και να προστατεύσει την κατανάλωση.»⁷³

Το παράδειγμα που χρησιμοποιεί ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος για τα προαναφερθέντα είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. «Στις Ηνωμένες Πολιτείες, την κατ' εξοχήν χώρα των ιδιωτικών επιχειρήσεων και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, το ζήτημα των μονοπωλιακών καταστάσεων αντιμετωπίστηκε κατά τους εξής τρεις τρόπους: πρώτον, η οργάνωση μονοπωλίου, ή και κάθε άλλη προσπάθεια μείωσης του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων διώκεται ως αδίκημα. Δεύτερον, όταν οι μονοπωλιακές καταστάσεις είναι αναπόφευκτες, όπως στις συγκοινωνίες, την ύδρευση, φωτισμό κ.λ.π. το Κράτος ελέγχει τις τιμές επί τη βάση του κόστους παραγωγής και δεν επιτρέπει την δημιουργία κερδών ανώτερων

⁷³ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 165-166.

των κανονικών. Τρίτον, σε ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες το κόστος της παραγωγής ήταν υψηλό διότι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις διατηρούσαν την παραγωγή τους σε χαμηλά επίπεδα από φόβο μήπως η αύξηση της προσφοράς μειώσει τα κέρδη τους, το Κράτος ίδρυσε επιχειρήσεις με τις οποίες κατέδειξε ότι η αύξηση της παραγωγής επιτρέπει υποβιβασμό του κόστους και της τιμής το οποίο προκαλεί αύξηση της κατανάλωσης μέσω της οποίας εξασφαλίζεται η λήψη ικανοποιητικού κέρδους παρά τον υποβιβασμό της τιμής.

Η δεύτερη προϋπόθεση για την λειτουργία του μηχανισμού των τιμών, ότι η συνολική ζήτηση δεν υπερβαίνει την συνολική δυνατή προσφορά αγαθών παύει να υφίσταται κάθε φορά που τα χρηματικά εισοδήματα αυξηθούν χωρίς να σημειωθεί αντίστοιχη αύξηση των αγαθών στη χώρα, δηλαδή όταν δημιουργηθεί πληθωρισμός. Στην περίπτωση αυτή η αύξηση της ζήτησης, προκαλεί αύξηση της τιμής, αλλά η αύξηση της τιμής ούτε περιορίζει την ζήτηση ούτε αυξάνει την προσφορά για τους εξής δύο λόγους: πρώτον, σε περιόδους πληθωρισμού είναι εύκολο σε μεγάλο μέρος του κοινού και ιδιαίτερα στους επιχειρηματίες, γεωργούς κ.λ.π. να προσαρμόσει τα εισοδήματά του προς την αύξηση των τιμών και συνεπώς να διατηρήσει την ζήτηση παρά την αύξηση των τιμών. Δεύτερον με δεδομένο ότι σε περιόδους πληθωρισμού αυξάνεται η ζήτηση όλων των αγαθών και ότι όλοι οι διαθέσιμοι πόροι χρησιμοποιούνται ήδη στην παραγωγή, η αύξηση αυτή της ζήτησης δεν μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση προσφοράς η οποία να επαναφέρει τις τιμές στο κανονικό τους επίπεδο. Στην περίπτωση αυτή οι τιμές ανέρχονται, τα εισοδήματα τις ακολουθούν προκαλώντας νέα αύξηση της ζήτησης, νέα αύξηση των τιμών και εισοδημάτων και έτσι δημιουργείται ο γνωστός φαύλος κύκλος τιμών-μισθών. Δεν είναι δε καν ανάγκη να σημειωθεί πραγματική αύξηση της ζήτησης για να ανέλθουν οι τιμές. Όταν πιστεύεται γενικά ότι ο πληθωρισμός είναι αναπόφευκτος, οι επιχειρηματίες αυξάνουν τις τιμές και μειώνουν την προσφορά, οι μισθωτοί ζητούν την προσαρμογή των μισθών τους στις νέες τιμές, αυτό φαίνεται ότι δικαιολογεί τους φόβους για πληθωρισμό και οδηγεί σε νέες αυξήσεις τιμών, νέες αυξήσεις μισθών και ούτω καθ' εξής. Στις περιπτώσεις αυτές λέμε ότι ο πληθωρισμός έχει την δύναμη να τροφοδοτεί τον πληθωρισμό.

Σκοπός του ελέγχου είναι να μην επιτρέψει στους επιχειρηματίες και μισθωτούς να επωφεληθούν της αυξημένης ζήτησης για να αυξήσουν τις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών τους. Έτσι αποφεύγεται η αύξηση του κόστους της παραγωγής και η εξάρθρωση της οικονομίας την οποία προκαλεί η κερδοσκοπία επί των τιμών.

Εφ' όσον συγκρατούνται οι τιμές κατά τον τρόπο αυτό, και εκλείβουν οι πληθωρικές πιέσεις είναι δυνατή η επάνοδος στο καθεστώς των ελεύθερων τιμών.»⁷⁴ Ο έλεγχος δεν μπορεί να επιτύχει εάν οι διάφορες ομάδες είναι αποφασισμένες να επωφεληθούν από την αυξημένη ζήτηση ή την αναμενόμενη αύξηση των τιμών για να αυξήσουν τα κέρδη τους ή τις αμοιβές τους. Τέλος δεν μπορεί να επιτύχει ο έλεγχος αν το Κράτος δεν διαθέτει ικανά και χρηστά όργανα για την εφαρμογή του ελέγχου.

Παράδειγμα επιτυχούς συγκράτησης των τιμών μέσω της επιβολής ελέγχου είναι το παράδειγμα των Ηνωμένων Πολιτειών. Είναι χαρακτηριστικό των αντιλήψεων που επικρατούν στις Ηνωμένες Πολιτείες, ότι, παρά το γεγονός ότι οι τιμές έχουν σταθεροποιηθεί, δεν αντιμετωπίζεται η κατάργηση του ελέγχου, διότι θεωρείται ότι εφ' όσον οι πληθωρικές πιέσεις είναι αναπόφευκτες, δεν επιτρέπουν στον μηχανισμό των τιμών να λειτουργήσει ομαλά.

Μοναδικός σκοπός των ανωτέρω παρατηρήσεων ήταν να προσδιοριστεί πότε μπορούμε και πότε δεν μπορούμε να αφευθούμε στον μηχανισμό των τιμών για την ρύθμιση της οικονομικής μας ζωής.»⁷⁵

«Η κύρια και αποφασιστική αιτία των δυσανάλογα υψηλών τιμών των προϊόντων είναι η υπέρογκη αύξηση των πραγματοποιούμενων κερδών από τη βιομηχανία και όχι η αύξηση του κόστους παραγωγής.

Αυτή η διαμόρφωση των τιμών των πωλουμένων ειδών από τη βιομηχανία και το εμπόριο έχει σοβαρότατες οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες για την χώρα. Πρώτον, η μειωμένη αύξηση των εισοδημάτων της μεγάλης μάζας του πληθυσμού συγκριτικά με την αύξηση της τιμής των βιομηχανικών προϊόντων και των ειδών εισαγωγής σημαίνει υπερβολική επιβάρυνση και πραγματική εκμετάλλευση των τάξεων αυτών του πληθυσμού και διατήρηση της κατανάλωσής τους σε χαμηλό επίπεδο παρά το γεγονός ότι η παραγωγή έχει σήμερα αυξηθεί.

Δεύτερον, τα μεγάλα κέρδη, τα οποία πραγματοποιεί η τάξη των εμπόρων και βιομηχάνων, όπως και των οποιωνδήποτε εξαρτώμενων από αυτούς πολυάριθμων προσώπων, επιτρέπουν στην τάξη αυτή να ικανοποιεί άνετα και πολλές φορές πολυτελώς τις ανάγκες της.

⁷⁴ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 166-167.

⁷⁵ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 168.

Τρίτον, η μειωμένη αγοραστική δύναμη των πολλών σε συνδυασμό με την αυξημένη αγοραστική δύναμη των λίγων, έχουν ως συνέπεια ότι σημαντικό τμήμα των διαθέσιμων πόρων της χώρας αφιερώνεται σήμερα στην παραγωγή και εισαγωγή των αγαθών εκείνων τα οποία εξυπηρετούν τις ανάγκες των λίγων αντί να χρησιμοποιούνται προς ικανοποίηση των επιτακτικών αναγκών των λαϊκών τάξεων.

Τέταρτον, η αφαίμαξη την οποία υφίστανται οι λαϊκές τάξεις λόγω των υψηλών τιμών δημιουργεί μια κατάσταση υποκατανάλωσης σε πολλά είδη και υπηρεσίες, τα οποία είναι δυνατόν να παραχθούν ή είναι διαθέσιμα στη χώρα, αλλά για τα οποία δεν υπάρχει επαρκής ζήτηση, έτσι το εθνικό εισόδημα διατηρείται σε επίπεδα χαμηλότερα εκείνων τα οποία μπορούμε να επιτύχουμε. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την αύξηση της γεωργικής παραγωγής. Τέτοια αύξηση πρέπει να συνδυαστεί και με αύξηση της κατανάλωσης, διότι διαφορετικά θα οδηγήσει στην δημιουργία πλεονασμάτων και την πτώση των τιμών των γεωργικών προϊόντων. Τα περιθώρια όμως αύξησης της κατανάλωσης θα είναι μικρά, εφ' όσον τα είδη της βιομηχανίας και του εμπορίου εξακολουθούν να απορροφούν τόσο σημαντικό τμήμα της περιορισμένης αγοραστικής δύναμης των λαϊκών τάξεων.

Πέμπτον, το καθεστώς που προέκυψε από τα μεγάλα κέρδη του εμπορίου και της βιομηχανίας έχει εντείνει επικίνδυνα τις κοινωνικές ανισότητες στη χώρα και έχει δημιουργήσει δύο χωριστούς κόσμους με εντελώς διαφορετική οικονομική υπόσταση και διαφορετικά μέτρα αξιών. Ο ένας είναι ο κόσμος των μισθωτών, των συνταξιούχων, των αγροτών, για τον οποίο οι τιμές των ειδών του εμπορίου και της βιομηχανίας είναι σχεδόν απαγορευτικές και για τον οποίο η ικανοποίηση και των πλέον στοιχειωδών αναγκών συνεπάγεται βαριές θυσίες. Ο άλλος κόσμος είναι εκείνος των εύκολων κερδών, της άνετης ζωής, για τον οποίο οι ισχύουσες τιμές είναι οι κανονικές τιμές τις οποίες εισπράττει για τα προϊόντα που πωλεί και πληρώνει ευχαρίστως για τα προϊόντα των οποίων έχει ανάγκη. Η αντίθεση αυτή είναι από τις κύριες αιτίες της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής αστάθειας, η οποία επικρατεί στην χώρα.

Έκτον, παρά την αύξηση της παραγωγής και παρά την εξωτερική βοήθεια, σημαντικό τμήμα του πληθυσμού ελάχιστα ωφελήθηκε από τα ευνοϊκά αυτά αποτελέσματα. Και

περαιτέρω αύξηση της παραγωγής θα έχει την ίδια τύχη, αν δεν φροντίσουμε να επιφέρουμε δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος.»⁷⁶

Όσον αφορά τη φορολογία, σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο, θα πρέπει τα κοινωνικά στρώματα να εισφέρουν ανάλογα με τη φορολογική ικανότητά τους⁷⁷, ο δε έλεγχος και η είσπραξη των εσόδων του κράτους από τις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες να χαρακτηρίζονται από την αποτελεσματικότητα. Όμως «η δυσκολία εξακρίβωσης των εισοδημάτων και η έλλειψη φορολογικής συνείδησης στην Ελλάδα αποτελούν αναμφισβήτητα το κυριότερο εμπόδιο στην αύξηση της απόδοσης των άμεσων φόρων.»⁷⁸ «Η βάση για την επιτυχία οποιουδήποτε φορολογικού συστήματος είναι η εξακρίβωση του πραγματικού εισοδήματος των φορολογουμένων και εξαρτάται από την ύπαρξη ικανής και χρηστής φοροτεχνικής υπηρεσίας.»⁷⁹

Αν επιτύχουμε τα δηλούμενα εισοδήματα να πλησιάσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τα πραγματικά θα είναι δυνατή η σημαντική αύξηση των φόρων.»⁸⁰

Βασικό μέτρο για την μείωση της φοροδιαφυγής αποτελούν οι αυστηρότερες κυρώσεις σε αυτούς που δεν εκπληρώνουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. «Αν ορισμένα άτομα τα οποία αποκομίζουν δυσανάλογα μεγάλα ωφελήματα από την οικονομική τους δράση και δεν συμβάλουν κατά ένα λογικό ποσοστό από τα εισοδήματά τους για την αντιμετώπιση των κοινών αναγκών ο νόμος πρέπει να επιβάλλει τις αυστηρότερες κυρώσεις εναντίον αυτών των προσώπων τα οποία, ασυνείδητα ίσως αλλά σίγουρα υποσκάπτουν τα θεμέλια της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας.

Η μείωση των φορολογικών συντελεστών προτείνεται στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» με σκοπό τη μείωση της φοροδιαφυγής. «Η θέσπιση χαμηλότερων φορολογικών συντελεστών θα διευκόλυνε την εξακρίβωση,

⁷⁶ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 172-175.

⁷⁷ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 126.

⁷⁸ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 128.

⁷⁹ Όπως Υποσημείωση με αριθμό 59.

⁸⁰ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 131.

διότι θα μείωνε την ωφέλεια από τη φοροδιαφυγή. Όσο μικρότερος ο φορολογικός συντελεστής τόσο μικρότερη και η τάση προς αποφυγή.»⁸¹

Ένα μέτρο το οποίο θα έπρεπε να μελετηθεί, σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο, θα ήταν η δημοσίευση των δηλώσεων των φορολογουμένων. Ένα τέτοιο μέτρο θα προωθούσε την εξύψωση της φορολογικής συνείδησης των πολιτών και τον έλεγχο των κρατικών οργάνων.»⁸²

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος υπογράμμισε: «Το τρωτό σημείο της ελληνικής φορολογίας⁸³ δεν είναι το υπερβολικό της βάρος αλλά η άνιση κατανομή της. Οι έμμεσοι φόροι βαρύνουν την ευρεία κατανάλωση και επομένως πλήττουν δυσανάλογα τα μικρά εισοδήματα. Αυτό υπήρξε ανέκαθεν χαρακτηριστικό του ελληνικού φορολογικού συστήματος και ένα από τα κύρια αίτια της κοινωνικής ανισότητας και των κοινωνικών αντιθέσεων στη χώρα. Μεταπολεμικά όμως η αύξηση της ανισότητας στην κατανομή του εθνικού εισοδήματος κατέστησε την ανάγκη μεταρρύθμισης του φορολογικού συστήματος προς το δικαιότερο περισσότερο επιτακτική παρά ποτέ.»⁸⁴

Ένα θεμελιώδες ζήτημα για κάθε κράτος που τίθεται στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» είναι η αναζήτηση των αιτίων της «αδυναμίας να καλυφθούν οι κρατικές δαπάνες από ίδιους πόρους: Οφείλεται αυτό στο υπερβολικό ύψος των δαπανών ή στην ανεπάρκεια των εσόδων ή και στα δύο;»⁸⁵

Η απάντηση που δόθηκε από τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο αποδίδει τις ευθύνες και στα δύο αυτά αίτια. Τόσο για το ζήτημα του υπερβολικού ύψους των δαπανών όσο και για την ανεπάρκεια των εσόδων, ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος έθεσε την αναδιοργάνωση του διοικητικού μηχανισμού ως βάση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των αιτίων των προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας: Καθίσταται αναγκαία η «δημιουργία διοίκησης ικανής, χρηστής και ανεπηρέαστης.

⁸¹ Όπως Υποσημείωση με αριθμό 59.

⁸² Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 132.

⁸³ Αναλυτικά για φορολογία, βλ.: Γκιούρας Θανάσης, Φορολογία και Πολιτική, Πολιτικό – οικονομική προβληματική και δημοσιονομική σκέψη, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα 2000.

⁸⁴ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 88.

⁸⁵ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 106.

Κατά τη γνώμη μου, ανέφερε ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος, χωρίς ριζικές και γενναίες μεταβολές στην όλη διάρθρωση της διοίκησης και στη νοοτροπία που επικρατεί στις δημόσιες υπηρεσίες είναι μάταιο να αναμένουμε ότι θα μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε σοβαρά και αποφασιστικά τα μεγάλα προβλήματα της χώρας.»⁸⁶

Η αναδιοργάνωση ξεκινά από την αλλαγή της νοοτροπίας των στελεχών της δημόσιας διοίκησης: «Είναι αναμφισβήτητο ότι σημαντική οικονομία θα ήταν δυνατή και επιβεβλημένη στις σημερινές δαπάνες αν επικρατούσε πνεύμα φειδούς και περισυλλογής στη διαχείριση των οικονομικών μας.»⁸⁷

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος ανέφερε επίσης: «Είναι απαραίτητο όπως οι διευθύνοντες τα κοινά εγκαινιάσουν μια νέα πολιτική και εμπνεύσουν ένα νέο πνεύμα περισυλλογής κατά τη διαχείριση του δημόσιου χρήματος. Είναι ανάγκη να αποδείξουμε ότι έχουμε επανακτήσει τη συνείδηση ότι το δημόσιο χρήμα που βρίσκεται στη διάθεσή μας είναι προϊόν του μόχθου και πολλές φορές προέρχεται από το υστέρημα του πολίτη και επομένως θα πρέπει να το διαχειριζόμαστε με σεβασμό και επιμέλεια και να το δαπανούμε μόνο όταν πρόκειται να εξυπηρετήσουμε πραγματικές και ουσιώδεις ανάγκες του κράτους και του λαού. Εάν τέτοιο πνεύμα επικρατήσει στη διαχείριση των δημόσιων εσόδων είμαι βέβαιος ότι θα επέλθει σημαντική οικονομία στις δημόσιες δαπάνες. Αφετέρου τέτοια πολιτική θα κεντρίσει τη φιλοτιμία των πολιτών και μαζί με τους ελέγχους και τις κυρώσεις θα αυξήσει την προθυμία τους να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους προς το κράτος.»⁸⁸

Ένα μείζον πρόβλημα στο οποίο, σύμφωνα με την «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος», θα πρέπει να δοθεί λύση στα δημόσια ελλείμματα είναι η μείωση του αριθμού των δημόσιων υπαλλήλων με κριτήριο την αναγκαιότητα και τη χρησιμότητα του προσωπικού της δημόσιας διοίκησης. Οι δαπάνες για το μισθολόγιο των δημόσιων πολιτικών υπαλλήλων θα μπορούσαν να περιορισθούν «με την απομάκρυνση των περιττών, ακατάλληλων ή επιβλαβών υπαλλήλων.»⁸⁹ Είναι

⁸⁶ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 109.

⁸⁷ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 110.

⁸⁸ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 114.

⁸⁹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 111.

αναγκαίο, όχι μόνο επειδή δεν υπάρχουν οι πόροι, αλλά και επειδή δεν δικαιολογείται τέτοια επιβάρυνση της χώρας, εφόσον παραμένουν στις δημόσιες υπηρεσίες χιλιάδες περιττών και ανίκανων υπαλλήλων και εφόσον η κρατική μηχανή εξακολουθεί να λειτουργεί όπως σήμερα.⁹⁰

«Η μείωση αυτή του αριθμού των υπαλλήλων θα καθίστατο οριστική με τη ριζική αναδιοργάνωση των υπηρεσιών, του ακριβούς προσδιορισμού των αρμοδιοτήτων κάθε υπουργείου και κάθε υπηρεσίας, ούτως ώστε να εκλείψουν οι πολλαπλές αρμοδιότητες, της ορθολογικής κατανομής της εργασίας εντός της ίδιας υπηρεσίας και της εξασφάλισης συνεχούς απασχόλησης των υπαλλήλων στα έργα της υπηρεσίας τους κατά τις εργάσιμες ώρες, χωρίς περισπασμούς και άσκοπες χρονοτριβές, δηλαδή με την εκρίζωση των ελαττωμάτων και συνηθειών, οι οποίες χαρακτηρίζουν κατά κανόνα τη δημόσια υπηρεσία και μειώνουν σημαντικότερα την απόδοσή της και τη χρησιμότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.»⁹¹

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος επισήμανε για το μισθολόγιο των δημόσιων υπαλλήλων στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» τα εξής: «Εάν πραγματοποιηθούν όπως εκθέτω, τα ανωτέρω, τότε θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε με θάρρος μια πραγματική και ουσιαστική αύξηση των αποδοχών των απομείναντων ικανών και τίμιων δημόσιων υπαλλήλων με μία αύξηση των δημόσιων δαπανών και να βελτιώσουμε αισθητά τη θέση των χρήσιμων και καλών υπαλλήλων, είμαι δε βέβαιος ότι από την εξυγίανση και αναδιοργάνωση των υπηρεσιών θα αυξανόταν η απόδοσή τους σε τέτοιο βαθμό ώστε να υπερκαλύπτει την αύξηση της δαπάνης για το μισθολόγιο. Νομίζω επομένως ότι μια τέτοια αύξηση των δημόσιων δαπανών, εφόσον συνδυαζόταν με πραγματική αναδιοργάνωση της διοίκησης θα ήταν πλήρως δικαιολογημένη.»⁹² «Υπό τέτοιες προϋποθέσεις θα ήταν δυνατόν και θα έπρεπε να ορισθούν οι μισθοί των δημόσιων υπαλλήλων σε επίπεδα

⁹⁰ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 111.

⁹¹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 112.

⁹² Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 112.

ικανοποιητικά και ανταποκρινόμενα προς τη θέση και το λειτούργημα του δημόσιου υπαλλήλου.»⁹³

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος είχε την άποψη ότι «το ζήτημα των κρατικών δαπανών δεν είναι δυνατόν να εξεταστεί μόνο από στενή δημοσιονομική άποψη. Συνδέεται αναπόσπαστα με το όλο ζήτημα της αξίας των παρεχόμενων υπηρεσιών από το κράτος. Η απόδοση των δημόσιων υπηρεσιών δεν είναι ανάλογη προς τις απαιτήσεις των σημερινών περιστάσεων και προς την επιβάρυνση, την οποία η λειτουργία τους επιβάλλει επί του λοιπού πληθυσμού. Είναι κοινή αντίληψη ότι, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων, τη σημερινή κρατική μηχανή χαρακτηρίζει κάποια αδράνεια και άμβλυνση του ενδιαφέροντος για τα ζωτικά ζητήματα της χώρας, η ταλαιπώρηση του κοινού, η παραμέληση των αναγκών της υπαίθρου και η συγκέντρωση της προσπάθειας προς εξυπηρέτηση προσωπικών συμφερόντων ή συμφερόντων της τάξεως.»⁹⁴

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος απέδωσε την ευθύνη για την λυπηρή αυτή κατάσταση κυρίως στον πολιτικό κόσμο, ο οποίος από την απελευθέρωση της χώρας απέβλεψε στη διοίκηση ως μέσον ικανοποίησης κομματικών επιδιώξεων δημιουργώντας έτσι πρωτοφανή αναρχία και ηθική κατάπτωση στις κρατικές υπηρεσίες. Βαρύνει όμως και τα ανώτατα στελέχη της διοίκησης, τα οποία υπέκυψαν στις επεμβάσεις αυτές της πολιτικής και δέχθηκαν να μεταβληθούν σε όργανα διαφόρων συμφερόντων αντί να αμυνθούν υπέρ των παραδόσεων της ελληνικής διοίκησης.»⁹⁵

Η αύξηση των εσόδων του κράτους βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την αναδιοργάνωση των δημόσιων υπηρεσιών και συγκεκριμένα των φοροεισπρακτικών υπηρεσιών. «Οι φοροτεχνικές υπηρεσίες δεν αποδείχθηκαν ικανές να εισπράξουν τα ποσά τα οποία μπορούσε και όφειλε να αποδώσει η άμεση φορολογία».⁹⁶ Δεν πρέπει όμως να παραβλεφθούν οι δυσχέρειες, σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο

⁹³ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 111.

⁹⁴ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 109.

⁹⁵ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 109.

⁹⁶ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 111.

Βαρβαρέσο. Συγκεκριμένα, «τα εισοδήματα των κοινωνικών στρωμάτων που απασχολούνται σε εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις είναι μεγάλα και δεν μπορούν να αποδειχθούν στατιστικά ακριβώς επειδή τα κοινωνικά αυτά στρώματα δεν εκπληρώνουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Όλοι όμως είναι σε θέση να διαπιστώσουν ότι διάγουν βίο πολύ άνετο και ότι επιπλέον πραγματοποιούν μεγάλες αποταμιεύσεις και εξαγωγή κεφαλαίων στο εξωτερικό.

Οι δυσχέρειες αυτές αποδίδονται σε τρία κυρίως αίτια: α) Το σύστημα της φορολογίας καθαρής προσόδου το οποίο ισχύει στην Ελλάδα είναι απαρχαιωμένο και μη αποδοτικό και πρέπει να αντικατασταθεί, β) οι ελληνικές φοροτεχνικές υπηρεσίες δεν βρίσκονται στο ύψος της αποστολής τους και πρέπει να αναδιοργανωθούν, αλλά αυτό απαιτεί χρόνο, και γ) η Ελλάδα είναι χώρα μικρών εισοδημάτων και ατομικών επιχειρήσεων και συνεπώς η εξακρίβωση του εισοδήματος και η είσπραξη του φόρου είναι και δυσχερέστερη και δαπανηρότερη απ' ότι στις πλουσιότερες χώρες. Επί πλέον ο Έλληνας είναι εθισμένος στη φοροδιαφυγή και αυτό καθιστά το έργο των φοροτεχνικών υπηρεσιών απείρως δυσχερέστερο απ' ότι σε άλλες χώρες. Τέλος οι νέοι επιχειρηματίες που ξεκίνησαν να αναπτύσσουν οικονομικής φύσης δραστηριότητες κατά την κατοχική και μεταπολεμική περίοδο, οι οποίοι πραγματοποιούν τεράστια κέρδη, δεν είναι εύκολο να υποβληθούν στη φορολογία διότι οι επιχειρήσεις τους έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα που επιτρέπει τη συγκάλυψη και τη φοροδιαφυγή. Τις συνθήκες αυτές μόνο σταδιακά μπορούμε να μεταβάλλουμε.»⁹⁷

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος έθεσε ως μοναδικό κριτήριο για την αναδιοργάνωση του διοικητικού μηχανισμού το γενικό συμφέρον: «Τέτοια αναδιοργάνωση, εφόσον θα πραγματοποιούνταν με μοναδικό κριτήριο το γενικό συμφέρον, θα είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των κρατικών δαπανών και την αύξηση των εσόδων, γενικά θα επηρρέαζε ευνοϊκά την όλη οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας.»⁹⁸

Ένα ζήτημα που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και το οποίο θίγεται στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» και την καθιστά επίκαιρη και σε αυτόν τον τομέα είναι το ζήτημα των στρατιωτικών δαπανών και της «διατήρησης μεγάλης

⁹⁷ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 126-127.

⁹⁸ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 111.

στρατιωτικής δύναμης σε καιρό ειρήνης.»⁹⁹. Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος είχε τη γνώμη ότι είναι δυνατόν να επέλθουν σοβαρές οικονομίες χωρίς να μειωθεί η αρτιότητα της οργάνωσης ή η μαχητικότητα του ελληνικού στρατού και έκρινε απαραίτητη για τις στρατιωτικές δαπάνες, όπως και για το σύνολο των κρατικών δαπανών, την ανάγκη φειδούς και περισυλλογής κατά τη διαχείριση του δημόσιου χρήματος.¹⁰⁰

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος έκρινε ότι «η ελληνική οικονομία δεν αντέχει τέτοια επιβάρυνση και ότι η διατήρηση τόσο μεγάλης στρατιωτικής δύναμης σε καιρό ειρήνης επιβλήθηκε από διεθνείς και όχι εθνικούς μόνο λόγους και εξυπηρετεί όχι μόνο τη χώρα μας, αλλά και τους συμμάχους της. Συνεπώς είναι όχι μόνο επιβεβλημένο εκ των πραγμάτων αλλά και δίκαιο η χώρα μας να αποβλέπει στην εξωτερική ενίσχυση προς αντιμετώπιση του βάρους των προκαλουμένων δαπανών. Οι ελληνικές στρατιωτικές δαπάνες δεν έχουν απλώς τοπικό χαρακτήρα και πρέπει να θεωρηθούν ως μέρος των στρατιωτικών δαπανών του δυτικού κόσμου.

Κατά τη γνώμη του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου οι στρατιωτικές δαπάνες θα έπρεπε να διαιρεθούν σε δύο τμήματα. Το πρώτο τμήμα θα έπρεπε να περιλαμβάνει το ποσό το οποίο η Ελλάδα θα δαπανούσε για το στρατό της υπό κανονικές διεθνείς συνθήκες και το οποίο πρέπει να καλύπτεται από τους τακτικούς πόρους του προϋπολογισμού. Το δεύτερο τμήμα θα έπρεπε να αποτελείται από τα επιπλέον ποσά τα οποία δαπανούνται σήμερα και για το οποίο η Ελλάδα δικαιούται να αξιώσει την εξωτερική ενίσχυση.

Δεν υπάρχουν εντελώς αντικειμενικά κριτήρια, στη βάση των οποίων θα ήταν δυνατόν να γίνει κατανομή των δαπανών στα δύο αυτά τμήματα και συνεπώς υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις. Οι διαφορές όμως αυτές είναι επιδεκτικές συμβιβασμού και η επίτευξη συμφωνίας δυνατή, σε πνεύμα αμοιβαίας κατανόησης και συνεργασίας.»¹⁰¹

Ιδιαίτερα όσον αφορά στις στρατιωτικές δαπάνες, επειδή «απορροφούν ένα μεγάλο ποσοστό των δημοσίων εσόδων, είναι αναγκαίο να ασκείται πραγματικός και

⁹⁹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 116.

¹⁰⁰ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 118.

¹⁰¹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 116.

αποτελεσματικός έλεγχος ούτως ώστε να αποφεύγεται επιμελώς η εκτέλεση δαπανών που δεν συνδέονται άμεσα με την άμυνα της χώρας ή πολυτελών δαπανών ή δαπανών οι οποίες αυξάνουν το κόστος της παρεχόμενης υπηρεσίας πέραν του ορίου που μπορεί λογικά να βαστάσει η οικονομία της χώρας.¹⁰²

Ένα μέτρο που θα μπορούσε να θεωρηθεί αυτονόητο αλλά απολύτως αναγκαίο προτάθηκε από τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο και είναι ο έλεγχος, πέραν της νομιμότητας, και της σκοπιμότητας των κρατικών δαπανών. «Τα πραγματικά μεγάλα ποσά, τα οποία επί τη βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας εισπράττουν και διαχειρίζονται οι διάφοροι οργανισμοί, διατίθενται πολλές φορές χωρίς έλεγχο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο δαπανώνται και για τη χρησιμότητα των αναγκών που εξυπηρετούν. Πολλοί από τους οργανισμούς αυτούς φαίνεται ότι υποκύπτουν σε πολιτικές και άλλες πιέσεις και προβαίνουν σε αθρόους διορισμούς και άλλες σπατάλες οι οποίες απορροφούν μεγάλο μέρος των εσόδων τους.»¹⁰³

Άλλα μέτρα που προτείνονται στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» πέραν από την «εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών μέσω της περικοπής των μη αναγκαίων δαπανών και την αύξηση των εσόδων από την άμεση φορολογία είναι η κατάργηση των αντιοικονομικών φόρων.¹⁰⁴

Επίσης η αυστηρότητα των κυρώσεων που θα εφαρμόζονται σε όλους, αδύνατους και ισχυρούς και ιδίως στους ισχυρούς είναι το κυριότερο μέτρο της βελτίωσης της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης της χώρας σύμφωνα με την «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος». Στην Ελλάδα οι κυρώσεις κατά των παραβατών δεν υπήρξαν ποτέ επαρκώς αυστηρές και δεν εφαρμόστηκαν με δικαιοσύνη και ισότητα.»¹⁰⁵

¹⁰² Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 116.

¹⁰³ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 125.

¹⁰⁴ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 174.

¹⁰⁵ Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 186.

«Το ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών ή απλούστερα ισοζύγιο πληρωμών αφορά τον ειδικό λογαριασμό στον οποίο καταγράφονται το ύψος και η εξελικτική πορεία όλων των οικονομικών συναλλαγών που διατηρεί μια χώρα με άλλες χώρες του κόσμου. Σε αυτό το ισοζύγιο καταγράφεται η εισροή και εκροή κεφαλαίων (εισπράξεων και πληρωμών σε συνάλλαγμα) από και προς την εν λόγω χώρα κατά τη διάρκεια μιας ορισμένης χρονικής περιόδου (συνήθως ενός έτους).»¹⁰⁷

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος χρησιμοποιώντας τα διαθέσιμα στοιχεία από τις αρμόδιες υπηρεσίες κατέληξε σε πολύ σημαντικά συμπεράσματα, η σπουδαιότητα και η διαχρονικότητα των οποίων είναι προφανείς και αποδεικνύονται από τα στοιχεία τα οποία παρατίθενται στα επόμενα κεφάλαια της παρούσας εργασίας.

Στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος ανέφερε: « Το ισοζύγιο των εξωτερικών πληρωμών υπήρξε πάντοτε το ασθενέστερο σημείο της ελληνικής οικονομίας. Οι δυνατότητες εξαγωγής

¹⁰⁶ Στο ισοζύγιο πληρωμών περιλαμβάνονται οι εξής κατηγορίες:

1. Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

- α. Εμπορικό Ισοζύγιο
- β. Ισοζύγιο Υπηρεσιών
- γ. Ισοζύγιο Εισοδημάτων
- δ. Ισοζύγιο Τρεχουσών Μεταβιβάσεων

2. Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων.

Περιλαμβάνει κεφαλαιακές μεταβιβάσεις (εισπράξεις - πληρωμές) Γενικής Κυβέρνησης και Λοιπών Τομέων.

3. Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

- α. Άμεσες Επενδύσεις
- β. Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου
- γ. Λοιπές Επενδύσεις
- δ. Μεταβολή Συναλλαγματικών Διαθεσίμων

4. Τακτοποιητέα Στοιχεία.

Βλ. σχετ.: Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια, Ισοζύγιο πληρωμών,

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%83%CE%BF%CE%B6%CF%8D%CE%B3%CE%B9%CE%BF_%CF%80%CE%BB%CE%B7%CF%81%CF%89%CE%BC%CF%8E%CE%BD .

¹⁰⁷ <http://el.wikipedia.org/>. Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια, Ισοζύγιο πληρωμών.

περιορίζονται σε λίγα ειδικά προϊόντα, οι υπόλοιποι συναλλαγματικοί πόροι είναι ασταθείς και αβέβαιοι. Αφ'ετέρου, οι εισαγωγικές ανάγκες είναι επιτακτικές και η μη επαρκής ικανοποίηση τους μπορεί να προκαλέσει εξάρθρωση της οικονομίας. Αυτά είναι εκδηλώσεις της ανεπάρκειας των πόρων μας και της τάσης μας να καταναλώνουμε περισσότερα από όσα παράγουμε. Από την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους καταφύγαμε επανειλημμένα στον εξωτερικό δανεισμό για την κάλυψη διαφόρων εκτάκτων και ενίοτε και τακτικών αναγκών. Αυτό κατά μεν τις περιόδους εισροής των ξένων κεφαλαίων δημιουργούσε πρόσθετα μέσα πληρωμής στο εξωτερικό, τα οποία έδιναν την εντύπωση της οικονομικής άνεσης, κατά δε τον υπόλοιπο χρόνο απαιτούσε την εξυπηρέτηση των ξένων κεφαλαίων, η οποία προκαλούσε σοβαρή επιβάρυνση του ισοζυγίου πληρωμών, ενώ κάθε φορά που οι διεθνείς ή εσωτερικές συνθήκες εξελίσσονταν δυσμενώς, οδηγούσε σε υποτιμήσεις του νομίσματος και πολλές φορές σε πτωχεύσεις.»¹⁰⁸

Α. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

«Κατά τη διάρκεια της τελευταίας διετίας (2009-2010) το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώνεται συνεχώς, κυρίως λόγω της υποχώρησης της εγχώριας καταναλωτικής και επενδυτικής ζήτησης. Η μείωση αυτή ήταν σημαντική το 2009 (σε 11,0% του ΑΕΠ από 14,7% το 2008), αλλά πολύ περιορισμένη το 2010 (σε 10,4% του ΑΕΠ).¹⁰⁹

Κύριος παράγοντας της μείωσης του ελλείμματος ήταν, τόσο το 2009 όσο και το 2010, ο σημαντικός περιορισμός της δαπάνης για εισαγωγές αγαθών εκτός καυσίμων και πλοίων, ενώ το 2010 συνέβαλε και η μεγάλη αύξηση των εισπράξεων από εξαγωγές καυσίμων και από υπηρεσίες μεταφορών. Η μεγάλη μείωση των εισαγωγών αγαθών το 2009-2010 αντανακλά άμεσα τη μεγάλη υποχώρηση της ιδιωτικής

¹⁰⁸ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 93.

¹⁰⁹ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας VIII.1 Ισοζύγιο πληρωμών, Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011, σελ. 110.

κατανάλωσης και των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου την ίδια διατιία λόγω της ύφεσης.

Οι εξαγωγές αγαθών μειώθηκαν σημαντικά το 2009, λόγω της παγκόσμιας ύφεσης, ενώ το 2010 οι συνολικές εξαγωγές αγαθών (περιλαμβανομένων των καυσίμων) αυξήθηκαν (σε τρέχουσες τιμές), ενώ οι εξαγωγές αγαθών εκτός καυσίμων και πλοίων μειώθηκαν μόνο κατά 1,3% (έναντι μείωσης κατά 17,8% το 2009), σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος.

Αν και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών εμφάνισε μόνο περιορισμένη υποχώρηση το 2010 ως ποσοστό του ΑΕΠ, πρέπει να τονιστεί ότι η ανάκαμψη των εξαγωγών αγαθών εκτός καυσίμων και πλοίων αποτέλεσε βασική θετική εξέλιξη που έγινε αισθητή από το δεύτερο εξάμηνο του έτους και επιβεβαιώνεται από όλους τους δείκτες.¹¹⁰

Το 2010 το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε κατά 1,8 δισεκ. ευρώ ή 6,8% σε σχέση με το 2009 και διαμορφώθηκε σε 24,1 δισεκ. ευρώ. Η μείωση, σε ετήσια βάση, άρχισε να καταγράφεται από τον Ιούλιο. Η εξέλιξη σε ολόκληρο το 2010 αντανάκλα κυρίως τη μείωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου και την αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου των υπηρεσιών. Αντίθετα, το πλεόνασμα του ισοζυγίου των τρεχουσών μεταβιβάσεων περιορίστηκε

¹¹⁰ Η βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων προκύπτει τόσο από τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος όσο και από τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), ενώ συνοδεύεται από παράλληλη σημαντική αύξηση των δεικτών νέων παραγγελιών από την εξωτερική αγορά, όπου οι παραδοσιακοί προορισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης (κυρίως οι χώρες εκτός της ζώνης του ευρώ) και της ΝΑ Ευρώπης έχουν την εντονότερη παρουσία. Οι κατηγορίες προϊόντων οι οποίες παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αύξηση των εξαγωγικών εισπράξεων είναι τα προϊόντα μεταλλουργίας (εν μέρει λόγω της ανόδου των τιμών των μετάλλων-πρώτων υλών στην παγκόσμια αγορά), τα χημικά και φαρμακευτικά προϊόντα (που κατευθύνονται στις αγορές του εξωτερικού οι οποίες προσφέρουν υψηλότερες τιμές), καθώς και τα τρόφιμα και ποτά. Βλ. Και πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία αναφέρει τον κλάδο των φαρμακευτικών ως τον πλέον επιτυχή με κριτήριο το μερίδιο αγοράς και τη διεθνή ζήτηση των προϊόντων του (European Commission, The Economic Adjustment Programme for Greece. Third Review, Occasional Paper no. 77, Φεβρουάριος 2011), βλ. σχετ.: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011.

σημαντικά, ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου των εισοδημάτων παρουσίασε μικρή αύξηση. »¹¹¹

B. Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων

«Το 2010 το πλεόνασμα του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων διατηρήθηκε στα ίδια περίπου επίπεδα με το 2009 και διαμορφώθηκε σε 2,1 δισεκ. ευρώ.¹¹² Η αύξηση της απορρόφησης των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων και η αποτελεσματική αξιοποίησή τους έχουν πλέον ενταχθεί στις κατευθύνσεις του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής¹¹³. Οι συγκεκριμένοι κυβερνητικοί στόχοι διατυπώνονται στο “Μνημόνιο Συνεννόησης”, όπως επικαιροποιείται ανά τρίμηνο.¹¹⁴

¹¹¹ Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011, σελ. 109.

¹¹² Οι κεφαλαιακές μεταβιβάσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση περιλαμβάνουν κυρίως τις απολήψεις από τα Διαρθρωτικά Ταμεία (στα οποία περιλαμβάνεται και το Ταμείο Συνοχής) —πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου— βάσει των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ) και του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ - Το ΕΣΠΑ αποτελεί το νέο μεγάλο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας για την περίοδο 2007 έως 2013. Επικεντρώνεται στην προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας, στη στήριξη της επιχειρηματικότητας, στο ανθρώπινο κεφάλαιο, στην απασχόληση και την κοινωνική συνοχή, στον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης, στην προστασία του περιβάλλοντος, στο σεβασμό και στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, Βλ.σχετ.: <http://www.espa.gr>. Επισημαίνεται ότι το 2009 είχαν εισπραχθεί κονδύλια ύψους 1,1 δισεκ. ευρώ περίπου από το Γ' ΚΠΣ και 1,1 δισεκ. ευρώ από το ΕΣΠΑ, ενώ το 2010 τα σχετικά κονδύλια αφορούν σχεδόν αποκλειστικά εισπράξεις από το ΕΣΠΑ, βλ. σχετ.: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011.

¹¹³ Το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής για την Ελλάδα. (26 Μαΐου 2010), βλ. : http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2010/pdf/ocp61_el.pdf

¹¹⁴ Σύμφωνα με το “Μνημόνιο Συνεννόησης” (3.5.2010 – Ν. 3845) και τις επικαιροποιήσεις του στις 6.8.2010, 22.11.2010 και 11.2.2011, οι στόχοι για την απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων κατ’ έτος (με βάση τις αιτήσεις πληρωμών) διαμορφώνονται ως εξής: 2010: 2.750 εκατ. ευρώ, 2011: 3.350 εκατ. ευρώ, 2012: 3.730 εκατ. Ευρώ και 2013: 3.890 εκατ. ευρώ. Στα ποσά αυτά δεν περιλαμβάνεται η Αγροτική Ανάπτυξη, βλ. σχετ.: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011, Βλ. υποσ. με αρ.20, σελ. 116.

Το 2010 οι εκταμιεύσεις για έργα και προγράμματα του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ)¹¹⁵ αυξήθηκαν σημαντικά σε 2,3 δισεκ. ευρώ, έναντι 1,1 δισεκ. ευρώ το 2009, με αποτέλεσμα ο ρυθμός απορρόφησης να υπερβεί το 18% της συνολικής κοινοτικής χρηματοδότησης της περιόδου 2007-2013 (υπερβαίνοντας μάλιστα, βάσει των αιτήσεων πληρωμών, τον ετήσιο στόχο που είχε τεθεί στο Μνημόνιο), ενώ έως το τέλος του 2011 επιδιώκεται να υπερβεί το 35%. Σύμφωνα με την τρίτη έκθεση αξιολόγησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πέρα από την επίτευξη του στόχου της απορροφητικότητας, διαπιστώνεται πρόοδος όσον αφορά τα συγκεκριμένα μέτρα και το γενικότερο ρυθμιστικό και οργανωτικό πλαίσιο που προβλέπονται στο Μνημόνιο σχετικά με την υλοποίηση του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ).

Στην παρούσα περίοδο σοβαρών δημοσιονομικών περιορισμών, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο ανάκαμψης της οικονομίας με μικρή δημοσιονομική επιβάρυνση. Όπως προβλέπεται στο Μνημόνιο, οι πόροι του Προϋπολογισμού Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ) διατίθενται κατά προτεραιότητα στα συγχρηματοδοτούμενα από κοινοτικούς πόρους έργα. Σημειώνεται επίσης ότι μέχρι το 2013 οι άμεσες ενισχύσεις και επιδοτήσεις στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) διατηρούνται σε γενικές γραμμές ως έχουν και θα κυμαίνονται γύρω στα 2,5 δισεκ. Ευρώ (€) ετησίως. Κατά συνέπεια, οι συνολικές καθαρές μεταβιβάσεις πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2011 (τρέχουσες και κεφαλαιακές μεταβιβάσεις μείον αποδόσεις στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό) θα διαμορφωθούν σε ταμειακή βάση στα 4 δισεκ. ευρώ περίπου, έναντι 2,6 δισεκ. ευρώ το 2010.»¹¹⁶

Γ. Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

¹¹⁵ Βλ. για το ΕΣΠΑ την Υποσημείωση με αριθμό 103.

¹¹⁶ Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011, σελ. 115-116.

«Το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών το 2010 παρουσίασε καθαρή εισροή 22,1 δισεκ. ευρώ, έναντι 24,4 δισεκ. ευρώ το 2009. Ειδικότερα, καθαρή εισροή εμφάνισαν οι κατηγορίες των άμεσων επενδύσεων (ύψους 0,7 δισεκ. ευρώ) και των λοιπών επενδύσεων (ύψους 42,1 δισεκ. ευρώ), ενώ καθαρή εκροή (ύψους 20,9 δισεκ. ευρώ) εμφάνισε η κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου. Η καθαρή εισροή κεφαλαίων μη κατοίκων για άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα ανήλθε σε 1,7 δισεκ. ευρώ το 2010 (έναντι καθαρής εισροής 1,8 δισεκ. ευρώ το 2009), ενώ σημειώθηκε εκροή ύψους 1 δισεκ. ευρώ (έναντι 1,5 δισεκ. ευρώ το 2009) για άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στις βαλκανικές χώρες και στην Πολωνία από κατοίκους Ελλάδος .

Στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, η καθαρή εκροή ύψους 20,9 δισεκ. ευρώ (έναντι καθαρής εισροής 27,9 δισεκ. ευρώ(€) το 2009) οφείλεται κυρίως στη μείωση κατά 33,0 δισεκ. ευρώ(€) των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια που εκδόθηκαν από κατοίκους Ελλάδος. Η εκροή αυτή αντισταθμίστηκε εν μέρει από την εισροή 14,1 δισεκ. ευρώ λόγω μείωσης των τοποθετήσεων των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων και θεσμικών επενδυτών σε ομόλογα του εξωτερικού. Τέλος, στις “λοιπές” επενδύσεις καταγράφηκε καθαρή εισροή ύψους 42 δισεκ. € (έναντι καθαρής εκροής 3,6 δισεκ. ευρώ το 2009), η οποία οφείλεται κυρίως στον καθαρό δανεισμό του τομέα της γενικής κυβέρνησης ύψους 30 δισεκ. € βάσει του Μηχανισμού Στήριξης της ελληνικής οικονομίας, στη μείωση κατά 7,7 δισεκ. € των τοποθετήσεων των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων και θεσμικών επενδυτών σε καταθέσεις και repos¹¹⁷ στο εξωτερικό, καθώς και στην αύξηση κατά 3,9 δισεκ. ευρώ (€) των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε καταθέσεις και repos στην Ελλάδα. Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν στο τέλος Δεκεμβρίου 2010 σε 4,8 δισεκ. ευρώ.»¹¹⁸

¹¹⁷ Repos: πώληση ενός βραχυπρόθεσμου χρεογράφου, κυρίως έκδοσης Ελληνικού Δημοσίου, με συμφωνία επαναγοράς, δηλαδή με τον όρο ότι μετά από συγκεκριμένη περίοδο η Τράπεζα θα το ξαναγοράσει σε μια προσυμφωνημένη τιμή. Τα Repos παρέχουν τη δυνατότητα επένδυσης κεφαλαίων για μικρό διάστημα. Βλ.: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος , www.nbg.gr .

¹¹⁸ Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011, σελ. 116-118.

Τα μετρα οικονομικής πολιτικής που αφορούν στο ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών

Είναι φανερή η ομοιότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα η Ελλάδα, τόσο από την επίδραση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης όσο και από την δημοσιονομική της κατάσταση, με τα προβλήματα που αντιμετώπιζε μετά από τη μεγάλη διεθνή κρίση του 1929 η οποία «ανάγκασε τη χώρα να μεταβάλει ριζικά τον τρόπο αντιμετώπισης του προβλήματος των εξωτερικών της πληρωμών. Η συνέχιση του δανεισμού από το εξωτερικό δεν ήταν πλέον δυνατή τότε, οι εξαγωγές και οι υπόλοιποι συναλλαγματικοί πόροι είχαν υποστεί καταστρεπτική μείωση, η εξαγωγή κεφαλαίων είχε λάβει τις μεγαλύτερες διαστάσεις και το βάρος του δημόσιου χρέους είχε καταστεί καταθλιπτικό.

Η δυσχερής αυτή κατάσταση, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος, αντιμετωπίστηκε με την εισαγωγή ελέγχου επί του συναλλάγματος και με τους ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών και το διακανονισμό του δημόσιου χρέους σε λιγότερο επαχθείς βάσεις. Χάρη στα μέτρα αυτά επιτεύχθηκε ο ισοσκελισμός των εξωτερικών λογαριασμών, η σημαντική αύξηση της γεωργικής και βιομηχανικής παραγωγής, η ενίσχυση της εκτέλεσης των δημόσιων έργων, η αύξηση των στρατιωτικών δαπανών και, για πρώτη φορά ίσως από την ίδρυση του ελληνικού κράτους, να επιτευχθούν όλα αυτά χωρίς την προσφυγή στο ξένο κεφάλαιο.»¹¹⁹

«Εάν λάβουμε υπόψη ότι τα ανωτέρω επιτεύχθηκαν σε περίοδο διεθνούς οικονομικής κρίσης, ανέφερε ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η πολιτική η οποία ακολουθήσαμε υπήρξε επιτυχής και εξυπηρέτησε τα πραγματικά συμφέροντα της χώρας. Όσοι εξέφρασαν δυσφορία για τους ελέγχους και τους περιορισμούς, οι οποίοι είχαν επιβληθεί, ξεχνούσαν ότι οι διαθέσιμοι συναλλαγματικοί πόροι ήταν ανεπαρκείς για την κάλυψη όλων των αναγκών μας και ότι υπήρχαν ανάγκες περισσότερο επιτακτικές και ανάγκες λιγότερο επιτακτικές. Ο έλεγχος και οι περιορισμοί αποσκοπούσαν στο να ικανοποιηθούν πρώτα οι ανάγκες σε τρόφιμα, καύσιμα, πρώτες ύλες και άλλα είδη απαραίτητα για τη λειτουργία της

¹¹⁹ Βλ Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 93-94.

οικονομίας, ενώ οι υπόλοιπες ανάγκες να ικανοποιηθούν μόνο εάν επαρκούσαν τα διαθέσιμα συναλλαγματικά μέσα.»¹²⁰

Όσον αφορά στο Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων, ένα μέτρο που θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι «συνεπάγεται» από την «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» και απορρέει από την οικονομική αρχή, είναι η αποτελεσματική και αποδοτική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων, ως εξωτερική βοήθεια, στο πλαίσιο της συμμετοχής μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό την ενίσχυση της παραγωγικότητας.

Κεφάλαιο 4. Αναδιοργάνωση του διοικητικού μηχανισμού.

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος υποστήριξε ότι «η αναδιοργάνωση της διοίκησης και η δημιουργία ικανής και χρηστής κρατικής μηχανής αποτελούν προϋπόθεση για την επιτυχία οποιασδήποτε οικονομικής πολιτικής».¹²¹ Οι παρατηρήσεις του για τη λειτουργία του διοικητικού μηχανισμού παρουσιάζονται συνοπτικά σε αυτό το κεφάλαιο της ανα χείρας εργασίας.

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος σημείωσε: «Κατά γενική ομολογία η κρατική μηχανή είναι τόσο πλημμελής, ώστε δεν είναι σε θέση να επιτελέσει κατά τρόπο ικανοποιητικό ούτε τις πλέον στοιχειώδεις κρατικές λειτουργίες, όπως είναι η

¹²⁰ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 94.

¹²¹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 186.

είσπραξη των φόρων, εκ των οποίων εξαρτάται η ύπαρξη οργανωμένης κοινωνίας.»¹²²

Στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» αφιερώνεται ένα κεφάλαιο για τις παρατηρήσεις που αφορούσαν τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και για την εισήγηση «μέτρων τα οποία θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν στη χώρα την ικανή και χρηστή διοίκηση, την οποία έχει ανάγκη προς αντιμετώπιση των προβλημάτων της.»¹²³

Σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο «τα κύρια χαρακτηριστικά της διοικητικής οργάνωσης μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

α) Υπερβολικός αριθμός υπαλλήλων σε ορισμένες υπηρεσίες και σοβαρή έλλειψη σε άλλες.

β) Τα ανώτατα και ανώτερα στελέχη της διοίκησης κατά κανόνα δέχτηκαν να μεταβληθούν σε όργανα κομματικών και προσωπικών επιδιώξεων και αγνόησαν τελείως την κύρια αποστολή τους, η οποία είναι η εξυπηρέτηση του συνόλου και η προάσπιση του γενικού συμφέροντος. Ενεργώντας έτσι, δημιούργησαν μια νοοτροπία αδιαφορίας για τα κοινά και μεροληπτικής διαχείρισης των ζητημάτων της αρμοδιότητάς τους, η οποία ήταν μοιραίο και αναπόφευκτο να εξαπλωθεί σταδιακά και στα κατώτερα στελέχη και να επιφέρει τη σημερινή ηθική κατάπτωση της διοίκησης, η οποία έχει προκαλέσει τη δυσφορία και αγανάκτηση του υπόλοιπου πληθυσμού. Ήταν επίσης φυσικό όσοι έδιναν το κακό παράδειγμα να μη μπορούν να εξασφαλίσουν πειθαρχία και να επιβάλουν τις αυστηρές κυρώσεις κατά των παρεκτρεπόμενων υπαλλήλων, οι οποίες είναι απαραίτητες για την καλή λειτουργία της διοίκησης.

γ) Οι αθρόοι διορισμοί, πολλοί από τους οποίους έγιναν χωρίς εγγυήσεις για τα προσόντα και το ήθος των διοριζομένων, δημιούργησαν έναν νέο τύπο δημόσιου υπαλλήλου του οποίου τα κύρια χαρακτηριστικά είναι η έλλειψη ικανότητας και υπαλληλικής συνείδησης και η επιτηδειότητα να εκμεταλλεύεται την θέση του για προσωπική ωφέλεια. Αυτό υποβίβασε την στάθμη των δημόσιων υπηρεσιών και προκάλεσε αποθάρρυνση στη μεγάλη μεν αλλά σταθερά μειούμενη κατηγορία των

¹²² Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 281.

¹²³ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 282.

υπαλλήλων, οι οποίοι είχαν αφιερώσει ολόκληρη την ζωή τους στην πιστή εκτέλεση του καθήκοντος, συχνά δε οδηγούσε στον παραγκωνισμό και την υποσκέλιση των καλών υπαλλήλων από τους επιτήδειους υπαλλήλους.

δ) Το στενό γραφειοκρατικό πνεύμα το οποίο ήταν πάντοτε γνώρισμα της δημόσιας υπηρεσίας έλαβε επικίνδυνες διαστάσεις και σε πολλές περιπτώσεις μετατράπηκε σε τάση προς συστηματική ταλαιπωρία του κοινού και ιδιαίτερα των αδύνατων και απροστάτευτων πολιτών.

Τα παραπάνω συνδέονται στενά με την ανεπάρκεια των αποδοχών και την κομματική επέμβαση στις υποθέσεις της διοίκησης, οι οποίες χαρακτηρίζουν την μεταπολεμική περίοδο. Όταν οι μισθοί των δημόσιων υπαλλήλων δεν εξασφαλίζουν σε αυτούς ούτε τα στοιχειώδη προς το ζην, είναι φυσικό να καμφθεί το ηθικό τους και να επηρεασθεί η απόδοσή τους. Όταν οι διορισμοί και οι προαγωγές γίνονται επί τη βάση καθαρά κομματικών κριτηρίων, είναι φυσικό η στάθμη της δημόσιας υπηρεσίας να κατέλθει επικίνδυνα.

Αν πράγματι θέλουμε, υπογράμμισε ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος, να αποκτήσουμε ικανή και χρηστή διοίκηση, πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι να λάβουμε εντελώς εξαιρετικά μέτρα και να αντιμετωπίσουμε το όλο ζήτημα των δημόσιων υπηρεσιών επί εντελώς νέας βάσης. »¹²⁴

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος υποστήριξε ότι «τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αναδιοργάνωση της διοίκησης είναι:

1. Απομάκρυνση όλων των ανώτατων και ανώτερων στελεχών της διοίκησης τα οποία συνέπραξαν ή συναίνεσαν στην κακή διαχείριση των κοινών.
2. Απόλυση των περιττών υπαλλήλων καθώς και των υπαλλήλων οι οποίοι διορίστηκαν σε θέσεις για τις οποίες δεν κατείχαν τα αναγκαία προσόντα και το αναγκαίο ήθος.
3. Αναπροσαρμογή των μισθών στα επίπεδα τα οποία θα επιτρέπουν στους δημόσιους υπαλλήλους να καλύπτουν ικανοποιητικά τις βασικές ανάγκες τους. Αυτό σε συνδυασμό με τον περιορισμό των μεγάλων κερδών και την συμπίεση των τιμών θα αμβλύνει την σημερινή ανισότητα στην κατανομή των εισοδημάτων και τις προκαλούμενες από αυτήν κοινωνικές αντιθέσεις και θα επιτρέψει στο κοινωνικό

¹²⁴ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 285.

σύνολο να απαιτήσει από τους δημόσιους υπαλλήλους την πιστή εκτέλεση του καθήκοντός τους και την εξυπηρέτηση των αναγκών του κοινού.

4. Επαναφορά πειθαρχίας στις τάξεις των δημόσιων υπαλλήλων και άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου επί της δράσης των δημόσιων υπηρεσιών, ώστε να καταστεί σαφές ότι οποιαδήποτε παρεκτροπή εκ μέρους οποιουδήποτε υπαλλήλου θα επισύρει εναντίον του τις αυστηρότερες κυρώσεις.

5. Οι διορισμοί και οι προαγωγές δημόσιων υπαλλήλων να προστατευτούν εφ' εξής από κομματικές και προσωπικές επεμβάσεις και να οργανωθούν επί τη βάση εντελώς αντικειμενικών κριτηρίων ικανότητας και ήθους.

6. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων των δημόσιων υπηρεσιών να σταματήσει να έχει τον προσωπικό και αυθαίρετο χαρακτήρα τον οποίο εμφανίζει και να αναγνωρισθεί ότι μία καλώς λειτουργούσα διοίκηση οφείλει να αντιμετωπίζει τα υπό κρίση ζητήματα επί τη βάση γενικών αρχών που έχουν εφαρμογή σε όλες τις ομοειδείς περιπτώσεις, όχι ως μεμονωμένες υποθέσεις στις οποίες να δίνονται διάφορες λύσεις αναλόγα με προσωπικές προτιμήσεις και προσωπικές επιρροές.

Για να γίνει αυτό πρέπει η παρεμβατική δράση του Κράτους να μη λαμβάνει την μορφή παροχής εξουσίας από το νόμο στη Διοίκηση ώστε να ρυθμίζει σύμφωνα με ελεύθερη κρίση και αυθαίρετα «με υπουργικές αποφάσεις» τα ζητήματα που ανακύπτουν, αλλά με τη θέσπιση γενικών κανόνων στους οποίους θα υποτάσσονται όλοι και η εξαίρεση από τους οποίους θα κατοχυρώνεται με τόσες εγγυήσεις, ώστε να καθίστανται αδύνατες μεροληπτικές και χαριστικές ενέργειες. Πρέπει επίσης να δημιουργηθεί ειδική ευθύνη για υπαλλήλους οι οποίοι εισηγούνται ή προσυπογράφουν αποφάσεις που έχουν σαφώς χαριστικό χαρακτήρα.

7. Να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην αναδιοργάνωση της διοίκησης στην επαρχία και την ύπαιθρο. Η σημερινή καταθλιπτική εξάρτηση από το κέντρο παραλύει την ζωή της επαρχίας, ενισχύει το ρεύμα του πληθυσμού προς την πρωτεύουσα και δημιουργεί αίσθημα εγκατάλειψης της υπαίθρου». ¹²⁵ «Πρέπει να εξασφαλισθεί ότι οι ανάγκες της επαρχίας θα τυγχάνουν της ίδιας μέριμνας όπως και οι ανάγκες του κέντρου και ότι οι υποθέσεις των επαρχιών θα διεκπεραιώνονται γρήγορα χωρίς να απαιτείται για αυτό η μεσολάβηση τρίτων ή προσωπική μετάβαση των ενδιαφερομένων στα Υπουργεία.

¹²⁵ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 285-286.

Κατά την γνώμη του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου, απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία μιας τέτοιας προσπάθειας εξυγίανσης της διοίκησης είναι η αναγνώριση των εξής τριών βασικών αρχών:

α) Η διοικητική αναδιοργάνωση δεν είναι δυνατόν να γίνει από ένα μόνο κόμμα όσο ειλικρινείς και αν είναι οι προθέσεις του και όση αμεροληψία και αν επιδείξει στην εφαρμογή των μέτρων αναδιοργάνωσης. Αυτό οφείλεται στο ότι η αναδιοργάνωση που γίνεται από ένα μόνο κόμμα δεν θα είναι αδιάβλητη, αλλά όπως οι «εκκαθαρίσεις» που έγιναν στο παρελθόν θα προκαλέσει αντεκκαθαρίσεις από τα άλλα κόμματα όταν αυτά έλθουν στην εξουσία και θα καταλήξει έτσι σε περαιτέρω εξάρθρωση της διοίκησης αντί της βελτίωσης στην οποία θα είχε αρχικώς αποβλέψει.

β) Η διοικητική αναδιοργάνωση δεν πρέπει να γίνει από πολιτικά πρόσωπα, όσο εξέχοντα και αν είναι αυτά και οσονδήποτε και αν πιστεύουν στην ανάγκη ριζικής αλλαγής της κατάστασης. Όχι μόνο θα είναι δυσχερέστατο σε πολιτικά πρόσωπα να αντισταθούν στις τεράστιες πιέσεις οι οποίες θα ασκηθούν από όσους έχουν συμφέροντα αλλά και είναι φύσει αδύνατον στον πολιτικό να αναπτύξει τον βαθμό εκείνο της αμεροληψίας, αντικειμενικότητας και ακριβοδίκαιας αυστηρότητας, ο οποίος απαιτείται για την επιτυχία της όλης προσπάθειας.

γ) Για το έργο της διοικητικής αναδιοργάνωσης πρέπει να επιστρατευθούν πρόσωπα γενικά αναγνωρισμένου κύρους των οποίων την ακεραιότητα χαρακτήρα, την αμεροληψία και την ικανότητα να φέρουν σε πέρας τέτοια δυσχερή αποστολή να μην είναι δυνατόν σε κανένα άνθρωπο καλής πίστης να αμφισβητήσει.»¹²⁶

Άλλα μέτρα που προτείνονται στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» είναι η δημιουργία Επιτροπής («Επιτροπή Αναδιοργανώσεως της Διοικήσεως») οι αρμοδιότητες της οποίας να περιλαμβάνουν τα εξής:

1. «Έρευνα στους οργανισμούς των διαφόρων Υπουργείων και υπηρεσιών κατά πόσο ανταποκρίνονται στους σκοπούς και τις ανάγκες των υπηρεσιών αυτών από άποψη σύνθεσης και αριθμού προσωπικού και τρόπου λειτουργίας. Επί τη βάση των συμπερασμάτων της έρευνας να καταρτισθούν νέοι οργανισμοί από τους οποίους να παραλειφθούν οποιεσδήποτε προσωπικές ή χαριστικές διατάξεις .

2. Να τεθεί ως γενική αρχή ότι ανώτατα και ανώτερα στελέχη της διοίκησης είναι υπεύθυνα για την πλημμελή λειτουργία των υπηρεσιών και ότι η απομάκρυνση τους

¹²⁶ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 287.

είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την βελτίωση της λειτουργίας των υπηρεσιών αυτών. Δεν είναι ανάγκη για να γίνει η απομάκρυνση αυτή να διαπιστωθεί ποινική ή πειθαρχική ευθύνη για συγκεκριμένες πράξεις και παραλείψεις, διότι αυτό θα ήταν αφ' ενός δυσχερέστατο και αφ' ετέρου άσκοπο, ούτε είναι ανάγκη η απομάκρυνση να λάβει την μορφή ποινής, και όπως κάθε γενική αρχή, επιδέχεται ασφαλώς και εξαιρέσεις. Δεν είναι σοβαρό να μιλάμε για κακοδιοίκηση και ανάγκη αναδιοργάνωσης της κρατικής μηχανής, ταυτόχρονα δε να βρίσκουμε ότι οι επικεφαλής της μηχανής αυτής δεν φέρουν καμία ευθύνη για την δημιουργηθείσα κατάσταση και να πιστεύουμε ότι είναι δυνατή η βελτίωση στη λειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών χωρίς μεταβολή στα πρόσωπα τα οποία κατέχουν υπεύθυνες θέσεις στις υπηρεσίες αυτές.

Τα δημιουργούμενα με αυτό τον τρόπο κενά η Επιτροπή πρέπει να πληρώσει είτε με προαγωγή από τα κατώτερα στελέχη εφ' όσον αυτά συγκεντρώνουν τα αναγκαία προσόντα και το αναγκαίο ήθος, είτε με τη μετάθεση κατάλληλων προσώπων από άλλες υπηρεσίες.

3. Προκειμένου περί των λοιπών υπαλλήλων θα έπρεπε να γίνουν δεκτές οι παρακάτω αρχές:

α) Υπάλληλοι διατηρούνται στην υπηρεσία, εκτός αν υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία εις βάρος τους τα οποία αποδεικνύουν ότι είναι ακατάλληλοι για τη δημόσια υπηρεσία.

β) Υπάλληλοι διατηρούνται στην υπηρεσία εφ' όσον συγκεντρώνουν τα αναγκαία προσόντα και την απαιτούμενη ικανότητα και εφ' όσον δεν προκύπτουν συγκεκριμένα επιβαρυντικά στοιχεία εναντίον τους.

γ) Οι διατηρούμενοι υπάλληλοι τοποθετούνται στις προβλεπόμενες από τους νέους οργανισμούς θέσεις αναλόγα με τα προσόντα τους και την εμπειρία τους. Οι πλεονάζοντες τοποθετούνται σε άλλες υπηρεσίες στις οποίες υπάρχουν κενά και συγκεκριμένα σε επαρχιακές θέσεις οι οποίες παραμένουν κενές. Εάν παρά ταύτα παραμένουν υπάλληλοι που δεν τοποθετήθηκαν σε θέσεις, αυτοί τίθενται σε διαθεσιμότητα και επαναφέρονται σταδιακά στην υπηρεσία εφ' όσον δημιουργούνται νέα κενά.

δ) Η Επιτροπή πρέπει να εξετάσει με προσοχή το ζήτημα των έκτακτων και ημερομίσθιων υπαλλήλων. Σε όσες περιπτώσεις οι υπάλληλοι αυτοί πληρούν κανονικές ανάγκες της διοίκησης και συγκεντρώνουν τα αναγκαία προσόντα πρέπει να μονιμοποιηθούν στις θέσεις τις οποίες κατέχουν. Εφ' όσον όμως πρόκειται περί μη

αναγκαίων υπαλλήλων που διορίστηκαν με πολιτικές ή άλλες επιρροές αυτοί πρέπει να απολυθούν.

ε) Ιδιαίτερη σημασία θα έπρεπε να αποδοθεί στην αναδιοργάνωση των φοροτεχνικών υπηρεσιών από τις οποίες εξαρτάται κατά μεγάλο μέρος η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών της χώρας. Οι φοροτεχνικές υπηρεσίες ουδέποτε λειτούργησαν ικανοποιητικά στην Ελλάδα, αλλά κατά τα παρελθόντα έτη υστέρησαν κατά τρόπο ασυγχώρητο της αποστολής τους. Η Επιτροπή πρέπει να αναζητήσει τους υπεύθυνους, να τους απομακρύνει από την υπηρεσία και να αναδιοργανώσει τις φοροτεχνικές υπηρεσίες κατά τρόπο που να επιτρέπει αποτελεσματικό έλεγχο της δράσης των διάφορων φοροτεχνικών οργάνων και επιβολή αυστηρών κυρώσεων κατά των παρεκτροπομένων υπαλλήλων.

στ) Επίσης ιδιαίτερη σημασία θα έπρεπε να αποδοθεί στο ζήτημα της επαρχιακής διοίκησης. Η επαρχία ταλαιπωρείται και καταδυναστεύεται από το κέντρο η αδιαφορία του οποίου για τις ανάγκες της και τα συμφέροντά της έχει προκαλέσει επικίνδυνη δυσφορία στους κατοίκους της επαρχίας. Η Επιτροπή πρέπει να εξετάσει πώς είναι δυνατόν να τεθεί τέρμα στην κατάσταση αυτή με τη μεταβίβαση περισσότερων εξουσιών στα επαρχιακά όργανα και με άλλα μέτρα, διατηρώντας όμως την απαραίτητη εποπτεία του Κέντρου επί της επαρχιακής διοίκησης.

ζ) Το έργο της αναδιοργάνωσης πρέπει να επεκταθεί και επί των κυριότερων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΙΔ) δεδομένου ότι αυτά εκτελούν ουσιαστικά κρατικές λειτουργίες και διαχειρίζονται δημόσιο χρήμα. Η Επιτροπή θα έπρεπε να εφαρμόσει και στους οργανισμούς αυτούς τις βασικές αρχές τις οποίες θα έχει αποδεχθεί για τις δημόσιες υπηρεσίες, δηλαδή απομάκρυνση των ανώτερων και ανώτατων στελεχών των οργανισμών εκείνων οι οποίοι λειτούργησαν πλημμελώς, εξέταση των αναγκών τους σε προσωπικό, εξέταση των προσόντων των υπηρετούντων υπαλλήλων και απόλυση των περιττών και ακατάλληλων υπαλλήλων».¹²⁷

Σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο, «αποτέλεσμα της όλης διαδικασίας θα είναι η «ενδελεχής έρευνα της κατάστασης της διοίκησης, η αναδιοργάνωση της διοίκησης με μοναδικό κριτήριο το γενικό συμφέρον και η διατήρηση μόνο των ικανών και χρηστών υπαλλήλων.

¹²⁷ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 290 - 292.

Αμέσως μετά την περάτωση του έργου της αναδιοργάνωσης θα πρέπει να γίνει ριζική αναπροσαρμογή του μισθολογίου των δημόσιων υπαλλήλων η οποία να εξασφαλίζει σε αυτούς αυξήσεις μέχρι 40% επί των σημερινών μισθών τους. Ταυτόχρονα με την βελτίωση των αποδοχών των δημόσιων υπαλλήλων θα πρέπει να κατοχυρωθεί η απαγόρευση της χορήγησης επιδομάτων ή άλλων πρόσθετων αμοιβών σε υπαλλήλους.

Εάν θέλουμε η μεταρρύθμιση να μην εξατμισθεί εντός ολίγων ετών, πρέπει αφ' ενός μεν να κατοχυρώσουμε την υπαλληλική σχέση και να παράσχουμε στον υπάλληλο τις ανέκαθεν παραδεδεγμένες εγγυήσεις, αφ' ετέρου δε να αναθέσουμε σε πρόσωπα αναγνωρισμένου κύρους και ακεραιότητας όχι μόνο την αναδιοργάνωση της σημερινής Διοίκησης αλλά και την άσκηση συνεχούς εποπτείας επί της λειτουργίας της αναδιοργανωμένης με αυτόν τον τρόπο Διοίκησης.

Συγκεκριμένα ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος υπέβαλε τις εξής προτάσεις:

«Η προαναφερθείσα Επιτροπή («Επιτροπή Αναδιοργάνωσης της Διοικήσεως») να μετατραπεί αμέσως μόλις περατώσει το έργο της, σε Μόνιμη Επιτροπή Εποπτείας («Μόνιμη Επιτροπή Εποπτείας της Διοικήσεως») και να δημιουργηθούν για την υποστήριξη της Επιτροπής οι παρακάτω τέσσερις υπηρεσίες:

1. Υπηρεσία Γενικής Επιθεώρησης:

Σκοπός της Υπηρεσίας Γενικής Επιθεώρησης θα είναι η παρακολούθηση της δράσης των διάφορων υπηρεσιών, η εξασφάλιση του απαραίτητου συντονισμού μεταξύ των ενεργειών τους και ιδιαίτερα η εξασφάλιση της καλής εξυπηρέτησης του κοινού από τις διάφορες υπηρεσίες.

2. Υπηρεσία Επαρχιακής Διοίκησης, σκοπός της οποίας θα είναι αφ' ενός η παρακολούθηση των υπηρεσιών του Κέντρου στις σχέσεις τους με την επαρχία και η εξασφάλιση της άμεσης και ικανοποιητικής διεκπεραίωσης των υποθέσεων της επαρχίας και αφ' ετέρου η άσκηση εποπτείας επί των οργάνων της επαρχιακής Διοίκησης.

3. Υπηρεσία διαγωνισμών και προσλήψεων προσωπικού για τις δημόσιες υπηρεσίες.

Η κυριότερη μεταρρύθμιση για την εξασφάλιση ικανής και χρηστής διοίκησης είναι η καθιέρωση του διαγωνισμού ως του μόνου μέσου προσλήψεων στη δημόσια υπηρεσία. Σκοπός της Υπηρεσίας διαγωνισμών και προσλήψεων θα είναι να προκηρύσσει σε τακτικά χρονικά διαστήματα διαγωνισμούς για την πλήρωση των δημιουργουμένων κενών, να τους διενεργεί με όλες τις αναγκαίες εγγυήσεις

αμεροληψίας και αντικειμενικότητας, και να φροντίζει για τον διορισμό των επιτυχόντων υποψηφίων.

Το αγγλικό σύστημα ενιαίου διαγωνισμού για όλες τις υπηρεσίες και τοποθετήσεις των επιτυχόντων στις διάφορες υπηρεσίες αναλόγως των αναγκών της διοίκησης και των προτιμήσεων των διοριζομένων έχει το πλεονέκτημα έναντι του συστήματος των κατά Υπουργεία διαγωνισμών, ότι εξασφαλίζει μεγαλύτερη ομοιομορφία στην επιλογή των υπαλλήλων και μεγαλύτερη ελαστικότητα στην πλήρωση των κενούμενων θέσεων.

Η χώρα μας έχει να αντιμετωπίσει το σοβαρότατο ζήτημα της έλλειψης επαρκών ευκαιριών παραγωγικής απασχόλησης των νέων της. Ταυτόχρονα έχει να αντιμετωπίσει το ζήτημα της τάσης προς τις πανεπιστημιακές σπουδές πολύ περισσότερων νέων από όσους μπορεί να χρησιμοποιήσει επωφελώς η οικονομία. Θα έπρεπε τουλάχιστον να επωφεληθεί από αυτή την κατάσταση για να εξασφαλίσει για τις δημόσιες υπηρεσίες τους άριστους από αυτούς τους νέους.

Σήμερα τις δημόσιες θέσεις καταλαμβάνουν κατά κανόνα εκείνοι που διαθέτουν τα περισσότερα μέσα και οι επιτηδαιότεροι. Με την καθιέρωση του διαγωνισμού ως του μόνου τρόπου πλήρωσης των δημόσιων θέσεων όχι μόνο το Κράτος θα μπορεί να επιλέγει μεταξύ των καλύτερων για την επάνδρωση των δημόσιων υπηρεσιών αλλά και η νεότητα θα αισθανθεί ότι η εργατικότητα και ικανότητα, δηλαδή όχι τα μέσα, διανοίγουν την οδό προς την ατομική και κοινωνική πρόοδο.

Οι διαγωνισμοί πρέπει να διενεργούνται σε τακτικά χρονικά διαστήματα και κατά προτίμηση δύο φορές το έτος, οι δε κενές θέσεις να πληρούνται χωρίς αναβολή από τους επιτυχόντες υποψήφιους κατά σειρά επιτυχίας.

Πρέπει το ταχύτερο, ανέφερε ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος, να μεταβάλουμε την δημόσια υπηρεσία σε σοβαρή επαγγελματική διέξοδο για τους καλύτερους από τους νέους μας. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι κατά την τελευταία δεκαετία ο διορισμός δια μέσων και επιρροών υπήρξε ο κανόνας μάλλον παρά η εξαίρεση στη διοίκηση. Νομίζω ότι είναι απόλυτη ανάγκη για την ηθική και επαγγελματική εξύψωση των δημόσιων υπηρεσιών να αρχίσουμε ενισχύοντας αυτές με ένα νέο τύπο υπαλλήλου ο οποίος να οφείλει τον διορισμό του μόνο στην αξία του.

Οι διορισμοί έκτακτων ή ημερομίσθιων υπαλλήλων πρέπει κατ' αρχήν να απαγορευθούν καθ' όσον τέτοιοι διορισμοί αποτελούν τον συνηθισμένο τρόπο καταστρατήγησης του περιορισμού των δημόσιων θέσεων και των ισχυουσών διατάξεων περί προσλήψεων τακτικών υπαλλήλων.

Δεδομένου όμως ότι έκτακτες και προσωρινές ανάγκες αναμφισβήτητα εμφανίζονται περιστασιακά στις δημόσιες υπηρεσίες, πρέπει να ορισθεί ότι, όταν κάποια υπηρεσία έχει ανάγκη πρόσληψης έκτακτων υπαλλήλων, οφείλει να απευθυνθεί στην Επιτροπή η οποία αφού εξετάσει το βάσιμο της αίτησης πρέπει να ορίσει τους όρους πρόσληψης των έκτακτων υπαλλήλων, έως την πλήρωση των θέσεων από μόνιμους υπαλλήλους.

4. Υπηρεσία Προαγωγών και Μεταθέσεων της οποίας αποστολή θα είναι να εισηγείται επί των προτεινόμενων προαγωγών και μεταθέσεων από τις διάφορες υπηρεσίες.

Είναι φανερό ότι η αποτελεσματικότητα και επιτυχής άσκηση του παραπάνω έργου της Επιτροπής θα εξαρτηθεί κατά μεγάλο μέρος από την ποιότητα των υπαλλήλων οι οποίοι θα τοποθετηθούν στις υπηρεσίες της Επιτροπής.»¹²⁸

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος έθεσε δύο επίσης επίκαιρα και σημαντικά ζητήματα που αφορούν την πατρίδα μας και αυτά είναι πρώτον, η ανάθεση διοικητικών υποθέσεων σε ξένους και δεύτερον η κοινωνική πρόνοια και η βοήθεια από ανθρωπιστικές οργανώσεις.

Όσον αφορά το πρώτο ζήτημα, η αιτία της ανάθεσης διοικητικών υποθέσεων σε ξένους είναι, σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο, η αδιαφορία των κυβερνώντων για τα κοινά και η πρόταση της Έκθεσης είναι να «τεθεί τέρμα στη κατάσταση της ανάμιξης των ξένων σε έργα εσωτερικής ελληνικής διοίκησης αμέσως μετά την αναδιοργάνωση της διοίκησης. Τα παραπάνω αναφέρονται βεβαίως στους ξένους οι οποίοι ασκούν διοικητικά καθήκοντα και δεν ισχύουν προκειμένου για ξένους οι οποίοι κατέχουν τεχνογνωσία. Η χώρα μας έχει ανάγκη από την παροχή υπηρεσιών ξένων τεχνοκρατών για να ενημερωθεί για τις προόδους οι οποίες γίνονται στο πεδίο της επιστήμης, της τεχνογνωσίας και της σύγχρονης τεχνολογίας.»¹²⁹

«Για το δεύτερο ζήτημα ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος ανέφερε ότι «σε όλες τις χώρες έχει αναγνωρισθεί ότι η κοινωνία έχει υποχρέωση να συνδράμει σε εκείνα τα μέλη της τα οποία, όχι από δική τους υπαιτιότητα, δεν είναι ικανά να αντιμετωπίσουν

¹²⁸ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 293-299.

¹²⁹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 307

τις στοιχειώδεις ανάγκες τους με δικά τους μέσα. Σε όλες τις χώρες το Κράτος έχει αναλάβει ευρύτατα καθήκοντα στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας. Και στις πλουσιότερες χώρες υπάρχει οικονομική ανέχεια μεταξύ ενός τμήματος του πληθυσμού.

Η άσκηση του έργου της κοινωνικής πρόνοιας εμφανίζει τεράστιες διοικητικές δυσχέρειες και μόνο σε λίγες από τις πλέον ανεπτυγμένες χώρες γίνεται κατά τρόπο απολύτως ικανοποιητικό. Αλλά και σε όποιες χώρες η κρατική κοινωνική πρόνοια έλαβε τεράστια έκταση, εξακολουθεί να υπάρχει ευρύτερο πεδίο δράσης για την ιδιωτική φιλανθρωπία καθ' όσον υπάρχουν πάντοτε περιπτώσεις ατομικής δυστυχίας τις οποίες δεν καλύπτει η κρατική πρόνοια.

Στην χώρα μας έχουμε το γεγονός ότι η κρατική πρόνοια υστερεί σοβαρά από άποψη μέσων και οργάνωσης. Αυτό σημαίνει ότι στη χώρα μας η ιδιωτική φιλανθρωπία έχει σπουδαιότερο έργο να επιτελέσει. Η ελληνική ιδιωτική φιλανθρωπία ανέπτυξε αξιόλογη δράση κατά την μεταπολεμική περίοδο και συνέβαλε σημαντικά στην ανακούφιση της λαϊκής δυστυχίας. Θα έπρεπε να εξετασθεί σοβαρά αν θα ήταν δυνατόν να μεταβιβαστούν κάποιες από τις αρμοδιότητες οι οποίες σήμερα ασκούνται τόσο πλημμελώς από κρατικές υπηρεσίες σε φιλανθρωπικά σωματεία τα οποία παρέχουν τις αναγκαίες εγγυήσεις ότι θα χειρισθούν κατά τρόπο υπεύθυνο και αμερόληπτο τα μέσα που τίθενται στη διάθεση τους.

Επίσης θα έπρεπε να καταβάλουμε πολύ μεγαλύτερη προσπάθεια για να προσελκύσουμε το ενδιαφέρον ξένων φιλανθρωπικών οργανώσεων. Υπάρχουν στις Ηνωμένες Πολιτείες πάρα πολλές τέτοιες οργανώσεις με άφθονα υλικά μέσα και άρτια καταρτισμένο προσωπικό. Για να δεχθούν όμως να επεκτείνουν τη δράση τους σε ξένη χώρα ζητούν να τύχουν πλήρους συνδρομής και ενίσχυσης από τις αρχές της χώρας αυτής στην εκτέλεση του έργου τους.

Από εμάς δυστυχώς όσες ξένες οργανώσεις επιχείρησαν να αναπτύξουν φιλανθρωπική δράση συνάντησαν την αδιαφορία, μερικές φορές και τις μικροφιλοδοξίες των κρατικών αρχών και εγκατέλειψαν την προσπάθεια.

Έτσι λοιπόν χώρες πλουσιότερες από την Ελλάδα και με λιγότερο έντονα κοινωνικά προβλήματα επωφελούνται την ενίσχυση την οποία παρέχουν οι οργανώσεις αυτές, ενώ εμείς χάνουμε όλες τις εμφανιζόμενες ευκαιρίες. Θα έπρεπε να αναθεωρήσουμε την στάση μας και να προσπαθήσουμε να προσελκύσουμε και πάλι το ενδιαφέρον των ξένων φιλανθρωπικών οργανώσεων παρέχοντας όλες τις εγγυήσεις ότι θα συνδράμουμε στο έργο τους και ότι θα συνεργαστούμε ειλικρινά μαζί τους. Οι

οργανώσεις αυτές θα μπορούσαν να συμβάλουν σημαντικά στην ανακούφιση της λαϊκής δυστυχίας στην χώρα μας και στην εκτέλεση έργων για τα οποία εμείς δεν διαθέτουμε τα αναγκαία μέσα.»¹³⁰

Κεφάλαιο 5. Ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Μακροπρόθεσμη Αναπτυξιακή Πολιτική.

Η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας είναι ζήτημα «συνεχούς προσπάθειας προς άρση εμποδίων και αντιμετώπιση δυσχερειών και είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί μόνο σταδιακά»¹³¹ και σε μακροπρόθεσμη βάση. Σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο, για την αντιμετώπιση του προβλήματος της οικονομικής ανάπτυξης πρέπει να ξεπεραστούν δύο εμπόδια.

«Το πρώτο εμπόδιο είναι η ανεπαρκής κατανόηση των υφιστάμενων συνθηκών και η υποτίμηση των δυσχερειών επί των οποίων προσκρούει η οικονομική ανάπτυξη. Το πρόβλημα εμφανίζεται συνήθως ως πρόβλημα έλλειψης κεφαλαίων και τεχνικών γνώσεων συνέπεια της οποίας έλλειψης η χώρα δεν είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί κατά ορθολογικό τρόπο τους διαθέσιμους πόρους.»¹³²

«Εθνική προσπάθεια οικονομικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο, σημαίνει την κατανόηση των βαθύτερων αιτιών τα οποία παρεμποδίζουν την οικονομική πρόοδο της χώρας και την συντονισμένη προσπάθεια να αρθούν αυτά.

Η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας δεν είναι ζήτημα διεκπεραίωσης ορισμένων έργων και εφαρμογής ορισμένων μεθόδων παραγωγής, είναι ζήτημα βελτίωσης των όλων συνθηκών, οι οποίες παρεμποδίζουν την οικονομική πρόοδο της χώρας. Τέτοια

¹³⁰ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 307-309.

¹³¹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 353.

¹³² Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 313.

όμως βελτίωση απαιτεί συλλογική προσπάθεια και το ενεργό ενδιαφέρον των κυριότερων παραγωγικών τάξεων.»¹³³

«Όταν επικρατεί οικονομική και κοινωνική αστάθεια και αβεβαιότητα, αποθαρρύνεται η παραγωγική δραστηριότητα και στρέφεται η επιχειρηματική τάξη προς το εύκολο κέρδος και την κερδοσκοπία.»¹³⁴

«Όταν σε μία χώρα επικρατεί ως σύστημα η οικονομική αστάθεια, ένα σημαντικό τμήμα των πόρων της χώρας θα κατευθύνεται προς την εξαγωγή κεφαλαίων, την κερδοσκοπία και την πραγματοποίηση μη παραγωγικών επενδύσεων και η προσπάθεια μιας ορθολογικής χρησιμοποίησης των παραγωγικών συντελεστών της χώρας μέσω της εφαρμογής προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης θα αποτύχει.

Η ύπαρξη των παραπάνω συνθηκών αναγνωρίζεται, αλλά αυτές αποδίδονται ακριβώς στο γεγονός ότι οι χώρες δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένες και θεωρείται ότι όχι μόνο τα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης θα βελτιώσουν τις συνθήκες αυτές, αλλά ότι, χωρίς αύξηση της παραγωγής και του εθνικού εισοδήματος μέσω της εφαρμογής προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης είναι αδύνατον να αρθούν τα αίτια στα οποία οφείλονται οι προαναφερθείσες δυσμενείς συνθήκες.»¹³⁵

«Το δεύτερο σοβαρότατο εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη αποτελούν οι επικρατούσες αντιλήψεις για τη μορφή και την κατεύθυνση την οποία θα έπρεπε να λάβει το πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης. Κεντρική ιδέα είναι ότι για την οικονομική ανάπτυξη απαιτείται απαραίτητα η εκβιομηχάνιση και ιδιαίτερα η ίδρυση βαριάς βιομηχανίας.

Η αντίληψη αυτή στηρίζεται στους παρακάτω συλλογισμούς: στις φτωχότερες χώρες το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού απασχολείται στη γεωργία ενώ η βιομηχανική παραγωγή είναι περιορισμένη και τα τεχνικά μέσα είναι καθυστερημένα. Στις πλουσιότερες χώρες αφ' ετέρου, η γεωργία απασχολεί μικρό μόνο τμήμα του πληθυσμού, η δε βιομηχανία είναι ο κυριότερος κλάδος της οικονομίας και η

¹³³ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 315.

¹³⁴ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 311.

¹³⁵ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 314.

βιομηχανική απόδοση είναι υψηλή λόγω της χρησιμοποίησης των τελειότερων σύγχρονων μέσων παραγωγής.

Αυτά αποδεικνύουν ότι, εφ' όσον δεν μεταβληθεί η διάρθρωση της οικονομίας με την απορρόφηση του μεγαλύτερου τμήματος του πληθυσμού στη βιομηχανία και με την απόκτηση σύγχρονων βιομηχανικών εγκαταστάσεων θα είναι αδύνατη η οικονομική τους ανάπτυξη και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού. Τα αναγκαία εργατικά χέρια υπάρχουν και η χρησιμοποίησή τους στην βιομηχανία είναι απλώς ζήτημα εκπαίδευσης. Οι καύσιμες ύλες μπορούν να δημιουργηθούν με την εκμετάλλευση του εγγώριου ορυκτού πλούτου και της δύναμης των υδάτων. Οι πρώτες ύλες είτε παράγονται ήδη στη χώρα και εξάγονται ακατέργαστες, είτε μπορούν να παραχθούν είτε, στην ανάγκη, μπορούν να εισάγονται από το εξωτερικό όπως συμβαίνει σε πολλές βιομηχανικές χώρες. Έτσι το μόνο το οποίο απαιτείται για την εκβιομηχάνιση των χωρών αυτών είναι οι μηχανικές εγκαταστάσεις και τα κεφάλαια για την λειτουργία των νέων βιομηχανιών.

Είναι φανερό ότι οι φτωχότερες χώρες, ακριβώς επειδή δεν είναι οικονομικά ανεπτυγμένες, δεν είναι σε θέση να δημιουργήσουν μόνες τις βιομηχανικές αυτές εγκαταστάσεις και τα κεφάλαια, ούτε έχουν τα μέσα να προμηθευτούν αυτά από το εξωτερικό. Ακριβώς δε για τον λόγο αυτό έχουν ανάγκη την εξωτερική ενίσχυση για την πραγματοποίηση της οικονομικής τους ανάπτυξης. Άπαξ όμως αποκτήσουν τα νέα μηχανικά μέσα και τα κεφάλαια κίνησης των νέων βιομηχανιών θα είναι σε θέση όχι μόνο να αυξήσουν την παραγωγή τους και να εξυψώσουν το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού τους αλλά και να εξυπηρετήσουν τα ποσά τα οποία δανείστηκαν για την εκτέλεση των προγραμμάτων τους. Ειδικότερα από την εκβιομηχάνιση αναμένονται τα εξής:

1. Δημιουργία νέων ευκαιριών παραγωγικής απασχόλησης του πληθυσμού και απορρόφηση του πλεονάζοντος γεωργικού πληθυσμού στη βιομηχανία.
2. Αύξηση της απόδοσης της εργασίας η οποία θα καταστήσει δυνατή την αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων και της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων και συνεπώς και την διοχέτευση των νέων προϊόντων της βιομηχανίας στην εσωτερική αγορά.
3. Μείωση της εξάρτησης από το εξωτερικό για τα καύσιμα και βιομηχανικά προϊόντα και συνεπώς βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου. Η βελτίωση αυτή θα επέλθει ιδίως όταν δημιουργηθεί βαριά βιομηχανία οπότε θα είναι δυνατή η παραγωγή στη χώρα όχι μόνο των καταναλωτικών αγαθών των οποίων έχει ανάγκη ο

πληθυσμός αλλά και των κεφαλαιουχικών αγαθών των οποίων έχει ανάγκη η παραγωγική μηχανή.

Έτσι η εκβιομηχάνιση εμφανίζεται ως το κλειδί της οικονομικής προόδου και ευημερίας των φτωχότερων χωρών και ως το μόνο μέσο εξύψωσης του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού τους.

Η αντίληψη αυτή, σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο, δεν λαμβάνει επαρκώς υπ' όψιν τα παρακάτω:

α) Μία από τις βασικές αιτίες του χαμηλού βιοτικού επιπέδου στις χώρες αυτές είναι η χαμηλή απόδοση της γεωργίας τους. Η χαμηλή αυτή απόδοση σημαίνει αφ' ενός μεν μικρή γεωργική παραγωγή ανεπαρκή για να καλύψει ικανοποιητικά τις ανάγκες του πληθυσμού σε τρόφιμα και αφ' ετέρου μικρό γεωργικό εισόδημα και συνεπώς μικρή καταναλωτική δύναμη στη χώρα για βιομηχανικά προϊόντα.

Βεβαίως η βελτίωση των μεθόδων καλλιέργειας και η χρησιμοποίηση μηχανικών μέσων στη γεωργία θα επέτρεπαν αύξηση των αποδόσεων και συνεπώς μείωση των αναγκαίων εργατικών χεριών. Αυτό όμως προϋποθέτει ριζικές μεταβολές στη γεωργία των καθυστερημένων χωρών οι οποίες θα ήταν δυνατές μόνο αν η ανάπτυξη της γεωργίας, όχι η εκβιομηχάνιση, κατείχε την πρωτεύουσα θέση στα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης των χωρών αυτών.

Αλλά και αν ήταν δυνατή η απορρόφηση σημαντικού τμήματος του γεωργικού πληθυσμού στην βιομηχανία χωρίς ταυτόχρονη μείωση της γεωργικής παραγωγής και πάλι δεν θα είχαν εξασφαλισθεί οι προϋποθέσεις για την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των λαϊκών τάξεων, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την αύξηση της γεωργικής παραγωγής.

Το γεγονός ότι θα αυξανόταν η εργατική απασχόληση στη βιομηχανία θα σήμαινε αύξηση των συνολικών ημερομισθίων και συνεπώς αύξηση της ζήτησης τροφίμων. Εφ' όσον όμως η ποσότητα των διαθέσιμων τροφίμων στη χώρα δεν θα αυξανόταν, το αποτέλεσμα θα ήταν αύξηση των τιμών και του κόστους της ζωής, πίεση για αύξηση ημερομισθίων, δυσφορία και μικρή απόδοση των εργαζομένων, οικονομική αστάθεια, τα οποία θα εξουδετέρωναν όλη την ωφέλεια που αναμένεται από την αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής.

Τα παραπάνω αποτελούν πιστή περιγραφή του τι συνέβη στις χώρες, οι οποίες επιχείρησαν την ταχεία εκβιομηχάνιση της οικονομίας τους χωρίς παράλληλη βελτίωση της γεωργικής τους παραγωγής.¹³⁶

Η εκβιομηχάνιση, όταν δεν συνοδεύεται με αύξηση της γεωργικής παραγωγής, προκαλεί σοβαρή ανισορροπία στην οικονομία και οδηγεί σε επιδείνωση, όχι βελτίωση, του βιοτικού επιπέδου των λαϊκών τάξεων.

Τα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης που επιφυλάσσουν δευτερεύουσα μόνο θέση στη γεωργία, όχι μόνο δεν επιταχύνουν την εκβιομηχάνιση αλλά αντίθετα αποτελεί πολλές φορές εμπόδιο στην ανάπτυξη της βιομηχανίας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού στις χώρες αυτές ασχολείται στη γεωργία και συνεπώς εφ' όσον δεν αυξάνεται το γεωργικό εισόδημα, η εσωτερική αγορά για βιομηχανικά προϊόντα παραμένει περιορισμένη. Μικρή όμως αγορά για βιομηχανικά προϊόντα σημαίνει υψηλό κατά μονάδα κόστος παραγωγής, χαμηλή απόδοση της εργασίας, χαμηλά ημερομίσθια και συνεπώς και χαμηλό εισόδημα των απασχολουμένων στην βιομηχανία.»¹³⁷

«Η παρατήρηση ότι σκοπός ακριβώς της εκβιομηχάνισης είναι να μεταβάλει την διάρθρωση της οικονομίας και να απορροφήσει μεγάλο τμήμα του γεωργικού πληθυσμού σε βιομηχανικές απασχολήσεις οι οποίες θα εξασφαλίζουν σε αυτόν πολύ ανώτερο εισόδημα έχει ως απάντηση στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» ότι τέτοιες ριζικές μεταβολές στην οικονομική διάρθρωση μιας χώρας δεν πραγματοποιούνται από την μία ημέρα στην άλλη, επέρχονται σταδιακά και τα αποτελέσματά τους γίνονται έκδηλα μόνο μετά την πάροδο πολλών ετών.»¹³⁸

«Στις χώρες στις οποίες σκοπός της εκβιομηχάνισης είναι η αύξηση της παραγωγής ειδών ευρείας κατανάλωσης και η εξύψωση του βιοτικού επιπέδου των οικονομικά ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων με τον τρόπο αυτό, η ανεπαρκής αγοραστική δύναμη ενός μεγάλου τμήματος του πληθυσμού αποτελεί σοβαρότατο πρόσκομμα

¹³⁶ Βλ. περισσότερα : Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 316-320.

¹³⁷ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 316-320.

¹³⁸ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 320.

στην επίτευξη του σκοπού αυτού. Τις συνέπειες δημιουργίας νέων βιομηχανιών και της αύξησης της εργατικής απασχόλησης στην βιομηχανία χωρίς παράλληλη αύξηση της γεωργικής παραγωγής είδαμε στις περισσότερες χώρες της Νοτίου Αμερικής στις οποίες σημειώθηκε η εξής αλληλουχία γεγονότων: αύξηση χρηματικών εισοδημάτων στις πόλεις, αύξηση ζήτησης τροφίμων, αύξηση κόστους ζωής, αύξηση ημερομισθίων, αύξηση τιμών, πληθωρισμός, πραγματοποίηση μεγάλων κερδών από την τάξη των επιχειρηματιών, μεγάλη ζήτηση βιομηχανικών προϊόντων, μικρή ζήτηση από τον υπόλοιπο πληθυσμό, στροφή της παραγωγής, των επενδύσεων και των εισαγωγών στην ικανοποίηση των αναγκών των ωφελουμένων από τον πληθωρισμό τάξεων, αδυναμία του λοιπού πληθυσμού να επιτύχει βελτίωση του χαμηλού βιοτικού επιπέδου ενίοτε δε και να αποφύγει πτώση του επιπέδου αυτού.»¹³⁹

«β) Είναι φανερό ότι η αύξηση της γεωργικής παραγωγής χωρίς παράλληλη αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής θα προκαλούσε επίσης σοβαρή ανωμαλία στην οικονομία καθώς χωρίς αύξηση της αγοραστικής δύναμης του αστικού πληθυσμού δεν θα ήταν δυνατή η απορρόφηση των αυξημένων ποσοτήτων γεωργικών προϊόντων στη χώρα και χωρίς αύξηση των διαθέσιμων ποσοτήτων βιομηχανικών προϊόντων δεν θα ήταν δυνατή η ικανοποίηση της αυξημένης ζήτησης του γεωργικού πληθυσμού, ούτε η εξύψωση του βιοτικού επιπέδου του.

Συνεπώς τα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης πρέπει απαραίτητα να προβλέπουν τόσο την ανάπτυξη της γεωργίας όσο και την ανάπτυξη της βιομηχανίας. Αυτό δεν θα ήταν αναγκαίο αν η αύξηση της γεωργικής παραγωγής αφορούσε εξαγωγικά προϊόντα και καθιστούσε δυνατή την αύξηση των εξαγωγών. Σε τέτοια περίπτωση η αυξημένη ζήτηση βιομηχανικών προϊόντων εκ μέρους του γεωργικού πληθυσμού θα ήταν δυνατόν να καλυφθεί με την εισαγωγή των προϊόντων αυτών από το εξωτερικό και δεν θα δημιουργούνταν ανισορροπία στην οικονομία από την αύξηση της γεωργικής παραγωγής.

Στην πράξη, συνεπώς, αύξηση της γεωργικής παραγωγής σημαίνει κατά κανόνα αύξηση της παραγωγής γεωργικών προϊόντων εσωτερικής κατανάλωσης η οποία, πρέπει να συνοδευτεί από αύξηση της παραγωγής βιομηχανικών προϊόντων. Η ανάπτυξη της βιομηχανίας είναι όμως αναγκαία και για άλλο λόγο δηλαδή προς

¹³⁹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 321.

απορρόφηση σε παραγωγική απασχόληση του πλεονάζοντος και σταθερά αυξανόμενου πληθυσμού και προς εξύψωση του βιοτικού επιπέδου του.

Το σφάλμα των οπαδών της ταχείας εκβιομηχάνισης έγκειται όχι στο ότι ζητούν την ανάπτυξη της βιομηχανίας αλλά στο ότι υποτιμούν τις οικονομικές και κοινωνικές δυσχέρειες της βιομηχανικής ανάπτυξης και υπερτιμούν τον τεχνικό παράγοντα. Είδαμε ότι ο ισχυρισμός τους, ότι είναι δυνατή η ταχεία εξύψωση του βιοτικού επιπέδου των φτωχότερων χωρών μέσω της εκβιομηχάνισής τους στηρίζεται στην αντίληψη ότι η ίδρυση εργοστασίων που διαθέτουν σύγχρονο μηχανικό εξοπλισμό θα επέτρεπε στις φτωχότερες χώρες να παράγουν υπό τους ίδιους ευνοϊκούς όρους υπό τους οποίους παράγουν σήμερα οι βιομηχανικές χώρες και συνεπώς να σταματήσουν να είναι φτωχές.

Η αντίληψη αυτή αγνοεί ότι η υψηλή απόδοση των μεγάλων βιομηχανικών χωρών δεν οφείλεται μόνο στην χρησιμοποίηση σύγχρονων τεχνικών μέσων αλλά και στην ύπαρξη σειράς ευνοϊκών προϋποθέσεων, οι οποίες λείπουν στις φτωχότερες χώρες, ενώ δεν είναι υπερβολή να ισχυρισθεί κάποιος ότι η χρησιμοποίηση σύγχρονων τεχνικών μέσων στις χώρες αυτές είναι το αποτέλεσμα, όχι η αιτία, της ύπαρξης των ευνοϊκών αυτών όρων της παραγωγής.

Η ίδρυση εργοστασίων με τις τελειότερες σύγχρονες μηχανικές εγκαταστάσεις δικαιολογείται οικονομικά μόνο αν υπάρχει ήδη μεγάλη αγορά για τα παραγόμενα με αυτό τον τρόπο προϊόντα και τέτοια αγορά υπάρχει μόνο αν η χώρα έχει ήδη φθάσει σε υψηλό βαθμό οικονομικής ανάπτυξης. Ο λόγος είναι ότι οι σύγχρονες μηχανικές εγκαταστάσεις είναι εξαιρετικά δαπανηρές και αποδεικνύονται οικονομικά συμφέρουσες μόνο όταν χρησιμοποιούνται εντατικά για παραγωγή σε μεγάλες ποσότητες οπότε η δαπάνη κατανέμεται σε μεγάλο αριθμό παραγόμενων προϊόντων και συνεπώς παρόλο που η συνολική δαπάνη είναι μεγάλη, η κατά μονάδα επιβάρυνση του προϊόντος είναι μικρή. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις στις οποίες επιχειρήσεις που παράγουν σε κλίμακα κατά 20% ή 30% κατώτερη της πλήρους δυναμικότητας των μηχανικών αυτών εγκαταστάσεων δεν κατορθώνουν να καλύψουν ούτε τα έξοδα παραγωγής αυτών ενώ με πλήρη χρησιμοποίηση της δυναμικότητας των εγκαταστάσεών τους μπορούν να πραγματοποιήσουν σημαντικό κέρδος.

Για να υπάρξει μεγάλη αγορά πρέπει ο επιχειρηματίας να αρκείται σε μικρό κατά μονάδα κέρδος και να καταβάλλει συντονισμένες και συνεχείς προσπάθειες προς μείωση του κόστους παραγωγής, διότι έτσι μόνο είναι δυνατόν τα παραγόμενα είδη

να καταστούν προσιτά στις λαϊκές μάζες, οι οποίες αποτελούν την πλειονότητα του πληθυσμού σε όλες τις χώρες. Οι προϋποθέσεις όμως αυτές εξασφαλίζονται μόνο όταν η επιχείρηση είναι οργανωμένη κατά τον πλέον ορθολογικό τρόπο, όταν ο επιχειρηματίας αποβλέπει όχι στο γρήγορο και εύκολο κέρδος, αλλά στην εδραίωση μιας μεγάλης και ισχυρής βιομηχανίας ικανής να επεκτείνει συνεχώς τον κύκλο της δραστηριότητάς της, όταν έχει στην διάθεσή του ειδικευμένη εργασία συνηθισμένη σε εντατική απόδοση και όταν είναι διατεθειμένος να χρησιμοποιεί σημαντικό τμήμα των κερδών του στην συνεχή βελτίωση και επέκταση των εγκαταστάσεών του. Σε όσες περιπτώσεις δεν συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις η ίδρυση εργοστασίων με σύγχρονα μηχανικά μέσα αποδεικνύεται κατά κανόνα οικονομικώς μη συμφέρουσα.

Τι συμβαίνει όμως όταν ιδρύονται βιομηχανίες με υψηλό κόστος παραγωγής οι οποίες έχουν ανάγκη μεγάλης προστασίας για να ανταγωνιστούν τα προϊόντα των μεγάλων βιομηχανικών χωρών; Συμβαίνει το εξής: τα εισαγόμενα βιομηχανικά προϊόντα παράγονται πλέον στη χώρα, αλλά επέρχεται ελάχιστη αύξηση στην συνολική κατανάλωση βιομηχανικών προϊόντων και συνεπώς και στο βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού. Ο λόγος είναι ότι οι υψηλές τιμές των βιομηχανικών προϊόντων μειώνουν την αγοραστική δύναμη του κοινού και συνεπώς εξουδετερώνουν την αύξηση των χρηματικών εισοδημάτων στη χώρα που είναι αποτέλεσμα της αύξησης της εργατικής απασχόλησης. Κάθε φορά που το υψηλό κόστος παραγωγής συνδυάζεται με την πραγματοποίηση μεγάλων κερδών από τους επιχειρηματίες, οι οποίοι έχουν την δυνατότητα μετακύλισης των βαρών στην κατανάλωση με υψηλό κατά μονάδα κέρδος, η δημιουργία νέων βιομηχανιών καταλήγει πολλές φορές στην αύξηση της επικρατούσας ανισότητας στην κατανομή του εθνικού εισοδήματος της χώρας, την όξυνση των κοινωνικών αντιθέσεων και την δημιουργία συνεχών πιέσεων για αυξήσεις μισθών και για παροχή προστασίας προς τον γεωργικό πληθυσμό, επιτείνοντας έτσι την οικονομική και κοινωνική αστάθεια που επικρατεί στη χώρα.

Ο κίνδυνος είναι ιδιαίτερα μεγάλος προκειμένου για την βαριά βιομηχανία, καθ' όσον στην περίπτωση της βαριάς βιομηχανίας η μικρή εσωτερική αγορά και η ανάγκη μεγάλων μηχανικών εγκαταστάσεων συνήθως σημαίνουν αφ' ενός ότι το κατά μονάδα κόστος παραγωγής θα είναι υψηλό και αφ' ετέρου ότι μία ή δύο επιχειρήσεις θα είναι υπεραρκετές για την κάλυψη της υπάρχουσας ζήτησης. Υπο τέτοιες συνθήκες ο κίνδυνος δημιουργίας μονοπωλίων και δυνατότητας εκμετάλλευσης της κατανάλωσης είναι προφανής και με δεδομένο ότι τα προϊόντα της βαριάς

βιομηχανίας αποτελούν τις πρώτες ύλες των λοιπών βιομηχανιών, υπερβολική επιβάρυνση της κατανάλωσης σημαίνει αύξηση του κόστους παραγωγής των περισσότερων στη χώρα παραγόμενων προϊόντων.

Σε κάθε περίπτωση δεν υπάρχει παράδειγμα χώρας η οποία να πέτυχε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού της με τη δημιουργία βιομηχανιών με υψηλό κόστος παραγωγής. Ακριβώς για τον λόγο αυτό απαιτείται εξασφάλιση ότι θα υπάρξει επαρκής ανταγωνισμός ώστε να μην επιτραπεί η δημιουργία μονοπωλιακών καταστάσεων και η πραγματοποίηση υπέρογκων κερδών. Ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους η ίδρυση βαριάς βιομηχανίας στις φτωχότερες χώρες αποδεικνύεται κατά κανόνα οικονομικά μη συμφέρουσα είναι και το γεγονός ότι δεν εξασφαλίζεται επαρκής ανταγωνισμός μεταξύ των λίγων δημιουργημένων επιχειρήσεων για την προστασία της κατανάλωσης.

Η δημιουργία νέων βιομηχανιών με υψηλό κόστος παραγωγής δεν εξασφαλίζει όμως ούτε τον κύριο σκοπό για τον οποίο συνήθως επιδιώκεται αυτή, δηλαδή την μείωση των εισαγωγικών αναγκών της χώρας και την βελτίωση του εξωτερικού της ισοζυγίου με τον τρόπο αυτό. Είναι γεγονός ότι, σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες επιδιώχθηκε η ταχεία εκβιομηχάνιση μιας χώρας χωρίς να αποδοθεί η δέουσα σημασία στην αποδοτικότητα των νέων βιομηχανιών το αποτέλεσμα υπήρξε επιδείνωση, όχι βελτίωση του εξωτερικού της ισοζυγίου.

Αυτό οφείλεται στους εξής λόγους:

- i. Η αύξηση της απασχόλησης στην βιομηχανία προκαλεί αύξηση της ζήτησης ειδών διατροφής και καθιστά αναγκαία την αύξηση της εισαγωγής τροφίμων ή προκαλεί αύξηση του κόστους της ζωής και των τιμών η οποία μειώνει την ανταγωνιστική ικανότητα των προϊόντων της χώρας στις ξένες αγορές και συνεπώς επηρεάζει δυσμενώς τις εξαγωγές.
- ii. Η συντήρηση και ανανέωση των νέων μηχανικών εγκαταστάσεων απαιτεί την δαπάνη σημαντικών ποσών συναλλάγματος ετησίως.
- iii. Η ανάγκη εισαγωγής πρώτων υλών και καυσίμων για τις νέες βιομηχανίες επίσης μειώνει την συμβολή τους στην εξοικονόμηση συναλλάγματος.
- iv. Όταν η δημιουργία νέων βιομηχανιών επιτρέπει την πραγματοποίηση υπέρογκων κερδών και επιτείνει την οικονομική αστάθεια στη χώρα αυξάνεται η ζήτηση καταναλωτικών αγαθών από το εξωτερικό και ενισχύεται η εξαγωγή κεφαλαίων, έτσι αυξάνονται οι δαπάνες της χώρας σε συνάλλαγμα

ενώ η αύξηση των τιμών στο εσωτερικό αποθαρρύνει τις εξαγωγές και έτσι μειώνει τις εισπράξεις της χώρας σε συνάλλαγμα.

Το συμπέρασμα του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου είναι ότι εφ' όσον δεν υπάρχουν οι υπόλοιπες προϋποθέσεις βιομηχανικής ανάπτυξης, η ίδρυση βιομηχανιών με σύγχρονες εγκαταστάσεις δεν είναι επαρκής για να εξασφαλίσει την εξύψωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού και την βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας.

Και αν ακόμη υπάρχουν σε κάποια χώρα οι προϋποθέσεις για την ίδρυση βιομηχανιών, αυτό δεν σημαίνει ότι ενδείκνυται η χρησιμοποίηση των τελειότερων σύγχρονων μηχανικών μέσων στις βιομηχανίες αυτές. Τα μέσα αυτά αναπτύχθηκαν στις χώρες στις οποίες η εσωτερική αγορά είναι μεγάλη, τα ημερομίσθια υψηλά, τα κεφάλαια άφθονα και η βιομηχανία παραγωγής κεφαλαιουχικών αγαθών ικανή να εφοδιάσει την οικονομία με άφθονα μηχανικά μέσα. Στις χώρες στις οποίες δεν υφίστανται οι συνθήκες αυτές η χρησιμοποίηση παρόμοιων μηχανικών μέσων είναι δυνατόν να αυξάνει την τεχνική απόδοση αλλά όχι μόνο δεν μειώνει το κόστος παραγωγής αλλά ενίοτε και το αυξάνει και συνεπώς αποδεικνύεται κατά κανόνα οικονομικώς μη συμφέρουσα.

Η διαφορά αυτή μεταξύ τεχνολογικής και οικονομικής απόδοσης εξηγεί γιατί παραδείγματος χάριν μέθοδοι οι οποίες εξασφαλίζουν χαμηλό κόστος παραγωγής στην αμερικανική βιομηχανία, εφαρμοζόμενες στην αγγλική βιομηχανία με την μικρότερη από αυτήν αγορά και τα χαμηλότερα ημερομίσθια, θα οδηγούσαν σε αύξηση αντί να μειώσουν το κόστος της παραγωγής. Αν για χώρα με μεγάλη βιομηχανική ανάπτυξη, όπως η Αγγλία, τα αμερικανικά μηχανικά μέσα είναι πάρα πολύ δαπανηρά υπό τις συνθήκες παραγωγής οι οποίες ισχύουν στην βιομηχανία της, δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κάποιος πόσο εκτός πραγματικότητας βρίσκονται εκείνοι, οι οποίοι αποβλέπουν στην εισαγωγή τέτοιων μηχανικών μέσων στις οικονομικά καθυστερημένες χώρες προς εξύψωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού τους.

Η εισαγωγή των σύγχρονων και δαπανηρών εγκαταστάσεων συνεπάγεται εκτός των άλλων, και σημαντική εκτόπιση εργατικών χεριών από τη βιομηχανία. Και στις μεν χώρες στις οποίες χρησιμοποιούνται τέτοιες εγκαταστάσεις, η εκτόπιση έγινε σταδιακά, οι εκτοπισθέντες απορροφήθηκαν στις βιομηχανίες παραγωγής κεφαλαιουχικών αγαθών, ο πληθυσμός αυξάνεται αργά και οι διαθέσιμοι πόροι είναι άφθονοι σε σχέση προς την προσφερόμενη εργασία. Στις μη οικονομικά

ανεπτυγμένες όμως χώρες, η εργασία πλεονάζει και οι μηχανικές εγκαταστάσεις πρόκειται να εισαχθούν από το εξωτερικό. Υπό τις συνθήκες αυτές η εκβιομηχάνιση μπορεί να προκαλέσει μείωση, όχι αύξηση της παραγωγικής απασχόλησης του πληθυσμού εκτός εάν ιδρύονταν ταυτόχρονα τόσο πολλές σύγχρονες βιομηχανίες, ώστε να εξασφαλιζόταν παραγωγική απασχόληση σε όλους.

Βλέπουμε συνεπώς ότι η εισαγωγή σύγχρονων μηχανικών μέσων σε ευρεία κλίμακα στις φτωχότερες χώρες δεν είναι ούτε δυνατή ούτε οικονομικά συμφέρουσα και ότι επομένως ο ισχυρισμός ότι είναι δυνατός ο πολλαπλασιασμός του εθνικού εισοδήματος των φτωχότερων χωρών εντός ολίγων ετών μέσω της εκβιομηχάνισής τους δεν είναι βάσιμος.

γ) Και αν όμως ακόμη τα παραπάνω δεν ήταν ακριβή και ήταν οικονομικά συμφέρουσα η γρήγορη εκβιομηχάνιση των φτωχότερων χωρών και πάλι αυτή δεν θα ήταν δυνατή διότι δεν θα υπήρχαν τα μέσα για την πραγματοποίησή της. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι τα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης και των μικρότερων ακόμη χωρών ανέρχονται σε εκατοντάδες εκατομμυρίων, πολλές φορές δε και σε δισεκατομμύρια δολλαρίων. Αυτό οφείλεται στο ότι σε όλα τα προγράμματα αυτά πρωτεύουσα θέση κατέχει η εισαγωγή δαπανηρών μηχανικών εγκαταστάσεων από το εξωτερικό. Και κάθε μία από τις χώρες αυτές θεωρεί ότι πρέπει απαραίτητα να της εξασφαλισθούν τα μέσα για την εκτέλεση του προγράμματός της καθόσον διαφορετικά δεν μπορεί να εγγυηθεί την διατήρηση κοινωνικής και οικονομικής σταθερότητας.»¹⁴⁰

«δ) Για να καταστεί δυνατή η αύξηση της γεωργικής και βιομηχανικής παραγωγής και η βελτίωση των αποδόσεων απαιτείται η εκτέλεση παραγωγικών έργων στη γεωργία, η ανάπτυξη των συγκοινωνιών, η αύξηση της παραγωγής ηλεκτρισμού και παρόμοια μεγάλα έργα.»¹⁴¹

Σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο, «η μεγάλη βιομηχανία αναπτύχθηκε στις χώρες στις οποίες το βιοτικό επίπεδο ήταν υψηλό, το επιχειρηματικό πνεύμα εξαιρετικά ανεπτυγμένο και οι πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες εξαιρετικά ευνοϊκές για την ανάπτυξη της παραγωγικής δραστηριότητας. Απόδειξη αυτού είναι ότι η μεγάλη βιομηχανία στις χώρες αυτές δημιουργήθηκε μόνη της, χωρίς συνειδητή

¹⁴⁰ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 321-328.

¹⁴¹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 330.

προσπάθεια εκ μέρους κανενός, αλλά απλώς διότι οι επικρατούσες συνθήκες καθιστούσαν την επένδυση μεγάλων ποσών σε τεράστιες μηχανικές εγκαταστάσεις επικερδή στους ιδιώτες επιχειρηματίες.

Η αντίθεση μεταξύ παραγωγικής και καταναλωτικής δύναμης αντιμετωπίζεται με τη δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος, την αύξηση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων, και την παρέμβαση του Κράτους με σκοπό τη διατήρηση της οικονομικής δραστηριότητας, όταν η ιδιωτική πρωτοβουλία δεν εξασφαλίζει πλήρη χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

Όταν η εκβιομηχάνιση γίνεται σε υγιείς βάσεις και συνεπώς καταλήγει σε αύξηση του εθνικού εισοδήματος και εξύψωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού συνοδεύεται συνήθως από αύξηση, όχι μείωση, των εισαγωγών βιομηχανικών προϊόντων.

Η ψύχραιμη και αντικειμενική εξέταση του προβλήματος της οικονομικής ανάπτυξης των φτωχότερων χωρών πείθει ότι πρόκειται για εξαιρετικά περίπλοκο και δυσχερές πρόβλημα του οποίου η λύση εξαρτάται από την εξασφάλιση σειράς προϋποθέσεων, οι οποίες απαιτούν σοβαρή και συντονισμένη προσπάθεια.

Οι κυριότερες από τις προϋποθέσεις αυτές είναι, σύμφωνα με την άποψη του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου, η εκπόνηση σχεδίων τα οποία ανταποκρίνονται στις πραγματικές δυνατότητες των χωρών αυτών και τα οποία εξασφαλίζουν την παράλληλη και συντονισμένη ανάπτυξη όλων των παραγωγικών κλάδων, η βελτίωση της κρατικής οργάνωσης, η αποκατάσταση της οικονομικής σταθερότητας και η μείωση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων. Εφ' όσον οι προϋποθέσεις αυτές δεν εξασφαλίζονται και εφ' όσον το πρόβλημα της οικονομικής ανάπτυξης των φτωχότερων χωρών αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως ζήτημα αφθονίας κεφαλαίων, τεχνικών μέσων και τεχνικών γνώσεων και η εξυπηρέτηση παραμένει προβληματική, σε καμία περίπτωση δεν δικαιολογείται η προσδοκία για δυνατότητα αύξησης του εθνικού εισοδήματος εντός σύντομου χρονικού διαστήματος.»¹⁴²

Η οικονομική ανάπτυξη σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο θα κατορθωθεί μόνο αν εξυγιανθεί ριζικά η οικονομική και κοινωνική κατάσταση και αν καταβληθεί συντονισμένη και συνεχή προσπάθεια για την υλοποίηση ενός σοβαρού και ρεαλιστικού προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης.

¹⁴² Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 332-337.

«Οι επενδύσεις των οποίων μοναδικός σκοπός είναι να μειώσουν το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου μέσω της παραγωγής ειδών στη χώρα, τα οποία μέχρι τώρα εισάγονταν από το εξωτερικό, πρέπει κατ' αρχήν να θεωρηθούν οικονομικά μη συμφέρουσες.

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι η παραγωγική προσπάθεια δεν πρέπει για κανένα λόγο να κατευθυνθεί στην αύξηση της παραγωγής ειδών τα οποία σήμερα εισάγονται από το εξωτερικό. Δεν αρκεί να επιτύχουμε αύξηση της παραγωγής, πρέπει να επιτύχουμε αύξηση της παραγωγής των ειδών ευρείας κατανάλωσης. Στις χώρες στις οποίες οι οικονομικές δυνατότητες είναι μεγαλύτερες, η αύξηση της παραγωγής ειδών μη πρώτης ανάγκης, προκαλώντας αύξηση της απασχόλησης και συνεπώς και της ζήτησης ειδών πρώτης ανάγκης μπορεί να καταλήξει στην εξύψωση του βιοτικού επιπέδου των λαϊκών τάξεων, εφ' όσον η αύξηση της ζήτησης ειδών πρώτης ανάγκης προκαλεί και αύξηση της παραγωγής αυτών.

Για να είναι όμως δυνατή η απορρόφηση της αυξημένης παραγωγής ειδών πρώτης ανάγκης από τις τάξεις αυτές πρέπει απαραίτητα να εξασφαλίζεται σε αυτές η αναγκαία αγοραστική δύναμη και αυτό προϋποθέτει συνεχή παρακολούθηση της σχέσεως τιμών, μισθών και κερδών και πλήρη συντονισμό της πολιτικής του Κράτους.

Εφ' όσον ο σκοπός είναι η εξύψωση του βιοτικού επιπέδου των λαϊκών τάξεων πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε έργα και επενδύσεις οι οποίες μπορούν να αποδώσουν αποτελέσματα εντός σύντομου σχετικά χρονικού διαστήματος.

Κατά τη γνώμη του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου οι σκοποί αυτοί μπορούν να πραγματοποιηθούν εάν η παραγωγική προσπάθεια της χώρας ακολουθήσει τις παρακάτω κατευθύνσεις:¹⁴³

Γεωργία.

«Η αύξηση της γεωργικής παραγωγής θα επέτρεπε βελτίωση της διατροφής του πληθυσμού, ποιοτική και ποσοτική, αύξηση του εισοδήματος του γεωργού και συνεπώς και της ζήτησής του για βιομηχανικά αγαθά, και αύξηση της εξαγωγής

¹⁴³ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 340-342.

γεωργικών προϊόντων, εφ' όσον, θα επρόκειτο για προϊόντα τα οποία θα ήταν δυνατόν να διατεθούν σε ξένες αγορές.

Η εκτέλεση εγγειοβελτιωτικών έργων και έργων άρδευσης, η χρησιμοποίηση βελτιωμένων σπόρων, η περισσότερο ορθολογική οργάνωση των καλλιεργειών, η χρήση περισσότερων λιπασμάτων και εντομοκτόνων θα αυξήσουν σίγουρα την γεωργική απόδοση.

Ιδιαίτερη προσπάθεια πρέπει να γίνει για την βελτίωση της κτηνοτροφικής παραγωγής από την οποία εξαρτάται κυρίως η ποιοτική βελτίωση της διατροφής του πληθυσμού. Υπάρχουν μεγάλα περιθώρια αύξησης της παραγωγής ζωοτροφών, αποτελεσματικότερη καταπολέμηση των ασθενειών, περισσότερο ορθολογική συντήρηση και επεξεργασία των κτηνοτροφικών προϊόντων που μπορούν να εξασφαλίσουν σημαντική αύξηση της παραγωγής κτηνοτροφικών προϊόντων.

Για να γίνουν όμως τα παραπάνω χρειάζονται όχι μόνο υλικά μέσα αλλά και οργάνωση, ενδιαφέρον για τις ανάγκες του γεωργού, πνοή και ενθουσιασμός. Χρειάζεται ενίσχυση των τεχνικών υπηρεσιών της υπαίθρου, ενίσχυση των συνεταιρισμών, εκπαίδευση και διαφώτιση του γεωργού. Αν υπάρξουν αυτά η ζωή της υπαίθρου είναι δυνατόν να μεταβληθεί εντελώς και ο γεωργός να ευημερήσει.

Η απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού μπορεί να κατευθυνθεί σε πολλές παραγωγικές δραστηριότητες. Πρώτον, τα εγγειοβελτιωτικά και αρδευτικά έργα μπορούν να δημιουργήσουν σημαντική απασχόληση στην γεωργία. Δεύτερον, η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας απαιτεί επίσης πρόσθετη εργασία εκ μέρους του πληθυσμού της υπαίθρου. Τρίτον, η ποιοτική βελτίωση των γεωργικών προϊόντων και ιδιαίτερα των εξαγωγικών προϊόντων τους, η επιμελής διαλογή, επεξεργασία και συσκευασία τους όπως και η ίδρυση μικρών γεωργικών βιομηχανιών μπορούν να δημιουργήσουν σημαντική πρόσθετη απασχόληση. Τέλος η εκτέλεση μικρών δημόσιων έργων και οικοδομικών εργασιών στην ύπαιθρο μπορεί να βασιστεί στην εργασία του χωρικού. Αυτά βεβαίως δεν γίνονται από τη μια μέρα στην άλλη, αλλά θα απαιτήσουν προσπάθεια, χρόνο και υλικά μέσα.»¹⁴⁴

Βιομηχανία.

¹⁴⁴ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 342-343.

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος υπογράμμισε ότι «το πρόβλημα της βιομηχανικής ανάπτυξης είναι περισσότερο περίπλοκο από το πρόβλημα της γεωργικής ανάπτυξης. Στην γεωργία έχουμε απλώς να ενισχύσουμε τον γεωργό στην παραγωγική του προσπάθεια για να επιτύχουμε αύξηση της παραγωγής ειδών, των οποίων έχει ανάγκη η χώρα. Στην βιομηχανία όμως δεν υπάρχει καμία βεβαιότητα ότι οι επενδύσεις οι οποίες θα γίνουν θα αποβούν επωφελείς για την χώρα.

Εφ' όσον δεν εξασφαλίζεται πραγματικός ανταγωνισμός στις νέες ή επεκτεινόμενες βιομηχανίες το αποτέλεσμα της βιομηχανικής ανάπτυξης θα είναι η δημιουργία νέων και ισχυροτέρων μονοπωλίων τα οποία θα επιβαρύνουν την κατανάλωση.

Μέχρι να αποκατασταθεί συνεπώς η οικονομική σταθερότητα και μέχρι το ιδιωτικό κεφάλαιο αρχίσει πάλι να ενδιαφέρεται για παραγωγικές τοποθετήσεις στη χώρα πρέπει να είμαστε πολύ επιφυλακτικοί στην χρηματοδότηση νέων επενδύσεων στη βιομηχανία.

Πρέπει να εξασφαλισθεί ότι οι νέες βιομηχανίες θα λειτουργήσουν αποδοτικά και θα εξυπηρετήσουν πράγματι την οικονομία της χώρας. Κατά την γνώμη του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου το πρόγραμμα της βιομηχανικής ανάπτυξης της χώρας θα έπρεπε να στηριχτεί στα παρακάτω:

α) Βιομηχανίες, οι οποίες θα αποτελούνταν από μία ή δύο επιχειρήσεις, θα έπρεπε κατ' αρχήν να θεωρηθούν ως οικονομικά μη συμφέρουσες καθ' όσον περικλείουν τον κίνδυνο μονοπωλίων.

β) Θα έπρεπε να δοθεί συστηματική προτίμηση σε μικρές και ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, και ιδίως στις επαρχιακές επιχειρήσεις εφ' όσον πρόκειται για βιομηχανική παραγωγή ειδών ευρείας κατανάλωσης και εφ' όσον η χρηματοδότηση τους για νέες επενδύσεις πρόκειται να εξασφαλίσει μείωση του κόστους παραγωγής και των τιμών των παραγόμενων προϊόντων.

γ) Θα έπρεπε να δοθεί προτίμηση στις επιχειρήσεις εκείνες οι οποίες είναι διατεθειμένες να συμμετάσχουν μέσω ιδίων κεφαλαίων στην αύξηση της παραγωγικής τους ικανότητας.

δ) Θα έπρεπε να καθιερωθεί σύστημα φορολογίας και άλλων διευκολύνσεων προς βιομηχανίες των οποίων κρίνεται συμφέρουσα η ίδρυση, ώστε να ελκυσθεί προς αυτές το ιδιωτικό κεφάλαιο. Τέτοιο σύστημα όμως θα έπρεπε να έχει ως αποκλειστικό κριτήριο το συμφέρον της οικονομίας και να μην λάβει τον χαριστικό χαρακτήρα τον οποίο τέτοια συστήματα πολλές φορές λαμβάνουν στη χώρα μας. Αν

τηρηθούν οι ανωτέρω αρχές, θα εξασφαλιστεί η βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας σε υγιείς βάσεις.

Θα παρατηρηθεί ότι μέσω ενός τέτοιου προγράμματος δεν θα εξασφαλιστεί παρά μόνο περιορισμένη ανάπτυξη της βιομηχανίας και ότι η εφαρμογή των ανωτέρω αρχών ίσως αποκλείσει την ίδρυση των λεγόμενων βασικών βιομηχανιών, οι οποίες θεωρούνται το κλειδί της οικονομικής προόδου της χώρας. Τέτοιες βασικές βιομηχανίες είναι οι βιομηχανίες του σιδήρου, αλουμινίου, αζώτου, σόδας κλπ.

Η ύπαρξη ποικιλίας μεταλλευμάτων στη χώρα και η υποχρέωση να επιδιώξουμε την εκμετάλλευση των μεταλλευμάτων αυτών είναι αναμφισβήτητες. Τόσο η ζήτηση όσο και οι τιμές των μετάλλων θα παραμείνουν σε επαρκώς υψηλά επίπεδα ώστε να καταστήσουν επωφελή για την χώρα την αύξηση της μεταλλευτικής της παραγωγής. Κατά πόσο η εξαγωγή των μεταλλευμάτων αυτών πρέπει να γίνει υπό μορφή κατεργασμένων ή ακατέργαστων προϊόντων, είναι καθαρά ζήτημα κόστους παραγωγής και ανταγωνισμού.

Αν είναι δυνατόν να τοποθετηθούν επεξεργασμένα ή και βιομηχανοποιημένα προϊόντα στις ξένες αγορές, η ίδρυση των σχετικών βιομηχανιών θα πρέπει να καταλάβει πρωτεύουσα θέση στο σχέδιο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας καθ' όσον θα εξασφάλιζε αφ' ενός σημαντική αύξηση των συναλλαγματικών μας πόρων και αφ' ετέρου αύξηση της παραγωγικής απασχόλησης του πληθυσμού. Υπό ορισμένες προϋποθέσεις μάλιστα θα ήταν δυνατόν να προσελκύσουμε και το ενδιαφέρον του ξένου κεφαλαίου σε τέτοιες επενδύσεις, πράγμα το οποίο θα εξασφάλιζε όχι μόνο τα χρηματικά μέσα για την ίδρυση των βιομηχανιών αλλά και τις αναγκαίες τεχνικές γνώσεις. Εφ' όσον όμως τέτοια επεξεργασία θα επιβάρυνε υπέρμετρα την αξία των μεταλλευμάτων και θα καθιστούσε αδύνατη την εξαγωγή τους επιβάλλεται η εξαγωγή αυτών σε ακατέργαστη μορφή.

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος δεν ισχυριζοταν ότι η ίδρυση των προτεινόμενων βιομηχανιών είναι μη οικονομικά συμφέρουσα για την χώρα, σημείωνε όμως ότι δεν αρκεί να καταδειχθεί ότι μπορούμε, από τεχνολογικής άποψης, να παράγουμε αλουμίνιο, άζωτο, ή σίδηρο. Πρέπει να καταδειχθεί επίσης ότι τέτοια παραγωγή θα είναι και οικονομικώς συμφέρουσα, το οποίο σημαίνει εξασφάλιση ότι δεν θα επιβαρυνθεί η κατανάλωση με υψηλό κόστος και μεγάλα κέρδη κατά μονάδα προϊόντος και γι' αυτό δεν θα μπορούμε να κρίνουμε αν δεν αποκατασταθεί οικονομική σταθερότητα στη χώρα και αν δεν ενδιαφερθεί και το ιδιωτικό κεφάλαιο για βιομηχανίες οι οποίες υποτίθεται ότι θα αποδειχθούν τόσο

αποδοτικές. Χωρίς τις εγγυήσεις αυτές η ίδρυση των νέων βιομηχανιών θα κινδύνευε να καταλήξει στην δημιουργία επιχειρήσεων οι οποίες θα επιβάρυναν υπέρμετρα την κατανάλωση διότι θα είχαν το μονοπώλιο της εσωτερικής αγοράς.»¹⁴⁵

«Το συμπέρασμα του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου για τον τομέα της βιομηχανίας είναι ότι, μέχρι να εξυγιανθεί η οικονομία και να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη του επιχειρηματία προς αυτήν, η προσπάθεια στον βιομηχανικό τομέα θα έπρεπε πρωτίστως να συγκεντρωθεί στην αύξηση της παραγωγής και τη μείωση του κόστους και των τιμών των ειδών ευρείας κατανάλωσης.

Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος ανέφερε στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» ότι «ο κλάδος της οικοδομικής βιομηχανίας και των οικοδομικών επιχειρήσεων θα συνέβαλε αποφασιστικά στην αντιμετώπιση του οικονομικού και κοινωνικού προβλήματος της χώρας. «Η εκτέλεση ενός οικοδομικού προγράμματος θα πρέπει να θεωρηθεί ως ένας από τους πρακτικότερους και αποτελεσματικότερους τρόπους δημιουργίας παραγωγικής απασχόλησης για τον πληθυσμό και εξύψωσης του βιοτικού επιπέδου των φτωχότερων στρωμάτων του πληθυσμού.

Η αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας θα δημιουργούσε παραγωγική απασχόληση για χιλιάδες πρόσωπα σε συνδυασμό και με τη συστηματική προσπάθεια εκμετάλλευσης του δασικού πλούτου της χώρας. Η εκτέλεση τέτοιου προγράμματος θα παρείχε απασχόληση σε χιλιάδες τεχνίτες και βιοτέχνες οι οποίοι σήμερα απασχολούνται ανεπαρκώς και θα επέτρεπε την αύξηση του αριθμού τους στα επαγγέλματα αυτά.

Η αύξηση της απασχόλησης στις οικοδομικές εργασίες θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της αγοραστικής δύναμης σημαντικού τμήματος του πληθυσμού και συνεπώς θα εξασφάλιζε την κατανάλωση των γεωργικών και βιομηχανικών προϊόντων των οποίων επιδιώκουμε την αύξηση στο πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης, γι' αυτό το λόγο και αποτελεί το λογικό συμπλήρωμα της γεωργικής και βιομηχανικής ανάπτυξης της χώρας.»¹⁴⁶

¹⁴⁵ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 343-348.

¹⁴⁶ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ.348-351.

Συγκοινωνία και ηλεκτρική ενέργεια

«Η γεωργική και βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας απαιτούν την βελτίωση των συγκοινωνιών. Συνεπώς η προσπάθεια οικονομικής ανάπτυξης πρέπει απαραίτητα να συμπεριλάβει και την εκτέλεση συγκοινωνιακών έργων και την αύξηση της παραγομένης ηλεκτρικής ενέργειας.

Η αύξηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας αποτελεί πρωταρχική ανάγκη της οικονομίας μας. Η ύπαρξη ηλεκτρικής ενέργειας είναι μία μόνο από τις προϋποθέσεις της οικονομικής ανάπτυξης ενώ η δημιουργία δαπανηρότατων εγκαταστάσεων για την παραγωγή ηλεκτρισμού δικαιολογείται μόνο εφ' όσον έχει εξασφαλιστεί πλήρως η επωφελής για την οικονομία χρήση του παραγόμενου ρεύματος.

Κατά την γνώμη του καθηγητή Κυριάκου Βαρβαρέσου, η αύξηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα πρέπει να συμβαδίζει με την όλη οικονομική ανάπτυξη και δεν είναι δυνατόν από μόνη της να εξυψώσει το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού.¹⁴⁷

Ιατρική περίθαλψη

«Ένα πρόγραμμα εξύψωσης του βιοτικού επιπέδου του λαού πρέπει απαραίτητα να προβλέψει και τη βελτίωση της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού και των μέσων ιατρικής περιθάλψης. Το πρόβλημα δεν είναι μόνο πρόβλημα χρημάτων αλλά και άρτιας οργάνωσης και πραγματικού ενδιαφέροντος.»¹⁴⁸

Η χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομικής ανάπτυξης

¹⁴⁷ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ.354-355.

¹⁴⁸ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 356.

«Οι δαπάνες για εκτέλεση ενός προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης είναι δύο ειδών, εξωτερικές και εσωτερικές. Κατά τα πρώτα στάδια η χρηματοδότηση του προγράμματος θα έπρεπε να στηριχτεί, σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο, σε τρεις πηγές: την εξωτερική βοήθεια, τον Κρατικό Προϋπολογισμό και τα κεφάλαια των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου. Εφ' όσον όμως σταθεροποιείται η οικονομική κατάσταση και εφαρμόζεται το πρόγραμμα θα πρέπει να αναζητηθεί η διοχέτευση της ιδιωτικής αποταμίευσης προς αυτό. Σύμφωνα με την «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος» η πολιτική του Κράτους που αφορά στις παραγωγικές δαπάνες θα πρέπει να ακολουθήσει τις παρακάτω κατευθύνσεις.

Πρώτον, οι εισπράξεις από την εξωτερική βοήθεια να διατίθενται αποκλειστικά για την εκτέλεση δημόσιων έργων και την χρηματοδότηση του γεωργικού προγράμματος, η δε χρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων να αφεθεί στην ιδιωτική αποταμίευση.

Δεύτερον, η διοχέτευση της ιδιωτικής αποταμίευσης σε επενδύσεις οι οποίες θεωρούνται αναγκαίες για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας να επιτευχθεί με την παροχή διαφόρων διευκολύνσεων και έμμεσων ενισχύσεων από το Κράτος, οι οποίες όμως να μη συνεπάγονται την εκ μέρους του Κράτους χρηματοδότηση των επιχειρήσεων. Αυτά ισχύουν κυρίως προκειμένου για τη βιομηχανία.

Τρίτον, εφ' όσον βελτιώνεται η δημοσιονομική κατάσταση μέσω της αύξησης των εισπράξεων της φορολογίας και της μείωσης των διαφόρων εκτάκτων δαπανών του Κράτους να αυξάνονται τα αναγραφόμενα κονδύλια για παραγωγικά έργα στον Κρατικό προϋπολογισμό. Η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και η αύξηση των εξαγωγών θα δώσει τη δυνατότητα να αφιερωθούν μεγαλύτερα ποσά για παραγωγικές δαπάνες.

Η αποκατάσταση οικονομικής σταθερότητας είναι δυνατόν να επηρεάσει τις αποφάσεις των Ελλήνων κεφαλαιούχων και να προκαλέσει επαναπατρισμό μέρους από τα εξαχθέντα κεφαλαία στο εξωτερικό και, όπως ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος σημείωσε χαρακτηριστικά στην «Έκθεση επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος», αν τα κεφάλαια αυτά χρησιμοποιηθούν παραγωγικά θα συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Η χρηματοδότηση της οικονομικής ανάπτυξης θα εξαρτάται από τη δυνατότητα χρησιμοποίησης των εσωτερικών πόρων της χώρας σε παραγωγικές επενδύσεις. Αυτό

είναι ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους επιβάλλεται η ταχύτερη δυνατή εξυγίανση της οικονομικής κατάστασης.

Το ζήτημα όμως της οικονομικής ανάπτυξης είναι μακροπρόθεσμο ζήτημα και δεν μπορεί να βασισθεί στην εξωτερική ενίσχυση για την χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων. Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος πρότεινε να ζητηθεί οικονομική και τεχνική βοήθεια από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, αφού όμως πρώτα σταθεροποιηθεί η οικονομική κατάσταση της χώρας και αποκατασταθεί ισορροπία στο εξωτερικό ισοζύγιο.»¹⁴⁹

Πολιτική σταθερότητα και κομματική συναίνεση

«Ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος τόνισε τη βαρύνουσα σημασία της πολιτικής και κομματικής συναίνεσης για την επιτυχία εφαρμογής μιας αναπτυξιακής οικονομικής πολιτικής: «Επιθυμώ να τονίσω ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα δε θα είχε πιθανότητες επιτυχίας ούτε καν εφαρμογής εάν δεν ετύγχανε της επιδοκμασίας ολόκληρου του πολιτικού κόσμου και δεν καταρτιζόταν με τη συνεργασία των κυριότερων πολιτικών παραγόντων της χώρας. Ένα τέτοιο πρόγραμμα το οποίο απαιτεί συνοχή και σταθερότητα στην ακολουθούμενη οικονομική πολιτική, θα ήταν αδύνατο να εφαρμοστεί εάν δεν υπήρχε προηγούμενη συμφωνία μεταξύ των κομμάτων. Παρόμοια, χωρίς τέτοια συμφωνία θα ήταν πολύ εύκολο στην εκάστοτε αντιπολίτευση να παρεμποδίζει ή και να ματαιώνει την εφαρμογή του προγράμματος, καταγγέλοντας την κυβέρνηση ότι επιβάλλει περιττές θυσίες στον πληθυσμό.»¹⁵⁰

¹⁴⁹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 356- 371.

¹⁵⁰ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 100.

Συμπέρασμα

Η οικονομική ανάπτυξη ενός κράτους δεν είναι το μέσο αλλά το αποτέλεσμα της βελτίωσης της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής του οργάνωσης. Η επίλυση των οικονομικών προβλημάτων ενός κράτους εξαρτάται πρωτίστως από την επιλογή των προσώπων του πολιτικού συστήματος και του διοικητικού μηχανισμού: «Όταν μία χώρα στερείται μονίμως ικανής και χρηστής διοίκησης στερείται του απαραίτητου οργάνου για την εκτέλεση ενός προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης. Όταν μια χώρα κυβερνάται από πρόσωπα για τα οποία η εξουσία είναι απλώς μέσο πραγματοποίησης προσωπικών επιδιώξεων δεν είναι δυνατόν να αναμένει σοβαρή, υπεύθυνη και εθνικώς επωφελή αντιμετώπιση των οικονομικών της προβλημάτων και λήψη ορθών αποφάσεων.»¹⁵¹

«Το πρόβλημα της οικονομικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τον καθηγητή Κυριάκο Βαρβαρέσο, δεν είναι απλώς ζήτημα εξασφάλισης κεφαλαίων και χρησιμοποίησης σύγχρονων τεχνικών μέσων, είναι επίσης ζήτημα οργάνωσης, διοίκησης και καλής διακυβέρνησης μιας χώρας.»¹⁵²

Το ζητούμενο είναι η υιοθέτηση μιας αναπτυξιακής πολιτικής που να ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά της Ελλάδας και να υλοποιεί την αποδοτική και αποτελεσματική χρήση όλων των διαθέσιμων παραγωγικών συντελεστών της χώρας.

Όταν υπάρχει ορθολογική πολιτική διακυβέρνηση, οργανωμένη διοίκηση και εφαρμόζεται αναπτυξιακή οικονομική πολιτική με κριτήριο την προάσπιση του γενικού συμφέροντος της χώρας, η επίτευξη δημοσιονομικών στόχων είναι το αποτέλεσμα και όχι ο σκοπός της πολιτικής

¹⁵¹ Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 314.

¹⁵² Βλ. Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002, σελ. 331.

Πίνακας βιβλιογραφικών αναφορών

Κυριάκος Βαρβαρέσος, Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2002.

Η Ελληνική Βιομηχανία και οι επικριταί της, Εκδόσεις Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων, 1946.

Αντωνάκης Νίκος, Θεμελιώδεις Αρχές Οικονομικής Ανάλυσης, Εκδόσεις Συμεών, Αθήνα 1999.

Γκιούρας Θανάσης, Φορολογία και Πολιτική, Πολιτικό – οικονομική προβληματική και δημοσιονομική σκέψη, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα 2000.

Νίκος Σ. Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο – Οικονομία- Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005.

Σύνταγμα της Ελλάδος, ΦΕΚ Α΄ 111/9.6.1975 Ε΄ Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων.

Σύνταγμα της Ελλάδας όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27ης Μαΐου 2008 της Η΄ Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, Βουλή των Ελλήνων, επανέκδοση Ιούνιος 2010.

Νόμος 3833//2010, ΦΕΚ 40 Α΄/15-03-2010, Προστασία της εθνικής οικονομίας – Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Οικονομικές και χρηματοδοτικές υποθέσεις, Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής για την Ελλάδα. (26 Μαΐου 2010).

Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011.

Νόμος 3845/10 ΦΕΚ 65 Α΄/6-5-2010, Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Νόμος 3986 ΦΕΚ Α' 152/01-07-2011: Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015,.

Δελτίο Τύπου Ελληνικής Στατιστικής Αρχής της 22/07/2011 σχετικά με τα αποτελέσματα της Απογραφής 2011.

Η Ελληνική Οικονομία, Ελληνική Στατιστική Αρχή, 23/09/2011.

Δελτίο Τύπου Οικονομική Ανισότητα, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2009, 3/11/2010, Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Δελτίο Τύπου Οικονομική Ανισότητα, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2009, 9/12/2010, Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Δελτίο Τύπου Προσωρινά Αποτελέσματα Καλλιεργούμενων Εκτάσεων της Ετήσιας Γεωργικής Στατιστικής Έρευνας: Έτους 2009, 3/11/2010, Ελληνική Στατιστική Αρχή

Δελτίο Τύπου 09/08/2011: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής Ιούνιος 2011, Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Anthony B. Atkinson and Eric Marlier, Income and living conditions in Europe, Eurostat, Statistical books, European Union, 2010.

2010 World Development Indicators (Economy), <http://www.worldbank.org>

European Commission, Report on Greek Government Deficit and Debt Statistics, Brussels, January 2010.

Government Finance Statistics - Summary tables — 1/2011 Data 1996 – 2010, 2011 Edition. European Union, 2011.

European Commission, The Economic Adjustment Programme for Greece. Third Review, Occasional Paper no. 77, Φεβρουάριος 2011).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γεωργία και Αγροτική Ανάπτυξη, Μεταρρύθμιση της ΚΓΠ: Αροτραίες καλλιέργειες, (Ιούλιος 1999) <http://ec.europa.eu/agriculture>

Ηλεκτρονικές πηγές

<http://el.wikipedia.org> Βικιπαίδεια, η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια.

www.statistics.gr Ελληνική Στατιστική Αρχή.

<http://www.worldbank.org> Παγκόσμια Τράπεζα.

<http://mae.datarc.gr> Copyright © 2009 - 2010 Μελέτη Αγοράς Εργασίας | Ανάπτυξη,
Τεχνική υποστήριξη: Data RC.

www.europa.eu Η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/index_el.htm Ευρωπαϊκή Επιτροπή,
Οικονομικές και χρηματοδοτικές υποθέσεις.

http://ec.europa.eu/economy_finance Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Οικονομικές και
χρηματοδοτικές υποθέσεις.

<http://ec.europa.eu/agriculture> Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γεωργία και Αγροτική
Ανάπτυξη.

<http://eur-lex.europa.eu>, Η πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

www.et.gr Εθνικό Τυπογραφείο

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu> Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία

<http://www.espa.gr> Ιστοχώρος του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς
(ΕΣΠΑ) 2007-2013

www.nbg.gr Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

Παράρτημα

Πίνακας VIII.1 Ισοζύγιο πληρωμών, Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010 προς την 78η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 18 Απριλίου 2011, Απρίλιος 2011, σελ. 110.